

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Středisko ibero-amerických studií

Diplomová práce

Bc. Martina Kaňáková

Asijská menšina v Peru

Asian Minority in Peru

Praha 2017

Vedoucí práce: prof. PhDr. Josef Opatrný, CSc.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

Současně dávám svolení k tomu, aby tato práce byla zpřístupněna v příslušně knihovně Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, na webových stránkách Univerzity Karlovy a byla používána ke studijním účelům i k jiným účelům v souladu s autorským právem.

V Praze, dne 22. srpna 2017

Martina Kaňáková

Poděkování

Ráda bych poděkovala prof. PhDr. Josefu Opatrnému, CSc. za cenné rady, trpělivost a vstřícný přístup při vedení diplomové práce. Zároveň bych připojila i poděkování za možnost studia na Středisku ibero-amerických studií, které pro mne bylo velkým přínosem.

Klíčová slova

Imigrace; Latinská Amerika; Peru; japonská menšina; japonské přistěhovalectví; multikulturalismus; čínská menšina; nikkei

Key words

Immigration; Latin America; Peru; Japan Minority; Japan immigration; Multiculturalism; Chinese Minority; Nikkei

Abstrakt

Počátky asijské imigrace do Latinské Ameriky sahají do první poloviny 19. století a svým významem se řadí mezi nejnápadnější migrační procesy v latinskoamerických dějinách. Jedním z hlavních center asijské menšiny se stalo Peru, kam v průběhu druhé poloviny 19. století směřovala většina čínských a počátkem 20. století i japonských přistěhovalců.

Diplomová práce si klade za cíl popsat historický vývoj asijské imigrace do Peru se zaměřením na japonskou imigraci v období let 1899 – 1945 a její proměny ze zdroje levné pracovní síly v silnou podnikatelskou elitu. V první části práce budou popsány jednotlivé faktory, které ovlivnily příliv japonských přistěhovalců do Peru. V druhé části budou na základě analýzy ekonomických, demografických a socioekonomických dat blíže popsány jednotlivé vývojové etapy japonského přistěhovalství.

Abstract

The beginnings of Asian immigration to Latin America dates back to the early 19th century and with its significance ranks among the most compelling migration processes in Latin American history.

One of the main centers of Asian minorities on the South American continent became Peru, into which directed vast number of immigrants who represented a cheap source of labor, such as Chinese in the second half of the 19th century and Japanese in the early of 20th century. This thesis aims to describe the historical development of Asian immigration to Peru focusing on Japanese immigration in the period of 1899 - 1945 and its importance in contemporary Peruvian society. The first part aims to describe the evolution of Asian immigration to Peru in the period of the 20th century and the change of Japanese immigrant status from cheap labor forces into entrepreneurial elite. The second part concentrates on economic analysis, demographic and socioeconomic data that is used for better understanding of each etap of Japanese inmigration in Peru.

Obsah

PŘEDMLUVA.....	3
ÚVOD.....	5
VYMEZENÍ POJMŮ.....	8
1 OD ČÍNSKÝCH DĚLNÍKŮ K JAPONSKÉMU PŘISTĚHOVALECTVÍ.....	10
1.1 <i>Fenomén čínských kuliů</i>	11
1.1.1 <i>Čínská migrace v Latinské Americe</i>	11
1.2 <i>Počátek dovozu čínských dělníků do Peru</i>	11
1.3 <i>Vývojové etapy čínského přistěhovalectví</i>	11
2 OD IZOLACIONISMU K MODERNÍMU JAPONSKÉMU STÁTU	21
2.1. <i>Zahájení japonské imigrace v duchu éry Meidži</i>	24
3 IMIGRAČNÍ POLITIKA USA	26
4 PŘÍLIV JAPONCŮ DO LATINSKÉ AMERIKY.....	29
5 POČÁTEK PŘÍLIVU PRVNÍCH JAPONSKÝCH IMIGRANTŮ.....	34
5.1. <i>Systém engache</i>	35
6 KLASIFIKACE JAPONSKÉ IMIGRACE	37
6.1 <i>JAPONSKÁ IMIGRACE NA ZÁKLADĚ SMLUVNÍHO SYSTÉMU</i>	40
6.1.1 <i>Role migračních společností</i>	41
6.1.2 <i>Obsah námezdních smluv</i>	45
6.1.3 <i>Profil japonského přistěhovalce</i>	48
6.1.4 <i>Význam rodiny jako stabilizačního prvku</i>	49
6.1.5 <i>Demografické a socioekonomické údaje</i>	52
6.2 <i>PROMĚNA JAPONSKÉHO DĚLNÍKA V EKONOMICKY PROSPERUJÍCÍHO JEDINCE</i>	53
6.2.1 <i>Od plantáží k vlastnictví pozemků</i>	55
6.2.2 <i>Případová studie v údolí Chancay</i>	57
6.2.3 <i>Z plantáží do měst</i>	58
6.2.4 <i>Fenomén japonských holičství</i>	59

6.2.5	<i>Role podpůrných organizací</i>	61
6.2.6	<i>Význam instituce školství</i>	63
6.2.7	<i>Problematika nízké míry míšenectví</i>	65
6.3	JAPONSKÝ PŘISTĚHOVALEC JAKO NEPŘÍTEL STÁTU	66
6.3.1	<i>Spouštěcí faktory</i>	69
6.3.2	<i>Význam role tisku v protijaponské kampani</i>	74
6.3.3	<i>Prosinec 1941</i>	76
6.3.4	<i>Násilné deportace</i>	78
6.3.5	<i>Poválečné období</i>	82
6.4	JAPONSKÁ IMIGRACE PO ROCE 1945	85
6.4.1	<i>Zahájení procesu opětné integrace do společnosti</i>	87
	ZÁVĚR	92
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY:	95
	PŘÍLOHA 1.	I
	PŘÍLOHA 2.	II
	PŘÍLOHA 3.	III
	PŘÍLOHA 4.	IV
	PŘÍLOHA 5.	V
	PŘÍLOHA 6.	VI
	PŘÍLOHA 7.	VIII

Předmluva

Při zpracování diplomové práce byly využity tyto metody: sběr dat, jejich analýza, komparace a kompilace získaných informací vztahujících se k jednotlivým etapám japonského přistěhovalectví do Peru. Převážnou většinu použitých demografických, ekonomických a socioekonomických dat k sestavení jednotlivých grafů a tabulek jsem využívala primárně z oficiálních zdrojů: *Instituto Nacional de Estadística e Informática*, (INEI), *Asociación Peruano Japonesa* (APJ), *Overseas Community Affairs Council Republic of China* (OCAC) a dále na základě vybraných dat z jednotlivých odborných článků a publikací zaměřující se na problematiku japonské, potažmo asijské imigrace v Peru. Většinu informací jsem taktéž čerpala z dostupných online databází přístupných z univerzitní sítě. Využívala jsem zde hlavně dat z databází JSTOR.

Téma japonské imigrace v Peru je výrazněji zastoupeno v americké, japonské, peruánské a brazilské historiografii. V evropské historiografii je problematika japonské imigrace zahrnuta do obecnějšího výkladu asijské imigrace v rámci latinskoamerického kontinentu. Velkou část odborných publikací na problematiku japonské imigrace tvoří odborné články, vzhledem k poměrně složité dostupnosti tištěných materiálů k tématu japonské imigrace v Latinské Americe jsem se primárně zaměřila na čerpání informací z elektronicky dostupných materiálů. Mezi velmi podnětné práce můžu jmenovat studii amerického historika Jamese Tignera „*Japanese Immigration into Latin America*“, který obecněji obsáhl fenomén japonského přistěhovalectví v jednotlivých zemích Latinské Ameriky. Dále práci americký antropologa ruského původu Mishi Titieva, který se blíže zaměřil na význam role institucí na vývoj japonské imigrace. Jeho studie vycházela z práce Roberta Halla ze čtyřicátých let, který se podrobněji zabýval japonskou imigrací v Latinské Americe z hlediska sociokulturního významu. Velmi přínosnou studií pro účely této práce posloužil text japonské autorky Ayumi Takenaka působících

v současné době ve Velké Británii. Její stručná avšak velmi podnětná práce se zaměřuje na hlavní charakteristiky japonské imigrace v první polovině 20. století.

V rámci studijního pobytu na Universidad de Lima jsem dále měla možnost využít informací z tištěných prací. Mezi nimi jmenuji knihy Amelie Morimoto Hayashi, jedné z předních peruánských historiček japonského původu zabývající se v obecné míře fenoménem japonské imigrace v Peru. Práce Amelie Morimoto *Los Japoneses y sus descendientes en el Perú* mi posloužila jako jeden z hlavních zdrojů k získání socio-ekonomických a demografických dat vztahujících se k japonské imigraci v letech 1899 – 1945. Dále velmi obsáhlou práci Mary Fukumoto *Hacia un nuevo sol: japoneses y sus descendientes de el Perú*. K sestavení řady socioekonomických a demografických údajů k první a druhé etapě japonské imigrace do Peru posloužila poměrně starší práce od Irie Toraji *History of Japanese migration to Peru* z počátku padesátých let.

Úvod

Počátky asijské imigrace do Peru sahají do druhé poloviny 19. století, kdy do země proudila první vlna čínské imigrace. Během necelých třiceti let do Peru přicestovalo na sto tisíc čínských přistěhovalců určených na práci na plantážích, na těžbu guána a výstavbu železnice. Koncem sedmdesátých let 19. století byl dovoz čínských dělníků ukončen a vyvstala potřeba hledat náhradu v podobě nové pracovní síly. Přibližně ve stejné době byla v Japonsku zahájena éra Meidži, která po několika desítkách let upustila od politiky izolacionismu a zahájila vstřícnou zahraniční politiku. Nová japonská vláda výrazně podporovala emigraci obyvatel. S navázáním diplomatických vztahů mezi Peru a Japonskem bylo do země od konce 19. století dopraveno na základě smluvního systému stovky Japonců. Do poloviny dvacátých let 20. století představovali japonští dělníci hlavní pracovní sílu na peruánských plantážích. S ukončením smluvního systému námezdní práce se většina Japonců usídlila do Limy, kde začala budovat první japonské podniky. Za necelých pětadvacet let od příjezdu prvního japonského dělníka si vydobyli významné ekonomické postavení. Japonská menšina brzy získávala na významu i díky zakládání podpůrných institucí, škol a kulturních zařízení. Obraz původního japonského zemědělce byl druhé polovině 20. let vystřídán ekonomicky vlivnou skupinou obchodníků.

V současnosti se Peru s podílem obyvatel japonského původu řadí k druhé nejpočetnější japonské menšině v Latinské Americe. Obyvatelé japonského původu přirozeně nedosahují tak vysokého podílu na celkové populaci Peru, avšak svým významem přesáhli své asijské předchůdce. Původní záměr obsáhnout období asijské imigraci ve svém celku se ukázal vzhledem k rozsahu problematiky těžko schůdný, proto jsem svoji práci zaměřila na studium japonské imigrace v první polovině 20. století. Ve své práci jsem neopomenula význam čínské imigrace na utváření fenoménu japonského přistěhovalectví do Peru.

Představa Japonce v českém prostředí je především vystavěna na obrazu samuraje, aristokratické vrstvy se silným morálním kodexem. Přirozeně je tak obraz japonského námezdního dělníka na peruánských plantážích je v českém prostředí přijímán s velkým údivem. Tato práce si klade za cíl na jedné straně hledat příčiny, které položily základ budoucí rozvoj japonského přistěhovalectví v Peru v rozsahu, který z této imigrace učinil fenomén ztělesněný v podobě sto tisíců obyvatel japonského původu. Na straně druhé si klade za cíl vymezit jednotlivé období japonského imigrace do Peru a s využitím demografických a socioekonomických dat sledovat proměnu statusu japonského přistěhovalce, jehož narůstající ekonomický vliv se stal ve čtyřicátých letech terčem útoků ze strany peruánské veřejnosti.

Diplomová práce je členěna do celkem 7 kapitol. Po obecném úvodu k problematice asijské migrace následuje první část práce, která se blíže zabývá problematikou čínské imigrace na základě smluvního systému námezdní práce uplatňované v zemích Latinské Ameriky převážně v druhé polovině 19. století. Následně poukazují na jednotlivé historické faktory, které položily základy směřování prvních japonských přistěhovalců do Peru, mezi jinými stručně zmiňují historický vývoj Peru a Japonska v druhé polovině 19. století.

V druhé části práce vymezují na základě podrobné analýzy prostudovaných bibliografických podkladů jednotlivé vývojové etapy japonského přistěhovalectví do Peru. Jejich cílem je charakterizovat v dané etapě nejen japonskou imigraci, ale také peruánskou imigrační politiku a poměry v dané době. Skrze vymezení základní typologie japonského přistěhovalectví se snažím podrobněji vylíčit procesy, které vedly k postupné transformaci japonského přistěhovalce z námezdního dělníka v uznávanou ekonomickou elitu peruánské společnosti. V jednotlivých kapitolách na základě dostupných socioekonomických dat se snažím přiřadit ke každé vývojové etapě japonské imigrace určité charakteristiky, které se odrážely na celkovém vývoji komunity *nikkei* v Peru. Podstatnou část práce věnuji období prvních dvou desetiletí

20. století, které byly stěžejní pro následnou proměnu japonského zemědělce v uznávaného obchodníka ze střední vrstvy.

V závěrečné části práce se snažím definovat jednotlivé faktory, které vedly k nárůstu protijaponských nálad během druhé poloviny 30. let. Poté se věnuji poměrně kontroverznímu období následujícímu po událostech z prosince roku 1941. Na základě podrobnější analýzy se snažím objasnit hlavní motivy, které vedly k protijaponské kampani v Peru.

Vymezení pojmů

imigrace - proces, při němž se na území státu usazují obyvatelé přicházející ze zahraničí, konají tak z ekonomických, politických či náboženských důvodů

issei - označení pro příslušníky první generace japonských imigrantů, tj. původní japonští přistěhovalci do Peru

kuliové = označení pro námezdního dělníka z Asie. Pro účely této práce se omezíme na označení kulie pro čínské námezdní dělníky v průběhu druhé poloviny 19. století. V kontextu latinskoamerických dějin by se dalo přirovnat ke španělskému výrazu *peón*, ačkoli oba termíny jsou používány v některých zemích s mírně odlišným významem

migrace – přesun jednotlivců i skupin v prostoru, který je spolu s porodností a úmrtností klíčovým prvkem v procesu populačního vývoje a výrazně ovlivňuje společenské a kulturní změny obyvatel na všech úrovních. S ekonomickým rozvojem se intenzita migrace neustále zvyšuje

nikkei - označení pro japonské obyvatelstvo žijící mimo území Japonska. Původní název vychází z japonského slova “nikkeijin”. Výraz “nikkei” se značně rozšířil v 80. letech 20. století s působností organizací sdružující japonskou komunitu v jednotlivých státech amerického kontinentu. Důvod pro užití termínu vycházel potvrzení americké příslušnosti obyvatel japonského původu a jejich odlišení od nositelů japonské národnosti a japonských kulturních zvyklostí. Označení nikkei odkazuje nejen k prvním japonským přistěhovalcům ale obyvatelům japonského původu obecně.

nisei - označení pro příslušníky druhé generace japonských imigrantů, děti původních japonských přistěhovalců do Peru

přistěhovalectví - proces, při němž se na území státu usazují obyvatelé přicházející ze zahraničí, konají tak z ekonomických, politických či náboženských důvodů.

reemigrace - zpětná migrace, tj. návrat dřívějších emigrantů nazpět do své mateřské země.

sansei - označení příslušníky třetí generace japonských imigrantů, tj. vnuci původních japonských přistěhovalců do Peru

yonsei - označení pro příslušníky čtvrté generace japonských imigrantů, tj. pravnuci původních japonských přistěhovalců do Peru

1 OD ČÍNSKÝCH NÁMEZDNÍCH DĚLNÍKŮ K JAPONSKÉMU PŘISTĚHOVALECTVÍ

Fenomén japonského přistěhovalectví byl obdobně jako každý migrační proces výsledkem historického vývoje a určitých okolností, které se staly podnětem k emigraci tisíců Japonců do vzdálených zemí latinskoamerického regionu. V průběhu analýzy historického vývoje japonského přistěhovalectví jsem se pokusila na základě podrobné analýzy odborných prací zabývajících se problematikou japonské emigrace definovat některé z mnoha faktorů, které vytvořily spouštějící mechanismus pro japonské přistěhovalectví do Peru. V následujících kapitolách budou blíže popsány jednotlivé historické události, které vedly roku 1899 k vylození prvních japonských námezdních dělníků v peruánském přístavu Callao.

1.1 Fenomén čínských cullies

Období dovozu čínských námezdních dělníků do Latinské Ameriky bylo nedílně spjato s dobou, v níž byly ukotveny první počátky japonského přistěhovalectví. Pro bližší osvětlení problematiky čínské imigrace do Peru stručně osvětlím počátek přílivu čínských námezdních dělníků do Latinské Ameriky. Ve zbylých podkapitolách bude již pozornost věnována fenoménu čínských námezdních dělníků, tzv. kuliů v Peru a jeho souvislosti s následným přílivem prvních Japonců do Peru.

1.1.1 Čínská migrace v Latinské Americe

Zrod fenoménu čínských *kuliů* v Latinské Americe se datuje od konce 40. let 19. století.¹ Ve zmíněném období byla uplatněna řada restriktivních opatření směřující k zákazu obchodu s otroky.² Proces zrušení obchodu s otroky byl záležitostí několika desítek let trvajících procesu a předmětem jednání v mnoha zemích. K omezení otroctví přistupovala řada zemí latinskoamerického regionu v různém časovém odstupu.³ Mezi první země (opomineme-li území dnešního státu Haiti), které skoncovaly s obchodem s otroky, se řadila Argentina (1813), Chile (1823) a Mexiko (1829).⁴ Oproti tomu Peru s uzákoněním zákazu importu převážně afrických otroků poměrně dlouho otálelo, a to až do roku 1851, obdobně jako Kolumbie (1852) a Venezuela (1854). V Brazílii, která se řadila mezi největší trh s otroky (s odběrem přes 40 % všech otroků dovážených do Ameriky), se udržel systém otrokářství nejdéle, a to až do konce 80. let 19. století.⁵ Zde můžeme sledovat jistou paralelu mezi mírou výskytu otrocké práce a uplatněním smluvního systému námezdní asijské pracovní síly.

Uplatnění systému čínské námezdní síly nacházíme především v zemích, jejichž hospodářství bylo primárně založeno na plantážním zemědělství. Ukončení obchodu s otroky mělo vážné ekonomické důsledky pro řadu latinskoamerických států, neboť hospodářství většiny těchto zemí bylo soustředěno na zemědělskou produkci. Na jedné straně bylo nutné zamezit přísunu otrocké pracovní síly, na straně

¹ „*coolie*“, „*culi*“, „*culí*“ - „Kuli“ - termín označuje asijské smluvní dělníky pocházející především z Indie a z Číny (termínu se taktéž užívalo pro označení asijských imigrantů v Evropě a na americkém kontinentě). Původ termínu je přisuzován významům slova *kuli* (कूली) = námezdní, *qulī* (قلى, कुली) odkazující svým významem k původnímu tureckému výrazu *qul* označující otroka. Pravděpodobně pochází z hindštiny, kde *quili* znamená najatý sluha. Dále se uvádí původ tohoto slova odvozením z „*kuli*“, což je jeden z domorodých kmenů indického státu Gujarat. Odtud pocházeli první smluvní dělníci putující za prací na ostrov Mauritius. Etymologie anglického slova „*coolie*“ a španělského „*culí*“ není úplně jednoznačná. Některé další prameny zmiňují i jiný původ slova. V historických publikacích zabírající se problematikou asijské migrace v Peru je tento termín autory běžně užíván.

Bližší k tématu: BALBOA NAVARRO, Imilcy. *La protesta rural en Cuba, resistencia cotidiana, bandolerismo y revolución (1878-1902)*. Colección Tierra nueva e cielo nuevo – Svazek 47. ISSN: 1698-0778, ISBN: 840008148X.

² Bližší o problematice otroctví: KŘÍŽOVÁ, Markéta. *Otroctví v novém světě od 15. do 19. století*. Nakladatelství Lidové noviny. Praha, 2013. ISBN: 978-80-7422-236-8.

³ Obdobně heterogenní proces můžeme sledovat v roli hlavního odběratele otrocké pracovní síly. Ten se přesouval z regionu na region na základě politického a hospodářského vývoje.

⁴ Netřeba opomenout Velkou Kolumbii federativní republiku sdružující v letech 1819 - 1830 dnešní státy Ekvádoru, Kolumbie, Venezuely a Panamy, která přistoupila k zrušení dovozu otrocké pracovní síly již v roce 1821.

⁵ KLÍMA, Jan. *Dějiny Brazílie*. Nakladatelství Lidové noviny, Praha, 2011. ISBN: 978-80-7422-107-1

druhé najít optimální náhradu, která by zastoupila africké otroky na plantážích. Z počátku se nabízela různá řešení, mnohá z nich spočívala v substituci černých otroků násilným dovozem Indiánů. Někteří vyzývali i k zapojení pracovníků z řad bílého obyvatelstva.⁶ Avšak obě možné varianty narazily na omezení v podobě nedostatečné fyzické odolnosti a vysokých finančních nákladů. Majitelé plantáží navíc upřednostňovali zajištění takové pracovní síly, jejíž udržitelnost by byla garantovaná na základě smluv. Obsah pracovních dohod byl však těžko akceptovatelný ze strany většiny mocností, neboť pracovní podmínky dělníků byly v mnoha ohledech totožné s podmínkami afrických otroků. Uplatnění pracovníků z řad evropských států tak nepřipadalo v úvahu. Zájem byl upřen na země, které nespadaly pod zákonnou ochranu Západu. U pracovníků pocházejících z těchto zemí bylo garantováno, že uvedené podmínky přijmou bez výhrad. Sílicí vlna asijské migrace se zdála být v tomto ohledu vhodnou náhradou za africké otroky. Jednalo se především o čínské kulie (v menší míře byli zastoupeni i indičtí námezdní dělníci). Během velmi krátkého období po zrušení otroctví se Číňané stali dominantní silou na pracovním trhu, která nahradila černé otroky

Náhrada v podobě dovozu asijských kuliů začala od 40. let uplatňovat řada latinskoamerických států. První zemí, která na své plantáže dopravila dodávku prvních čínských námezdních dělníků, byla Kuba. Původ využití čínské imigrace jako nového zdroje levné pracovní síly nacházíme na Filipínách. Vzhledem k napojení latinskoamerických zemí na obchod s koloniemi v Tichomoří je patrná i inspirace Kuby, která v této době sloužila jako významná obchodní spojka mezi Filipínami a španělskou Amerikou. Příklad karibského ostrova později posloužil jako vzor pro řadu zemí v regionu, kterým by po zrušení obchodu s otroky zůstaly několika set hektarové plantáže „ležet ladem“. Bývalá *Isla Española* se stala po vzniku první nezávislé černošské republiky odstrašujícím příkladem pro řadu zemí, v níž otroci tvořili významnou část populace.⁷ Pro kubánskou statkářskou elitu Číňané

⁶ K tomuto kroku přistoupila například Kuba, které problém s nedostatkem pracovní síly z počátku řešila dovozem yukatánských Indiánů. Argumenty ve prospěch tohoto řešení prosazoval i kubánský intelektuál José Antonio Saco. Blíže k tématu: Opatrný, Josef: *Kuba - stručná historie států*. Libri. Praha, 2002. ISBN: 80-7277-089

⁷ Blíže k tomuto tématu: KABOŇOVÁ, Petra. *Čínští smluvní dělníci na Kubě ve třetí čtvrtině 19. století*. Praha, 2007. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Fakulta filozofická. Středisko Ibero-amerických studií. Vedoucí práce Josef Opatrný.

v zásadě nepředstavovali potencionální hrozbu v podobě povstání obdobnému příkladu ostrova Haiti.

Asijská, potažmo čínská migrace zasahovala převážně do oblasti tichomořského pobřeží Ameriky od Kalifornie po Peru, v menší míře i do Chile. Kuba v tomto ohledu představovala jistou výjimku, důvodem byla úzká provázanost s hlavními centry koloniálního obchodu, zejména obchodní napojení na španělské kolonie v Tichomoří. Většina čínských přistěhovalců pocházela z provincií Guangdong a Fujian na jihu Číny. Více jak dvě třetiny čínských námezdních dělníků bylo určeno k práci na plantážích cukrové třtiny a na budování železničních tratí (v Peru byla značná část čínských námezdních dělníků využita i na práci v dolech). Menší část čínských pracovníků byla přidělena jako pomocná síla do domácností, či jako nekvalifikovaní dělníci do továren.

Od konce 19. století výrazně narůstal počet čínských přistěhovalců ve městech, kde Číňané soustředili značnou část svých ekonomických aktivit do oblasti drobného podnikání, zejména maloobchodnictví. *Ve velmi krátké době si Číňané vybudovali významné postavení v maloobchodní sféře podnikání a v Latinské Americe se jim dostalo pojmenování „Chinos de la esquina“.*⁸

S narůstajícím počtem obyvatel čínské komunity se začali objevovat první čínské čtvrti. V Limě byla už od šedesátých let 19. století soustředěna nepočtená čínská menšina v ulici Capon. Později zde vznikla jedna z prvních čínských čtvrtí na západní polokouli známá pod názvem *Calle Capon*.⁹

V pozdním devatenáctém století směřovalo mnoho čínských pracovníků v souvislosti s kaučukovým boomem do oblasti Amazonie¹⁰ V letech 1879 – 1900 byla početná

⁸ Soutloví „chinos de la esquina“ (v českém překladu doslova „číňan z růžku“) je slangové sousloví, které označuje čínské přistěhovalce. Vzhledem k velkému počtu čínských restaurací, obchůdku se spotřebním zbožím, apod. se zachoval tento výraz pro obecné označení čínské menšiny v Peru.

⁹ Blíže k tématu: LAUSENT-HERRERA, Isabelle. *The Chinatown in Peru and the Changing Peruvian Chinese Communities*. Journal of Chinese Overseas, Singapore University Press VII. 2011. Dostupné z: <https://hal.archives-ouvertes.fr/halshs-00598155/document>

¹⁰ V letech 1890 – 1920 se stalo hlavním centrem kaučukového boomu brazilské město Manaus.

menšina čínských pracovníků usídlena v oblasti peruánské Amazonie.¹¹ Číňané se zde stali vůbec nejpočetnější zahraniční kolonií v peruánské Amazonii, kde byli převážně soustředěni do hlavního města amazonského pralesa - Iquitos.

Mezi lety 1847 a 1874 bylo do zemí Latinské Ameriky dopraveno 250 000 čínských kuliů.

1.2 Počátek dovozu čínských dělníků do Peru

Historický vývoj Peru v druhé polovině 19. století, kdy do země přicházeli první čínští dělníci, byl ve znamení nebyvalého hospodářského růstu. Ekonomické prosperitě země předcházelo dvě desetiletí trvajících období výrazné politické a ekonomické nestability, která nastala po osvobození země. Vyhlášení nezávislosti Peru bylo výsledkem vleklých bojů, které měli za důsledek zničení obrovských zemědělských ploch. Jednalo se především o cukrové plantáže a ovocné farmy na pobřeží, které po delší časové období nevykazovaly úrodu (hodnoty vývozních cen cukru navíc čelily výraznému poklesu). Stagnace peruánské ekonomiky trvala až do čtyřicátých let 19. století. Vážnost hospodářské a politické situace země vedla k autoritářskému způsobu vlády v podobě *caudillismu*.¹²

K výraznější stabilizaci země dochází až v roce 1845 s nástupem generála Ramóna de Castilla – významné postavy latinskoamerických dějin 19. století. Velký přínos Castillovy vlády je spatřován především v sociální a ekonomické oblasti, kde zavedl řadu reforem. Země pod vedením Castillo vykazovala po několika letech první známky stability. Kromě dalších zásadních reforem ve státní správě byl s

¹¹ Početná čínská komunita zamířila ke konci 19. století za prací do Amazonie, konkrétně do měst Yurimaguas, Nauta, Iquitos.

¹² Caudillismus = označení politického systému nebo politického režimu založeného na autoritě a politické či vojenské síle. Režim je v Latinské Americe postaven na osobě charismatického vůdce - caudilla. Caudillismus se považuje za typický latinsko-americký jev, který se formoval během konce 19. století, tj. v době po získání nezávislosti. Pojem se ale užívá také pro režimy existující ve 20. století.

konečnou platností zrušen i dekret o indiánském tributu. Důležitým zákonným opatřením bylo rovněž zrušení otroctví, které Castilla učinil necelých deset let po nástupu do nejvyššího úřadu. Byla to právě Castillova vláda, která fakticky otevřela dveře asijské migraci do Peru. Uklidněním politických poměrů začal do země proudit značný příliv zahraničních investic, které peruánskému hospodářství dovolily v poměrně krátké době zotavit se z několika let trvající recese. Udržení ekonomické prosperity země nezáleželo pouze na stabilitě vládnoucího aparátu, ale především na příznivých cenových podmínkách ze strany světových trhů, na kterých primárně závisela příznivá hospodářská situace země.¹³ Jakousi úlohu “garanta“ ekonomické prosperity země měla v následujících letech zajistit nová vývozní komodita – guáno.

Nalezením guánových ostrovů bylo zahájeno období tzv. “éry guánového boomu”.¹⁴ Od čtyřicátých let 19. století na ostrovech při tichomořském pobřeží začaly těžit anglické společnosti. Export následně směřoval primárně na evropské a severoamerické trhy. Z Peru se “přes noc” stal významný světový vývozce a ekonomika země se ubírala pozitivním směrem. V guánovém boomu můžeme nalézt příčinu dlouho odkládaného zrušení obchodu s otroky. S ohledem na množství příjmů plynoucích z vývozu guána byl stát schopen odškodnit původní majitele černých otroků pro které úbytek otrocké pracovní síly pro majitele zemědělských usedlostí znamenal mimořádné náklady. Výnosy z exportu ptačího trusu (od 70. let 19. století i příjmů z těžby ledku) měly podíl na celkovém zlepšení socioekonomického postavení rodící se peruánské „střední třídy“.¹⁵ Lokální elita obchodníků disponujících velkými příjmy a majetky tvořila společenský základ významných zemědělských velkostatků při peruánském pobřeží. Socioekonomický vzestup ve společnosti umožnil investice do zemědělských usedlostí, čímž se podařilo oživit do té doby skomírající export cukrové třtiny a bavlny, které tvořily hlavní vývozní artikly země.¹⁶

¹³ Obecně o této problematice viz: TANENBAUM, Barbara E. *Encyklopedia of Latin American History and Culture*, Free Press, 1996. ISBN: 0684804808. s. 363 – 364

¹⁴ termínu “éra guána” se používá i česky vydaných historických pracích věnovaných peruánským dějinám.

Viz: ROEDL, Bohumír. *Dějiny Peru a Bolívie*. Nakladatelství Lidové noviny, Praha, 2007. ISBN: 978-80-7106-839-6

¹⁵ Pojem střední třída nelze v latinskoamerickém kontextu dávat do souvislosti s evropským výkladem tohoto pojmu.

¹⁶ ROEDL, Bohumír. *Dějiny Peru a Bolívie*. Nakladatelství Lidové noviny, Praha, 2007.

V souvislosti s hospodářskou prosperitou země logicky vzrostla poptávka po levné pracovní síle. S ohledem na nízkou míru disponibilní pracovní síly z řad samotných Peruánců bylo zajištění dostatečného pracovního aparátu o to složitější. V roce 1826 byl počet obyvatel země 1 200 000, z čehož více jak polovinu obyvatel tvořila indiánská populace obývající převážně horské oblasti Peru. Vzhledem k udržujícímu se systému samozásobitelství v peruánských Andách bylo indiánské obyvatelstvo ekonomicky soběstačné. Z toho plynul i nízký zájem o možné pracovní uplatnění na zemědělských usedlostech při pobřeží. Využití indiánské populace bylo navíc zatíženo jejich obtížnou adaptací na práci v nížinných oblastech.¹⁷ Na stále početnějších plantážích tak bylo možné počítat pouze s limitovaným počtem peruánských pracovníků, což logicky vedlo k poptávce po pracovní síle v zahraničí.

Je třeba podotknout, že zrušení obchodu s otroky nemělo v Peru tak fatální důsledky, jako v zemích, jejichž hospodářství bylo úzce provázáno se systémem otrocké práce. Udává se, že počet černých otroků v Peru v první třetině 19. století čítal kolem 50 000. Se zrušením otroctví v roce 1854 se počet svobodných otroků blížil k 17 000 (některé prameny uvádí počet 26 000 otroků) – v porovnání s ostatními státy regionu se jednalo o poměrně marginální číslo.¹⁸ Afričtí otroci se objevovali především tam, kde původní obyvatelstvo buďto naráz kolonizaci nepřežilo nebo nevyhovělo požadavkům osadníků (uvedme příklad Brazílie a ostrovů v karibské oblasti). Relativně malé množství černých otroků směřovalo do oblasti náhorních plošin středních And (míst dnešního Peru).¹⁹

Z výše uvedeného vyplývá, že příliv asijské pracovní migrace byl v Peru zapříčiněn nejen v souvislosti se zrušením obchodu s otroky, nýbrž celkovým kontextem doby, v němž došlo k výraznému hospodářskému rozkvětu. Neexistence

¹⁷ MEAGHER, Arnold J. *The Introduction of Chinese Laborers to Latin America. The Coolie Trade (1847- 1874)*, Ph. D. Dissert a t i o n, U. of California at Davis, 1975, s. 21

¹⁸ STEWART, Watt. *La servidumbre china en el Perú. Una historia de los culíes chinos en el Perú (1849-1874)*, Lima, Mosca Azul Editores, 1976. ISSN: 2076-5827. s. 21

¹⁹ Celkem bylo mezi počátkem 16. století a rokem 1870 dovezeno do Brazílie 31% všech otroků, do Severní Ameriky 6%, na britské karibské ostrovy 23%, na francouzské karibské ostrovy 22%, do španělské Ameriky 9%, na holandské karibské ostrovy 8% a na dánské karibské ostrovy 1%. Blíže: OPATRŇÝ, Josef. *Amerika v proměnách staletí*. Libri, 1998, Praha. ISBN: 80-85983-42-7 s. 410

otrockého systému logicky snížila nabídku disponibilní pracovní síly, která byla schopna čelit vysoké poptávce po pracovní síle. Bylo nutné hledat nový zdroj pracovní síly, jímž se stali právě Číňané.

Čínská imigrace do Peru (1849 - 1874)

rok	počet kuliů	rok	počet kuliů	rok	počet kuliů
1849	75	1858	---	1867	3 360
1850	669	1859	---	1868	4 307
1851	800	1860	1 092	1869	2 861
1852	945	1861	2 116	1870	7 544
1853	1 739	1862	1 691	1871	11 812
1854	586	1863	1 620	1872	13 026
1855	2 335	1864	6 562	1873	6 176
1856	4 220	1865	5 943	1874	3 827
1857	1 001	1866	6 725		
Celkem				91 052	

zdroj: RODRIGUÉZ PASTOR, Humberto. *Herederos del dragón: historia de la comunidad China en el Perú*. Fondo Editorial del Congreso del Perú, Lima, 2000.

Demografické údaje vztahující se k čínské imigraci do Peru se v jednotlivých historických pracích liší. U většiny zdrojů počet nepřekračuje hranici sto tisíc.²⁰ Mezi lety 1849 - 1874 se odhaduje, že do Peru přicestovalo zhruba na 90 000 čínských dělníků.²¹ S ohledem na údaje Rodriguéze Pastora byl počátkem 70. let devatenáctého století (konkrétně v letech 1870 – 1873) dopraveno na čtyřicet tisíc čínských kuliů, což odpovídalo přibližně polovině celkového počtu čínských námezdních dělníků dovezených do Peru.

²⁰ V knize Humberta Rodrigueze Pastora: *“Hijos del Celeste Imperio en el Perú”* je uváděno 92 130 čínských dělníků, kteří přicestovali mezi lety 1850 - 1900 do Peru.

více: RODRÍGUEZ PASTOR, Humberto. *Hijos del Celeste Imperio en el Perú (1850-1900)*, Lima, Instituto de Apoyo Agrario, 1989.

Dle údajů Maria E. del Ría ve své knize *La Inmigración y su Desarrollo en el Perú* je počet příchozích cullies do Peru odhadován na 87 393. více: DEL RÍO, Mario E., *La Inmigración y su Desarrollo en el Perú*, Lima, 1929. ., *La Inmigración y su Desarrollo en el Perú*, Lima, 1929. ISSN: 2306-1715

²¹ RODRIGUÉZ PASTOR, Humberto. *Herederos del dragón: historia de la comunidad China en el Perú*. Fondo Editorial del Congreso del Perú, Lima, 2000.

1.3 Vývojové etapy čínského přistěhovalectví

Vymezení období přílivu čínské migrační vlny se u jednotlivých autorů odlišuje. Základní rozdělení čínské migrační vlny vymezuje migraci nucenou a migraci dobrovolnou.²² Za počátek dobrovolné migrace je považován rok 1878. Migrace nucená je zařazena do období od konce čtyřicátých let 19. století do r. 1878, kdy byl peruánskou vládou oficiálně zrušen dosavadní systém smluv, v rámci něhož byla nájímána asijská pracovní síla. Pokud bychom se soustředili i na další kritéria: sociální původ, příčina a motiv migrace, sociální status v rámci peruánské společnosti, forma adaptace do prostředí apod., pak je nutné využít podrobnějšího vymezení vývojových etap čínské imigrace.

Zde použijeme klasifikace Changa-Rodriguése a Juana Peréze de la Riva. Zatímco Pérez de la Riva sestavuje obecnou klasifikaci čínských kuliů bez ohledu na cílovou destinaci, Chang-Rodriguez se zaměřuje na fenomén čínské imigrace v konkrétní zemi.

Ve své poměrně obsáhle studii o čínském přistěhovalectví na Kubě postavil Pérez de la Riva svou obecnou klasifikaci na třech kategoriích čínských kuliů.²³ První skupinu tvoří dělníci směřující převážně do Spojených států. Dále na „napůl svobodní“, kteří byli nájímáni na práci do anglických a francouzských ostrovních kolonií. Do třetí kategorie umístil čínské kulie, jejichž osud byl zpečetěn podepsáním smlouvy na osm let, které se často protáhly na neurčito. Do posledně jmenované kategorie bychom zařadili Kubu a Peru.

Klasifikace Chang-Rodriguése naopak pracuje s klasifikací čínského přistěhovalectví v konkrétní zemi. V případové studii vymezuje čtyři etapy čínského

²³ PERÉZ DE LA RIVA, Juan. *Los culíes chinos en Cuba (1847 - 1880), Contribucion al estudio de la inmigracion contratada en el Caribe*. Editorial de Ciencias Sociales, Havana, 2000. ISBN: 9590604013

přistěhovalectví do Peru.²⁴ Počáteční fázi autor studie časově ohraničuje obdobím mezi lety 1492 - 1792, kdy převážně ze souostroví Filipín směřovalo do Peru v řádu stovek Číňanů.²⁵ V rámci prvního období čínské migrační vlny se můžeme v odborných publikacích setkat se termínem *sangleyes*, kterým byli v koloniálním období nazýváni Číňané pocházející ze souostroví Filipín. Zajímavým poznatkem v souvislosti se studiem fenoménu čínské imigrace v koloniálním období, je myšlenka, kterou vyslovil tehdejší místokrál Amborsius O'Higgins. Ten spatřoval v příkladu Filipín, které nahrazením otrocké pracovní síly čínskými námezdními dělníky vyřešily dlouholetý problém s nedostatkem pracovních sil, inspiraci k možnému osídlení peruánského pobřeží čínskými dělníky. O'Higgins považoval filipínský model za aplikovatelný a finančně výhodnější, oproti stávajícímu systému otrocké práce.²⁶

V pořadí druhá etapa datovaná do let 1849 – 1874 je spojena s dovozem prvních čínských smluvních dělníků do Peru. Rodríguez považuje rok 1849 za oficiální počátek čínské imigrace do Peru. Jednalo se konkrétně o devadesát až sto tisíc kuliů, kteří byli po dopravení do přístavu Callao přiděleni do různých částí země. V pořadí třetí fázi čínské imigrace autor zařazuje do období mezi lety 1883 a 1899, ve kterém do Peru směřovalo na tisíce rodinných příslušníků a jim spřízněných osob na základě Tientsinské dohody, *Tratado de Tientsin* (1858). Poslední fáze vývoje čínské imigrace do Peru je vymezená rokem 1900 a pokračuje až do současnosti.

Vraťme se nyní k obecné problematice čínského přistěhovalectví. Z historických pramenů vyplývá, že status většiny čínských námezdních dělníků odpovídal v mnoha aspektech statusu afrického otroka. Samozřejmě je nutné na tuto problematiku nahlížet s určitým odstupem. Pracovní podmínky čínských smluvních dělníků se v jistém ohledu shodovaly s podmínkami afrických otroků, nicméně

²⁴ CHANG-RODRÍGUEZ, Eugenio. *The Chinese in Peru: Historic and Cultural Links*. Review: Literature and Arts of the Americas, Vol. 39, N° 1, 2006, 131-145. Londres: Routledge. ISBN 978-0-313-34339-1

²⁵ Nezačlenění období před rokem 1492 je zřejmé, autor opodstatňuje nedostatkem historických zdrojů pro možné potvrzení či vyloučení čínské přítomnosti v Peru před objevením Nového světa

²⁶ ESTELLÉ MÉNDEZ, Patricio. *Epistolario de Don Bernardo O'Higgins con autoridades y correspondientes ingleses, 1817-1831*. Universidad Católica de Chile, 11, 1976.

podstatný rozdíl mezi smluvním systémem a systémem otrocké práce byl především v právním postavení dělníka a otroka, kde otrok byl na rozdíl od čínského dělníka považován za majetek. I přesto se ozývala stále častější kritika ze strany evropských mocností, které apelovaly na zlepšení pracovních podmínek čínských dělníků připomínající v mnoha ohledech otrocký systém. Na mnoha místech světa vznikaly kampaně, podobně jako tomu bylo v případě hnutí za zrušení obchodu s otroky.²⁷ Čínská vláda se rozhodla vyslat odbornou komisi, která by na základě prověření pracovních podmínek čínských kuliů podala oficiální zprávu. V roce 1887 tak byl vytvořen oficiální výbor složený ze zástupců peruánské vlády a čínské delegace. Komise navštívila řadu haciend na pobřeží. Na základě výsledku komise, s ohledem na vzrůstající tlak ze strany mezinárodních mocností (zejména Anglie) vydala čínská vláda oficiální nařízení o ukončení smluvního systému.²⁸ I přes počáteční snahy o zachování systému byla v listopadu 1877 uzavřena dohoda mezi Čínou a Španělskem, která ukončila stávající systém dovozu čínských kuliů.²⁹ V Peru byl fenomén „culíes“ oficiálně zakončen o rok později.

²⁷ Pérez de la Riva, Juan: *Los culíes chinos ...*, str. 170.

²⁸ více o tématu čínských námezdních dělníků na Kubě: Duvon Clough Corbitt, *A Study of the Chinese in Cuba 1847-1874*, (Wilmore, Kentucky, 1971). s. 4, 6

²⁹ Pérez de la Riva, Juan: *Los culíes chinos ...*, str. 309.

2 OD IZOLACIONISMU K MODERNÍMU JAPONSKÉMU STÁTU

Pro bližší pochopení dějinného kontextu doby je nezbytné stručně zmínit historický vývoj Japonska v druhé polovině 19. století, zejména období vlády rodu *Meidži*, během níž došlo k zásadní proměně Japonska směrem k modernímu státu. Restauraci *Meidži*, jak je taktéž nazýván modernizační proces Japonska, předcházelo období takzvaného *togunawského šogunátu*.³⁰

Období vlády *Togunawského šogunátu* je datováno od roku 1603 do 1867, během něhož se země na téměř čtvrt století uzavřela okolnímu světu. Režim byl postaven na politice izolacionismu. Vláda *šogunátu* se skrze přísné zákony snažila dosáhnout vnitřní integrity země. Prosazování západních hodnot nebylo v souladu s vládnoucím režimem.³¹ Režim *Sakoku*, jak bylo nazýváno období japonského izolacionismu, byl uplatňován až do roku 1854.³² Politika izolacionismu znamenala pro režim extrémní finanční zátěž, zejména náklady na obranu státu, které v dlouhodobém měřítku zhoršovaly ekonomickou situaci země. Vládnoucí představitelé *šogunátu* si uvědomovali nestabilitu a dočasnost stávající situace. Se zvyšujícím se nátlakem ze strany převážně západních mocností bylo nutné zahájit postupné uvolňování zahraničního obchodu, které by zajistilo budoucí hospodářský růst.

³⁰ Erá vlády *tokugawského šogunátu* započala v roce 1603 a zakončena v roce 1867, byla u moci po patnáct generací. V některých odborných publikacích se setkáme taktéž s označením období *Edo*. GOWEN, Herbert. *Historia del Japón*. Santiago de Chile, Ed. Ercilla, 1942.

³¹ Vládnoucím režimem byly uplatňovány restriktce vztahující se na šíření křesťanství. Jediným povoleným náboženstvím *šogunátu* se stal buddhismus.

³² Období *Sakoku* je vázáno s politikou izolacionismu Japonska v letech 1635 - 1854. Série opatření *šogunátu*, jimiž byla země téměř uzavřena cizím vlivům, zejména evropským. Od roku 1635 platil pro všechny Japonce zákaz opustit Japonsko. Po vypovězení Portugalců v roce 1639 Japonsko udržovalo velmi omezené styky s Čínou, Koreou, Nizozemci (prostřednictvím nizozemské obchodní faktorie v Nagasaki) a s královstvím Rjúkjú. *šogunát* byl donucen zřít se *Sakoku* v roce 1854 podpisem smlouvy o přátelství s USA. Z evropských zemí směly s Japonskem obchodovat pouze Nizozemci a Číňané.

Jedním z prvních dokumentů symbolizující proměnu vztahů se západním světem bylo podepsání japonsko-americké smlouvy o míru z roku 1854³³. Smlouva garantovala uvolnění japonských přístavů pro možné zásobování amerických lodí. V následujících letech byly obdobné dohody podepsány s Ruskem, Velkou Británií, Francií, Nizozemím a o dvě desetiletí po podepsání japonsko-americké smlouvy tak učinilo i Peru. Země se tak po více než 250 letech v izolaci oficiálně otevřela celému světu. S uvolněním vztahů se postupně rozvíjel obchod a s ním se i diversifikovala japonská společnost. Nově zrozená střední vrstva soustředěná kolem obchodu a bankovníctví se stala hybnou silou pro následující politickou a sociální transformaci v podobě nově ustavené vlády.

Zahájení období „éry Meidži“, probíhajícího v letech 1868 - 1912 ukončilo několik desítek let trvající politiku izolacionismu. V rámci otevřené zahraniční politiky došlo k postupnému navazování vztahů se západním světem (vzhledem k dominantní úloze Západu v 19. století a jeho představě kulturní nadřazenosti měli Japonci v období *Meidži* důvod k přejímání evropských kulturních zvyklostí).³⁴

V duchu reformy *Meidži* došlo k výrazné centralizaci správního systému. Mezi další významné reformy patřilo zavedení povinné vojenské služby, změna systému vzdělávání a zrušení restrikcí proti křesťanství. Samurajové, kteří byli dědičně u moci od 11. století, byli systematicky odstraňováni a s ním i symbol japonského feudalismu.³⁵

V hospodářské oblasti režim primárně usiloval o rozvoj agrárního sektoru, k čemuž byla nezbytná redistribuce zemědělské půdy. Pozemková reforma byla postavena na systému odkupu pozemků, což logicky znevýhodňovalo chudší vrstvy japonské společnosti. Proces hromadění zemědělské půdy do rukou menšiny byl

³³ Kanagawská smlouva, celým názvem Japonsko-americká smlouva o míru a přátelství, byla podepsána 31. března 1854 komodorem Perrym a Hajašim. Tím se otevřely dva japonské přístavy: Šimoda a Hakodate. Více: LABUS, David. *Stručná historie států: Japonsko*. vyd. 1. Praha: Libri, 2009

³⁴ Industrializace spolu s politickou a vojenskou modernizací závisely na nových způsobech práce, nových přístupech a na širších a hlubších znalostech. Vláda si uvědomovala, že nutným předpokladem podobného vývoje i v ostatních oblastech je především sociální a myšlenková modernizace. Z dlouhodobého hlediska však byla ještě důležitější než osvícenost vlády reakce tisíců jednotlivců ze všech vrstev společnosti, která i na tomto poli prokázala podobnou vnímavost, jakou jsme zaznamenali v ekonomice. Blíže: CRAIG M., Albert; REISCHAUER O., Edwin. *DĚJINY JAPONSKA / JAPAN*. Houghton Mifflin Copmany. 1989. překlad: David Labus, Jan Sýkora, Nakladatelství Lidové noviny. 2006, Praha.

³⁵ Winkelhöferová, V., Boháčková, L.: *Vějíř a meč*, Panorama, 1987

navíc ulehčen díky vysokým mírám daňového zatížení na pozemkové vlastnictví spolu s velmi malou šancí na získání kreditu, které fakticky znamenalo nemožnost držby půdy v rukou drobných zemědělců. Pro většinu vlastníků z řad drobných zemědělců bylo výhodnější své pozemky prodat a půdu si pronajímat. Situace byla o to ztížena s rozvojem průmyslové výroby modernizace v oblasti zemědělství s aplikováním nových zemědělských strojů, které nahradily lidskou práci. Modernizace hospodářství na jednu stranou zrychlila zemědělskou výrobu, na druhou stranu postavila mimo práci tisíce japonských venkovanů.³⁶

Vážnost problému kolem nezaměstnanosti velké většiny společnosti nabrala na významu ve spojitosti s populačním nárůstem obyvatelstva. Jen mezi lety 1868 - 1945 se počet obyvatelstva Japonska zvýšil o více jak dvojnásobek, konkrétně z 33,3 milionu na 71,9 milionu obyvatel (viz tabulka níže). Vysoká míra nezaměstnanosti, populační růst a stále zvyšující se míra obyvatelstva v chudobě byla hlavními problémy, s kterými se potýkalo Japonsko v druhé polovině 20. století. Řešení situace nalézali představitelé režimu *Meidži* v emigraci, skrze níž by došlo k částečnému snížení populace.³⁷

Demografický nárůst japonské populace (1745 – 1947)

rok	celkový počet obyvatel
1745	31 milionů
1888	38 milionů
1920	56 milionů
1947	79 milionů

zpracování: vlastní

³⁶ JONES, E., *Agricultural Improvement in Japan (1870 - 1950)*. Londres, Methuen Co. Ltd., 1969.

³⁷ MORIMOTO, Amelia. *Los Japoneses y sus descendientes en el Perú ...* s. 41

2.1.1 Zahájení japonské imigrace v duchu éry Meidži

Nově zahájená emigrační politika se soustředila na dovoz japonských smluvních dělníků primárně do západních zemí, opomineme-li Čínu a Koreu, kam směřovala většina řízené migrace, se stala významnou destinací právě Amerika. Už v roce 1869, tedy rok po nástupu režimu *Meidži* do vedení země, se uskutečnila první dodávka japonských dělníků v počtu sto padesáti šesti mužů. Cílovou stanicí japonských pracovníků se stal ostrov Havaj.³⁸ Co do počtu významnější migrační vlna se uskutečnila až o několik let později. Japonská vláda si uvědomovala možné negativní dopady pracovní migrace obyvatel, které čím dál více lákala myšlenka odchodu ze země. Bylo jen otázkou času, kdy vláda přistoupí k zákonným opatřením, která by zajistila jistou kontrolu nad migračními procesy. Vláda k migraci nepřistupovala pouze jako kontrolní orgán, ale především jako garant skrze podporu nově vzniklých agentur zprostředkovávající „pracovní výjezdy“.³⁹

Jedna z prvních oficiálně povolených a uznávaných migračních vln stvrzených dohodou z roku 1885 mezi oběma stranami (a to jak ze strany japonské vlády, tak havajské potažmo americké vlády) se vztahovala k právě probíhající pracovní migraci Japonců na ostrov Havaj. Možnost získání pracovního kontraktu na ostrově bylo pro mnoho Japonců velkým lákadlem. Už v roce 1895, tedy deset let od podepsání dohody obývalo ostrov na třicet tisíc Japonců. Je třeba zdůraznit, že se jednalo o pouze o dočasné usídlení, následně byla migrace směřována především do Spojených států (konkrétně do Kalifornie), následně do Kanady a Mexika.⁴⁰

Dle údajů k roku 1906 vyplývá, že vyhledávanou destinací japonského přistěhovalectví byl po Číně a Korei, kam směřovala většina Japonců, americký kontinent. Třetí destinací s nejvyšším počtem obyvatel japonské národnosti tvořila Oceánie. Odůvodněním je především již zmíněná velká koncentrace Japonců na Havaj, kam směřovaly od 80. let 19. století první dodávky pracovní sil.

³⁸ Havaj v této době byl pod správou havajského království, k připojení k USA došlo až v roce 1898. Více:

OPATRŇÝ, Josef; RAKOVÁ, Svatava. *Dějiny USA, stručná historie států*. Libri, Praha, 2003. ISBN: 80-7277-157-4

³⁹ ZISCHKA, Antoine, *Le Japon dans le monde*. Paris, 1934.

⁴⁰ MORIMOTO, Amelia. *Los Japoneses y sus descendientes en el Perú ...* s. 42

Počet japonských residentů v zahraničí (1906)

oblast	počet usídlených Japonců
Asie	136 000
Amerika	90 000
Oceánie	70 000
Evropa	690

zdroj: RODRÍGUEZ, J. M. *La vitalidad del Japón*. Economista Peruano, num. 2, Lima, 1909.

3 IMIGRAČNÍ POLITIKA USA A JEJÍ VÝZNAM NA VÝVOJ JAPONSKÉHO PŘÍSTĚHOVALECTVÍ

Emigrační politika Spojených států měla zásadní význam pro posílení fenoménu asijské migrace do Latinské Ameriky. Navázání diplomatických vztahů mezi Japonskem a Spojenými státy v roce 1860 se stalo impulsem pro zahájení japonského přistěhovalectví do Ameriky. Jak již bylo zmíněno, první vlna japonských smluvních dělníků směřovala na Havaj. Ostrov v Tichém oceánu se stal jakousi mezistanicí pro následný přesun na západní pobřeží USA^{41, 42}

Počet obyvatel japonské národnosti v USA (1880 - 1908)

rok	počet obyvatel japonské národnosti registrovaných v USA
1880	120
1890	2 039
1900	24 326
1908	127 000 / 86 100*

* počet 86 100 osob vyplývá z údajů sčítání lidu k roku 1908

zdroj: *Statistical Abstract of the United States, 1908*, Department of Commerce and Labor, Government Printing Office, Washington. 1909. Dostupné z <https://www.census.gov/library/publications/1909/compendia/>

Počet japonských přistěhovalců ve Spojených státech dosáhl během let 1880 - 1908 značného růstu. Z výsledků sčítání lidu uskutečněného v roce 1908 ve Spojených státech vyplývá, že drtivá většina z celkového počtu 86 100 Japonců

⁴¹ Morimoto uvádí ve své knize *“Los Japoneses y sus descendientes en el Perú”* na 25 tisíc japonských smluvních dělníků, kteří během let 1885 - 1893 přicestovali na Havajské ostrovy. Viz: MORIMOTO, Amelia. *Los Japoneses y sus descendientes en el Perú ...s.* 34

pobývajících na území Spojených států využita na námezdní práci v Kalifornii (celkově 10 151 Japonců) a na Havaj (celkově 61 111 Japonců). Z údajů lze taktéž vyčíst, že japonská imigrace do Spojených států byla tvořena převážně muži. Necelou ¼ z celkového počtu tvořily ženy. V Peru, se tento migrační fenomén ještě prohloubil, ženy zde tvořily pouhých 11% z celkového počtu příchozích Japonců.⁴³

Poptávka po pracovní síle na jižanských plantážích byla pro Japonce dostatečnou motivací pro odchod z mateřské země. Příčinu výrazného nárůstu počtu japonským imigrantů je nutné dávat do souvislosti s historickým vývojem na Havajských ostrovech. Připojením Havaje v roce 1898 ke Spojeným státům se pro japonské imigranty otevřel nový pracovní trh.

V průběhu celého 19. století byla v USA přítomna početná čínská menšina (v Kalifornii tvořili Číňané v roce 1870 na 10% americké populace). Většinu čínských přistěhovalců tvořili smluvní dělníci najatí na stavbu transkontinentální železnice. S jejím dokončením vyvstal problém se začleněním pracovně neaktivních migrantů do americké společnosti. Na deset tisíc čínských dělníků přišlo o práci a snaha uchytit se na americkém pracovním trhu budila přirozeně pozornost u představitelů místních odborů, kteří spatřovali v čínských pracovnících možnou konkurenci, neboť oproti Severoameričanům byla asijská pracovní síla finančně méně náročná. Právě Číňané patřili mezi první přistěhovaleckou skupinu, která se stala předmětem kritiky dosavadní migrační politiky uplatňované ze strany Spojených států. Již v 19. století americká vláda přistoupila k prvním legislativním opatřením, která měla omezit čínské přistěhovalectví do USA.⁴⁴

S prvními desetiletími 20. století ve Spojených státech výrazně vzrostla podpora hnutí za omezení migrace, s čímž sympatizovala stále větší část americké veřejnosti. Ve stejné době se zvýšila i aktivita stoupenců známé organizace Ku-klux-klan, kteří s hesly “narozený v Americe, bílý a protestant” přispívali k dalšímu zostření rasistických nálad ve společnosti. Organizace považovala za své nepřátele

⁴³ ITO, Luis; GOYA, Ricardo, *Immigración Japonesa al Perú*. Lima, Ed. Perú Shimpo S.A., 1974.

⁴⁴ Formálně bylo až do II. Světové války pozastaveno čínské přistěhovalectví do USA (tj. legální formou). Více: THOMPSON, Stephen I. *Assimilation and Nonassimilation of Asian-Americans and Asian Peruvians*. *Comparative Studies in Society and History*, Vol. 21, No. 4 (Oct., 1979), pp. 572-588.

nejen obyvatelé černé pleti, ale také židy, katolíky a pronásledování se nevyhnula ani početná asijská menšina. Odpovědí na nastalou situaci ve společnosti mělo být zavedení imigračních kvót. V roce 1921 prošel americkým Kongresem nouzový zákon omezující přistěhovalce na základě předem stanovených kvót. Úřady tímto krokem zastavily volný příliv imigrantů do země a povolovaly pro danou národnost či stát jen určitý počet přistěhovalců (percentuálně odvozený od počtu imigrantů před první světovou válkou). V dalších dvou letech pak zákonodárci zákon dále zpřísnili a jeho konečné znění *National Origins Act* znamenalo v roce 1924 podstatné zmírnění přistěhovaleckého proudu. Přijetím zákona byl na určité období částečně zastaven další příliv japonské migrace do Spojených států.⁴⁵

⁴⁵ V roce 1921 se do USA přistěhovalo 800 000 lidí, v roce 1924 707 000 lidí a o rok později už jen necelá polovina z tohoto počtu. Viz: OPATRŇÝ, Josef; RAKOVA, Svatava. *Dějiny USA...* s. 160

4 JAPONSKÁ IMIGRACE DO LATINSKÉ AMERIKY

**Počet japonských imigrantů ve vybraných zemích Latinské Ameriky
(1885 – 1942)**

země	počet japonských imigrantů
Brazílie	188 985
Peru	33 070
Mexiko	14 667
Argentina	5 398
Paraguay	709
Kuba	616
Chile	538
Panama	456
Bolívie	222

zdroj: GABACIA, Donna R. HOERDER, Dirk. *Connecting Seas and Connected Ocean Rims: Indian, Atlantic, and Pacific Oceans and China Seas Migrations from the 1830s to the 1930s*, 2011, s. 421

Za oficiální počátek japonského přistěhovalectví do Latinské Ameriky je považován rok 1899, kdy byli do Peru dovezeni první japonští smluvní dělníci. Peru bylo zároveň první zemí Latinské Ameriky, která s Japonskem navázala diplomatické vztahy. Vztahy obou zemí na diplomatické úrovni stvrzoval dokument z roku 1873: *Primer Tratado entre Perú y el Japón: Tratado de Paz, Amistad, Comercio y Navegación*. Obdobné dohody o obchodní, diplomatické a námořní spolupráci byly podepsány i s dalšími latinskoamerickými státy. Peruánský příklad následovalo v roce 1888 Mexiko, o sedm let později se připojila Brazílie. Právě tyto dvě zmíněné země tvořily společně s Peru hlavní cílové destinace, kam směřovala většina japonské imigrace na konci 19. století a v první polovině 20. století.

Brazílie byla druhou zemí po Peru, která poptávala námezdní dělníky z Japonska. Už roku 1894 byl do Japonska vyslán pověřenec společnosti *Preto Jordao do Brazil*, aby zde pro stát Sao Paulo poptal určité množství pracovníků

potřebných do zemědělského sektoru. O čtrnáct let později byli do Brazílie vysláni první japonští pracovníci.⁴⁶ Porovnáme-li počty japonských imigrantů v Brazílii a Peru mezi lety 1885 - 1942, pak se dostaneme na téměř šestinásobný rozdíl v celkovém počtu *nissei*. S počtem 188 000 obyvatel japonského původu se Brazílie řadila už od první poloviny 20. století k zemím s nejpočetnější japonskou menšinou na světě. Ve dvacátých letech minulého století se Brazílie stala doslova magnetem pro japonské přistěhovalectví. Příčinu můžeme hledat ve velmi dynamickém rozvoji ekonomiky a otevřeným přístupem k imigraci v podobě odbytu japonských námezdních dělníků v tzv. *coffee estates* a dále možnosti “kolonizace” odlehlých oblastech brazilského vnitrozemí.⁴⁷

I přesto, že Brazílie v současnosti disponuje oproti Peru výrazně početnější skupinou obyvatelstva japonského původu (s počtem zhruba 1,6 milionu obyvatel), vliv japonské imigrace na tvorbu národních dějin neměl tak značný význam jako v případě Peru. Odůvodněním je i velmi nízká hustota zalidnění (byť v Peru byl počet Japonců mnoho násobně nižší, naopak v etnickém složení peruánské společnosti byl poměrně znatelný) a předchozí historické zkušenosti s inkorporací asijské pracovní síly do hospodářství.⁴⁸

Japonská menšina v Mexiku byla obdobně jako v Peru a Brazílii primárně soustředěna do zemědělství. Ve dvacátých letech tvořily významnou zemědělskou komunitu na mexických bavlníkových plantážích Japonci z pocházející z oblasti Okinawy. Pozoruhodná je vysoká míra sociální integrace japonských přistěhovalců do mexické společnosti. Oproti jiným latinskoamerickým zemím (s výjimkou Bolívie) vykazovala mexická přistěhovalecká komunita poměrně vysokou míru míšenectví (z celkového počtu Japonců je doloženo v průběhu první etapy japonského přistěhovalectví na více jak 60% manželských svazků mexicko-

⁴⁶ MORIMOTO, Amelia. *Los Japoneses y sus descendientes en el Perú ...* s. 45

⁴⁷ Daniel M. Masterson and Sayaka Funada-Classen; Searching for Home Abroad: Japanese Brazilians and Transnationalism by Jeffrey Lesser. *The Japanese in Latin America*. Latin American Politics and Society, Vol. 47, No. 4 (Winter, 2005), pp. 184-189 Published by: Distributed by Wiley on behalf of the Center for Latin American Studies at the University of Miami. s. 185

⁴⁸ Pro japonskou imigranty přicházející do Latinské Ameriky v první polovině 20. století byla kromě Peru a Brazílie velmi vyhledávanou zemí Mexiko a Argentina. více: MASTERSIN, Daniel M.; FUNADA-CLASSEN, Sayaka. *The Japanese in Latin America*. Urbana: University of Illinois Press, 2004.

japonských párů).⁴⁹ Asimilace japonského obyvatelstva nicméně dosáhla nejvyššího stupně v Bolívii, což dokládá počet uzavřených sňatků. S výjimkou poválečných přistěhovalců bylo zhruba 85% *issei* (první generace Japonců) oženo s bolivijskými ženami. Počet Japonců v Bolívii nicméně nebyl nějak závratný, mezi lety 1900 – 1941 se do země přistěhovalo zhruba 500 Japonců.⁵⁰ Donna Gabaccia a Dirk Hoerder ve své studii o asijské migraci uvádí počet o téměř polovinu nižší, a to pouhých 222 japonských imigrantů usídlených v Bolívii.⁵¹ Je třeba podotknout, že velká část Japonců se do Bolívie přistěhovala z Peru. Celkový počet obyvatel japonského původu v současnosti tvoří v Bolívii kolem 11 tisíc obyvatel. V porovnání s tradiční destinací japonského přistěhovalectví se jedná o poměrně marginální číslo, japonská imigrace v Bolívii je pozoruhodná právě vysokou mírou míšenectví.

V Argentině oproti výše zmíněným zemím (Peru, Bolívii, Mexiku a Brazílii) nebyla zastoupena japonská imigrace na základě smluvního přistěhovalectví. Většina z asi 2000 Japonců, kteří se do země přistěhovali před rokem 1920, byli přistěhovalci z Brazílie nebo Peru. Přistěhovalectví na základě smluvního systému v Argentině nebylo využito. Po roce 1918 se většina japonských imigrantů do země dostala na základě pozvání ze strany svých příbuzných či rodinných příslušníků, kteří zde byli usídleni. Velká část Japonců usazených ve velkých argentinských městech založila své ekonomické aktivity na provozu prádelen. Obdobně jako holičství v Limě se symbolem buenosaireských ulic staly japonské prádelny. V Buenos Aires a jeho předměstí byla od počátků přílivu Japonců do Argentiny usazena značná část imigrantů (až na 90%).⁵² Dle údajů z roku 2012 čítá japonská menšina v Argentině na třicet tisíc obyvatel, z čehož tvoří více jak 2/3 potomci japonských přistěhovalců (tj. generace *issei*, *nisei*, *sansei* a *yonsei*).

Dle údajů v tabulce níže vyplývá, že země, které navázaly s Japonskem diplomatické styky před rokem 1900, vykazují nejvyšší počty obyvatel japonského

⁴⁹ V Mexiku byl v rámci první generace poměrně vysoký podíl Japonců, kteří byli ve svazku manželském s Mexickými ženami. Více: TIGNER, ... s. 463

⁵⁰ Ibid., s. 466

⁵¹ GABACIA, Donna R. HOERDER, Dirk. *Connecting Seas and Connected Ocean Rims: Indian, Atlantic, and Pacific Oceans and China Seas Migrations from the 1830s to the 1930s*, 2011, s. 421.

⁵² TIGNER, ... s. 467 - 468

původu. Kromě tradičních destinací (Peru, Brazílie a Mexiko) můžeme jmenovat Argentinu - zemi s tradičně velmi otevřeným přístupem k migraci. Japonská menšina zde čítá na 34 000 (zahrnujeme-li i obyvatele japonského původu). V případě Chile nelze hovořit o obdobném podobenství. Byť zde byly diplomatické styky navázány již v roce 1897, tak podíl obyvatel japonského původu s ohledem na celkový počet obyvatel je poměrně zanedbatelný.

Aktuální počet japonských imigrantů a jejich potomků v zemích Latinské Ameriky

země	zahájení diplomatických vztahů	počet japonských imigrantů	počet potomků japonského přistěhovalectví
Argentina	1898	11 711 (2012)	23 000
Bolívie	1914	2 970 (2016)	11 350
Brazílie	1895	56 217 (2013)	1 600 000
Dominkánská rep.	1934	793 (2015)	
Ekvádor	1918	434 (2009)	-
Guatemala	1935	378 (2015)	-
Honduras	1935	148 (2015)	-
Chile	1897	1 426 (2013)	2 600
Kolumbie	1908	1 280 (2013)	1 700
Kuba	1929	85 (2015)	-
Mexiko	1888	9 437 (2015)	20 000
Nicaragua	1935	151 (2015)	-
Panama	1904	334 (2015)	-
Peru	1873	3 949 (2013)	100 000
Salvador	1935	-	-
Uruguay	1921	344 (2014)	480
Venezuela	1938	485	850

zdroj: Ministry of Foreign Affairs [Online], 2013. [Citace: 1.7.2017]. Dostupné z: <http://www.mofa.go.jp/region/latin/index.html>

Počátek přílivu asijské migrace byl v jednotlivých latinskoamerických zemích odlišný. Nicméně pokud bychom měli časově vymezit období, v kterém probíhala masová migrace pracovních sil (v jejím tradičním pojetí) v Latinské Americe, pak by se jednalo o časové rozmezí od 2. poloviny 19. století do první poloviny 20. století. Pro účely předložené diplomové práce je stěžejní období konce 19. století a 1. poloviny 20. století, kdy do Peru, potažmo “celé” Latinské Ameriky směřovali japonští námezdní dělníci.⁵³ Je zde nutné opět podtrhnout, že fenomén japonské pracovní migrace byl přítomný jen ve vybraných státech regionu, jak můžeme vidět v tabulce níže:

5 POČÁTEK PŘÍLIVU PRVNÍCH JAPONSKÝCH IMIGRANTŮ

Historický kontext doby

Ukončením smluvního systému dodávky čínských pracovníků v roce 1874 vyvstal v Peru podobný problém, s kterým se země potýkala ve čtyřicátých letech v návaznosti na zrušení obchodu s otroky. Hospodářská situace země však byla v této době již poměrně stabilní. Guánový boom postupně upadal a bylo nutné se ohlížet po dalším zdroji ekonomické prosperity. Peruánská ekonomika byla i nadále založena převážně na vývozu nerostných zdrojů: stříbra, kaučuku, olova a další komodity jako cukrová třtina, bavlna a peruánská vlna⁵⁴.

Peru bylo poměrně řídko obydleno, drtivou většinu obyvatel tvořili Indiáni, kteří pro náročnou práci na plantážích a v dolech nebyli dostačující. Polehčující okolností nebylo ani zapojení Peru do pacifické války (v odborných publikacích se můžeme taktéž setkat s pojmenováním “válka ledková”, odkazující k zásobám ledku v hraniční oblasti mezi Peru, Bolívií a Chile) probíhající v letech 1879 - 1884. Vlekly válečný konflikt měl poměrně zásadní dopad i na hospodářství země, zejména pak na zemědělské oblasti na pobřeží, kde se tradičně koncentrovala většina zemědělské produkce. Během válečných let směřovala většina produkce k domácí spotřebě. Důsledkem čehož byl vývoz omezen na minimum. V druhé polovině 80. let 19. století se hospodářské poměry země pomalu dostávaly na úroveň před válečnými lety.

Jedním z odvětví průmyslu, který v této době zaznamenal výrazný nárůst, byl průmysl cukerný (k roku 1890 tvořil export cukru 28% z celkového vývozu země).⁵⁵ Již v předválečných letech (tj. období před vypuknutím pacifické války) patřil mezi

⁵⁴ V roce 1890 tvořily příjmy z vývozu: stříbra 33%, cukru 28% a vývoz bavlny, kaučuku a vlny tvořil kolem 37%. Blíže: ROEDL, Bohumír. *Dějiny Peru a Bolívie*. Nakladatelství Lidové noviny, Praha, 2007. ISBN: 978-80-7106-839-6

⁵⁵ Dostupné z: <http://www.deperu.com/abc/economia/3031/historia-de-la-economia-peruana>

významné hospodářské odvětví země, zejména i proto, že většina produkce cukru byla určena na zahraniční trh. Díky zahraničnímu kapitálu a velmi výhodným cenám na světových trzích se míra produkce cukru v poměrně krátké době dostala zpět na předválečnou úroveň. K úplnému obnovení a pozvednutí zemědělské produkce na pobřeží bylo nutné zajištění dostatečného počtu pracovních sil. Se zrušením smluvního systému dovozu kuliů v roce 1874 již nebylo možno počítat s čínskými dělníky. Peruánští statkáři si uvědomovali vážnost problému a přistoupili k několika řešením.⁵⁶

5.1.1 Systém *engache*

Absence čínské námezdní síly na plantážích při peruánském pobřeží donutila peruánské statkáře k různým alternativním řešením. Počáteční snahy na vyřešení problému vedly v roce 1890 k znovuzavedení „*système engache*“.⁵⁷ Jednalo se o poněkud zastaralý systém dodávky pracovní síly využívané i v dalších latinskoamerických zemích. Systém spočíval v začlenění indiánského obyvatelstva do práce na haciendách na pobřeží a do dolů. Je třeba brát v úvahu, že systém *engache* byl ve většině případů pouhou zástěrkou k zadržování indiánů, kteří byli po přijmutí finanční zálohy následně donuceni dluh odpracovat. Pracovní podmínky pracovníků z řad domorodého obyvatelstva se v mnoha případech nelišily od otročké práce. V mnoha případech docházelo k zotročování indiánů, navíc míra vykonané práce převyšovala reálnou hodnotu finančního ohodnocení *enganchedos*. Cílem bylo udržet si *enganchada* v pracovním poměru co nejdéle. Pro pracovníka bylo mnohdy nereálné dluh odpracovat, neboť veškeré potraviny a věci denní potřeby *enganchado* skupoval v obchodech dané haciendy, vzhledem k tomu, že většina *enganchedos*

⁵⁶ MORIMOTO, Amelia, *Los Japoneses y sus descendientes en el Perú* s. 48

⁵⁷ Systém *engache* byl založen na smluvním vztahu *enganchadora* (v tomto smyslu nájemce služeb pracovníka) a *engachada* (pracovníka). Na základě předchozí úmluvy *enganchador* poskytl *engachadovi* finanční zálohu, která mu měla být později splacena formou námezdní práce. *Engachador* přirozeně vybíral své „vazaly“ z řad indiánské komunity (peruánské chudiny), pro které vidina možného výtěžku mohla alespoň částečně zlepšit jejich velmi špatnou sociální situaci. V případě nesplacení dluhu bylo možné *enganchadora* trestně stíhat. V českém významu *engache* odpovídá slovu „zaháknout“.

neměla k dispozici finanční hotovost, dále se zadlužoval a možnost vyvázání se z pracovního poměru bylo téměř nemožné. Další formou, jak si udržet služby *enganchada* bylo vyplácení mzdy prostřednictvím kuponů platných pouze pro nákup zboží v usedlosti haciendy. Následkem toho drtivá většina indiánů nemožnost tíživou situaci vyřešila útekem z haciendy a fakticky se tak vyvázala ze *engache*.

Nepravidelnost využití pracovní síly ohrožovala stabilní chod haciend, bylo nasnadě hledat pracovní síly jinde. Byť systém *engache* částečně garantoval určité množství pracovní síly, byl využíván pouze dočasně a problém s nedostatkem pracovní síly tak i nadále přetrvával. Pokud mělo být předchozí řešení krize odpovědí na otázku, zda pracovní síla z řad peruánské indiánské populace není efektivním řešením problému, pak bylo nutné opět přistoupit na zavedení systému dodávky smluvních dělníků ze zahraničí.

Byl-li v padesátých letech 19. století symbolem práce zemědělských plantáží na pobřeží čínský dělník, pak v první polovině 20. století se jím stal japonský přistěhovalec. Mezi lety 1899 - 1923 příliv japonské imigrace na téměř tři desetiletí tvořil stavební kámen peruánského pracovního trhu.

6 KLASIFIKACE JAPONSKÉ IMIGRACE

V odborných pracích zaměřující se na problematiku japonského přistěhovalectví se setkáváme s více typy klasifikace japonské imigrace, které se od sebe více či méně odlišují. Pro účely této práce budu vycházet ze dvou hlavních klasifikací japonské imigrace. Přičemž první klasifikace zahrnuje japonskou imigraci jako celek a odráží v ní jednotlivé vývojové etapy s ohledem na dějinný vývoj japonského císařství. Druhý typ klasifikace se zaměřuje na rozdělení imigračního proudu japonských přistěhovalců do Peru. Byť se klasifikace japonské imigrace do Peru shoduje v určitých bodech s japonskou imigrací v ostatních zemích regionu, nelze ji obecně aplikovat na Latinskou Ameriku jako celek.

Pro sestavení typologie japonského přistěhovalectví do Peru je nezbytné vycházet z obou těchto klasifikací. Skrze jednotlivé vývojové etapy můžeme dohledat příčiny socioekonomických procesů probíhajících v prvních desetiletích 20. století, které vedly k povýšení statusu japonského přistěhovalce v peruánské společnosti.

Obecná klasifikace japonské imigrace je rozdělena do třech vývojových etap, které jsou nedílně spjaty s jednotlivými vládami japonských císařů. První fáze probíhala v rozmezí let 1885 – 1912, v období vlády císaře Meidži. Zahájena je rokem 1885, kdy z Japonska směřovali na Havajské ostrovy první japonští imigranti. Jednalo se celkem o 945 námezdních dělníků, kteří byly na ostrovy poptány na základě smluvního systému dodávky pracovní síly. Po Havajských ostrovech byla japonská imigrace směřována do Spojených států, kde byli Japonci již najímání na základě statusu *free immigrant* (tj. na základě svobodné vůle nikoliv na bázi smluvního systému dodávky pracovní síly – legislativní politika Spojených států zabraňovala integraci námezdních dělníků).⁵⁸ Následně směřovali Japonci do Kanady, Austrálie, Mexika, Peru, Nové Kaledonie a na souostroví Fidži. Druhá fáze

⁵⁸ TIGNER, James L. *Japanese Immigration into Latin America ...* s. 458

japonské imigrace probíhala za období vlády éry *Taisho* (1912 – 1926) a je úzce provázána s protiimigrační politikou Spojených států. Časové vymezení období je stanoveno od konce prvního desetiletí 20. století do poloviny 20. let 20. století. Přesněji se vztahuje na období, ve kterém byly uplatňovány restriktivní právní opatření vůči asijské migraci ze strany Spojených států, Kanady, Mexika, Havaje a Austrálie. Tato fáze japonské imigrace je stěžejní pro studium japonské imigrace v Latinské Americe, neboť právě v této době se země latinskoamerického regionu nahradily Spojené státy a staly se hlavní cílovou destinací. Obrovský nárůst počtu Japonců zaznamenalo v druhé polovině 20. let Peru a Brazílie. Během relativně krátkého období se tyto dvě jihoamerické země staly novými centry japonské imigrace na západní polokouli.⁵⁹ V následujících kapitolách budeme období mezi lety 1909 – 1924 věnovat dostatečnou pozornost, neboť jej pro studium problematiky fenoménu japonské imigrace v Peru považují za stěžejní. Třetí období japonské emigrace spadá do éry *Šówa* (1926 -1989). S ohledem na počet imigrantů směřujících do zemí Latinské Ameriky je za vrchol považováno období pozdních dvacátých let a první poloviny třicátých let minulého století. V druhé polovině třicátých let můžeme sledovat postupným úpadek japonského přistěhovalectví, ke kterému došlo z důvodu uplatňování drastických zákonných opatření omezující japonskou imigraci do Peru.⁶⁰ Omezení japonského přistěhovalectví se v tomto období týkalo i další řady latinskoamerických zemí, a proto na přelomu třicátých let byla japonská emigrace orientována do zemí východní Asie.⁶¹

V pořadí druhá a v odborných pracích rozpracovanější klasifikace japonské imigrace se na rozdíl od předešlé typologie na problematiku japonského přistěhovalectví v konkrétní zemi - Peru. Níže představené vývojové etapy japonské imigrace v Peru se v odborných pracích různých autorů drobně odlišují, ale obecně jsou využívány v rámci studia problematiky japonské imigrace. Lze nalézat určité podobnosti, zejména v charakteristických znacích daných fází, časově a místně se

⁵⁹ Ibid., s. 459

⁶⁰ *Šówa* (japonsky: 昭和時代, *Šówa-džidai*) je označení pro historické období Japonska. Během tohoto období stál v čele Japonského císařství císař Hirohito, který pro název své éry zvolil označení *Šówa tennó*, v doslovném překladu císař z kterého září mír (*Šówa* znamená „zářící mír“, *tennó* znamená císař). Období *Šówa* je nejdelším obdobím vlády historického panovníka v dějinách Japonska

⁶¹ TIGNER, James L. *Japanese Immigration into Latin America: A Survey*, *Journal of Interamerican Studies and World Affairs*, vol. 23, No. 4 (Nov. 1981), s. 459

však liší. První etapa japonského přistěhovalectví byla imigrace na základě kontraktů a probíhala v letech 1899 – 1923. Významnou roli v ní sehrála úloha imigračních společností, které zprostředkovávaly námezdní dělníky povětšinou určené na cukrové plantáže na pobřeží Peru. Na základě smluvního systému námezdní práce bylo do Peru dopraveno na 18 000 Japonců.⁶²

Druhá etapa japonské imigrace do Peru počíná rokem 1923, kdy byla oficiálně zrušena migrace na základě smluvního systému. Nově příchozí Japonci do Peru přijížděli na základě pozvání ze strany svých přátel a rodinných příbuzných, kteří se v Peru usídlili případně na základě povolení ze strany japonských imigračních úřadů. Rokem 1924 je zahájena tzv. migrace „*Yobiyose Imin*“ taktéž nazývané jako „migrace na pozvání“ („*la migración por llamado*“) trvající až do roku 1936.⁶³ Co do počtu japonských imigrantů směřujících z Japonska do Peru se jednalo o období největšího rozkvětu japonského přistěhovalectví. Druhá polovina dvacátých a první polovina let třicátých byla obecně v Latinské Americe považována za vrchol japonské imigrace.

Počátek třetí etapy japonského přistěhovalectví je datován od roku 1936, kdy vstoupila v platnost řada zákonů vedoucí k drastickému omezení japonské imigrace. Období druhé poloviny třicátých let do konce druhé světové bylo obdobím ekonomické a sociální degradace japonského obyvatelstva v Peru. Samostatnou kapitolu zde tvoří rok 1941, konkrétně události následované po útoku na Pearl Harbor, kdy Spojené státy vyhlásily válku Japonsku. Po půl století existence japonské přítomnosti v Peru bylo ze země deportováno do internačních táborů ve Spojených státech na 1 800 Japonců a zhruba 2 000 japonských imigrantů a jejich potomků zemi opustilo a navrátilo se zpět do Japonska.⁶⁴ V některých klasifikacích japonské imigrace do Peru je období první poloviny čtyřicátých let považováno za samostatnou kapitolu dějin japonského přistěhovalectví. V této práci je období následující po roku 1941 a konče rokem 1945 zahrnuto do třetí etapy japonského přistěhovalectví, neboť uplatňování restriktivních zákonů vůči japonské imigraci

⁶² SHINTANI, ... s. 81

⁶³ MORIMOTO, Amelia. *Los Japoneses y sus descendientes en el Perú* ... s. 89

⁶⁴ TAKENAKA, Ayumi. *The Japanese in Peru* ... s. 94

nebylo záležitostí pouze let 1941 – 1945. V tomto ohledu považují události z roku 1941 za vyústění protijaponských nálad v peruánské společnosti.

V pořadí čtvrté období japonské imigrace zahrnuje období od roku 1945 do současnosti. Vzhledem k tomu, že účelem této práce je analýza historického vývoje japonské imigrace v Peru v letech 1899 – 1945, bylo období japonské imigrace následující po událostech II. světové války sloučeno do jedné etapy. Čtvrtou etapu japonské imigrace můžeme rozdělit do dvou vývojových období: obnovení ekonomického a sociálního postavení japonské komunity v Peru a zapojení japonské intelektuální vrstvy do politického života a její přínos na spoluutváření národního vědomí.

6.1 Japonská imigrace na základě smluvního systému

(1899 – 1923)

S opuštěním systému nucené migrace se dostává do popředí zájmu fenomén pracovní migrace založené na smluvním systému dodávky levné pracovní síly. Tento proces úzce souvisel se vznikem jednotlivých emigračních společností zajišťující dodání levné pracovní síly do vybraných cílových destinací v zahraničí.

Klíčovou roli v systému pracovní migrace sehrály migrační společnosti. Jejich úloha spočívala v najímání pracovní síly z řad obyvatel daného regionu a následného dodání pracovníků do cílové destinace na základě předem stanovených podmínek.

Aktivita migračních společností v Japonsku byla úzce propojena s japonskou vládou, která autorizovala činnost těchto společností (konkrétně činnost vykonával úřad pro zahraniční záležitosti). Japonským námezdním pracovníkům byla tímto zajištěna částečná ochrana jejich práv ze strany centrální vlády. Ve srovnání s čínskou pracovní imigrací, kde ochrana ze strany čínské vlády byla minimální, Japonsko vždy projevovalo zájem o své občany v zahraničí. V tomto ohledu můžeme

špatné pracovní podmínky a vysokou úmrtnost kuliů částečně přisuzovat i projevené ignoranci ze strany čínské vlády.⁶⁵

6.1.1 Role migračních společností

La Compañía Morioka byla první společností, která v roce 1899 obdržela ze strany japonské vlády oprávnění na dovoz japonských smluvních dělníků na území Peru. První skupina čítala na 790 imigrantů pocházející převážně z oblastí: Niigata (372 najatých pracovníků), Yamaguchi (187 pracovníků) a Hiroshima (176 pracovníků).⁶⁶ Po vylodění v přístavu Callao byli japonští dělníci následně přiděleni do vybraných haciend a plantáží převážně na peruánském pobřeží. Jak vyplývá z údajů získaných z prací „*History of the japanese migration to Peru*” od Toraji Irie a práce Billa Alberta „*The peruvian sugar industry*” nejvyšší počet pracovníků byl přidělen do oblasti Cañete, která se stala v pozdějších letech tradičním centrem japonského přistěhovalectví. Důvodem byly rozsáhlé plantáže cukrové třtiny.⁶⁷ Haciendy na produkci „bílého zlata“ v údolí Cañete byly z velké části pod správou britské společnosti *British Sugar Company*. Právě ta obdržela v roce 1899 pracovní skupinu o počtu 226 japonských dělníků. Druhým největším „odběratelem” první skupiny japonských imigrantů s počtem 150 Japonců byla hacienda San Nicolás (spadající pod správu peruánské společnosti *Negociación Agrícola San Nicolás*). Na rozdíl od haciend v údolí Cañete v této oblasti většina Japonců odešla ihned po skončení kontraktu. V San Nicolásu taktéž došlo k prvním výrazným protestům ze strany japonských migrantů (viz tabulka v příloze). Důvodem nespokojenosti byla výrazná náročnost práce na plantážích cukrové třtiny. Japonští pracovníci se ohrazovali konkrétně vůči obsahu pracovních smluv, neboť na základě jejich znění

⁶⁵ CHOU, Diego. *Los Chinos en Hispanoamerica*, Facultad Latinoamericana de Ciencias Sociales (FLACSO), San José, Primera edición: octubre 2002, s. 22

⁶⁶ ITO, Luis; GOYA, Ricardo. *Inmigración Japonesa al Perú*. Lima, Ed. Perú. Lima, Ed. Perú Schipo S.A., 1974. s. 24.

⁶⁷ IRIE, Toraji. *History of the japanese migration to Peru*. The Hispanic American Historical Review, N. XXXI, 1951 a ALBERT, Bill. *The peruvian sugar industry. 1880 - 1920*. Norwich, University of East Anglia, School of Social Studies, 1976.

byli najati na práci na kávových a bavlníkových plantážích nikoliv na fyzicky náročnou práci na plantážích s cukrovou třtinou.⁶⁸

Obecně jižní pobřeží Peru se svými plantážemi nabízelo uplatnění pro velký počet nově příchozích. V počátečních letech japonské imigrace byla zaznamenána poměrně vysoká míra úmrtnosti. První skupina imigrantů dosahovala až 20% z celkového počtu).⁶⁹ Vysoká úmrtnost nebyla výlučně problémem haciend na pobřeží (jedny z nejvyšších počtů úmrtí dělníků byly zaznamenány v oblasti Cañete), ale potýkala se s ním i řada dalších. Příčinou počáteční vysoké úmrtnosti byly především špatné pracovní podmínky námezdních dělníků a výskyt endemií v rámci haciend. Četnost úmrtí byla taktéž způsobena nedostupností zdravotní péče, neboť většina nemocničních zařízení se nacházela mimo plantážní oblasti. Mezi běžné nemoci se řadil tyfus, malárie a úplavice.⁷⁰

V počátečních letech se systém námezdní práce potýkal s řadou problémů, zejména se jednalo o nevyhovující pracovní podmínky (ať už v podobě velmi špatných hygienických podmínek, fyzicky náročné pracovní tempo či riziko v podobě nákazy nemocí). Imigrační společnosti čelily ve velké míře i předčasně ukončeným kontraktů. Řada dělníků se ze smluv vyvázala formou útěku. Velkým problémem byla i jazyková bariéra a značná kulturní odlišnost Japonců. Ze strany migračních společností docházelo k neplnění smluvních závazků. Pro přiblížení závažnosti počátečních nedostatků smluvního systému poukazují pro představu na část z obsahu telegramu adresovanému zástupci japonské delegace v Peru a Mexiku od agenta společnosti *Co. Morioka* z června 1899. Píše v něm o velmi rozporuplných reakcích ze strany peruánské veřejnosti k japonským imigrantům, zmiňuje se zejména o předčasně rozvázáných pracovních smlouvách či o vysokém počtu uprchlých Japonců, apod.⁷¹

⁶⁸ „...algunos de ellos me pidieron que le dijera a Ud. Que en el Japón se les dijo que irían a plantaciones de café, algodón, arroz y que se encuentran en una plantación de azúcar, cuyo trabajo no son capaces de hacer po run contrato de 4 años...” MORIMOTO, Amelia... s. 59

⁶⁹ Viz: příloha č. 4

⁷⁰ MORIMOTO, Amelia. *Los Japoneses y sus descendientes en el Perú* ... s. 63

⁷¹ „...*Fuertes sentimientos en contra de inmigrantes. Contratos rotos con débiles fundamentos. Muchos han regresado al Callao. Han tenido conflictos con peruanos. Situación fuera de control. Deseo ayuda de cónsul americano en el Callao...*”

IRIE, Toraji. *History of the japanese migration to Peru.* ... s. 651

Všechny zmíněné problémy, s kterými se v prvních letech od zahájení imigrace na základě námezdních smluv potýkali japonští dělníci a zástupci migračních společností, se ukázaly jako irelevantní. Majitelé haciend i navzdory nedostatkům, které vyvolávaly pochybnosti o výhodnosti nově nastaveného systému, trvali na navýšení dodávek japonských dělníků. V haciendě San Nicolás například požadovali navýšení z 300 dělníků na téměř dvojnásobek. Zájem byl i o dodání specializovaných pracovníků (zejména o mechaniky, kováře, truhláře aj.).⁷²

V létě 1903 doplula do peruánského přístavu Callao druhá skupina japonských imigrantů. Pracovníci byli opět zprostředkováni ze strany společnosti *Morioka*, a to v počtu 1 270 osob. Na rozdíl od první skupiny tvořilo kromě námezdních dělníků i 194 Japonců, kteří nebyli vázáni pracovní smlouvou. Dle dostupných údajů vyplývá, že až do roku 1909 se jednalo o jedinou dodávku „svobodných“ japonských přistěhovalců (záměrně používám termínu „svobodní“ v uvozovkách, neboť japonští námezdní dělníci odcestovali za prací na peruánské plantáže Peru na základě svobodného rozhodnutí).⁷³

O tři roky později následovala třetí skupina japonských imigrantů v počtu 774 osob opět pod hlavičkou společnosti *Morioka*. V této době se objevuje nová emigrační společnost pod názvem *Meiji Shokumin Kaisha* (můžeme se setkat taktéž s názvem *Compañía de Colonización Meiji*). Zahájení činnosti další emigrační společnosti se neodrazilo na počtu nasmlouvaných dělníků. Naopak došlo k výraznému snížení (z původních 774 na 453 osob). Příčinu můžeme hledat ve vnitropolitické situaci země: Japonsko od února 1904 do léta 1905 bylo ve válečném stavu s Ruskem, který ukončila až mírová dohoda ze září téhož roku. Ačkoliv z rusko-japonské války vyšlo Japonsko jako vítěz, ztráty obyvatel byly značné (na 47 387 mrtvých a 173 425 zraněných). Pro Japonsko znamenalo vítězství ve válce získání území Mandžuska, následkem čehož se otevřely nové možnosti pro japonskou

⁷² „... *Creo conveniente que desde ahora se contrate mayor número de peones japoneses: 500 en lugar de 300, para que lleguen en partidos de 100 cada 6 meses, y que ente ellos se encargue especialmente algunos obreros para talleres, como carpinteros, caldereros, herreros, mecánicos, etc. ...*”

ARCHIVO DEL FUERO AGRARIO, Doc. Huelgas 1899 - 1921, složka 13-9 -16, San Nicolás.

⁷³ Viz příloha č. 4

imigraci, která v letech 1905 – 1907 směřovala právě do těchto území. Přirozeně tak došlo ke snížení počtu japonských přistěhovalců. Po skončení válečného konfliktu vznikla v Japonsku poměrně početná skupina vojenských veteránů. Ti tvořili v roce 1906 významnou část japonských imigrantů směřujících do Peru.⁷⁴

Až do roku 1909 byl dovoz japonských smluvních dělníků předmětem činnosti pouze těchto dvou imigračních společností. V průběhu celého období migrace na základě smluvního systému (tj. až do roku 1923) byl dovoz námezdních dělníků předmětem činnosti celkem čtyřech japonských společností: zmíněné *Morioka Company* a *Meiji Colonization Co.*, dále společností *Toyo Emigration Co.* a *Oversease Development Co.* Společnost *Morioka Co.* si udržela po značné období dominantní postavení na trhu (celkově bylo touto společností přepraveno na více jak 4/5 japonských imigrantů). Zbylé tři společnosti si rozdělily zbylých 15% imigrantů (viz tabulka níže).

**Přehled migračních společností a počtu dovezených japonských námezdních dělníků
(1899 – 1923)**

název imigrační společnosti	počet imigrantů	počet přepravených skupin
Morioka Co.	15 416	67
Meiji Colonization Co.	997	3
Toyo Emigration Co	762	19
Oversease Development Co.	1 083	13
Celkem	18 258	102

zdroj: MORIMOTO, *Los Japoneses y sus descendientes en el Perú*, s. 86

⁷⁴ V záznamech imigračních společností se můžeme dočíst o přítomnosti vojenských veteránů z rusko-japonské války:

„...*La mayor parte son licenciados del ejército entre los que algunos ostentaron en el pecho medallas de batallas y acciones de guerra ganadas...*“

„*Velkou část tvořili vojáci ve výslužbě, mezi nimiž se někteří honosili medailemi z vyhraných bitev a válečných akcí...*“

VARGAS HAYA, Sara. *Hacienda Paramonga: un caso de desarrollo capitalista en la costa norte*. Lima, memoria de Br. PUCP – programa de Cs. Ss., Sociología, 1978, s. 33. Citace z „El Imperial de Huacho“, článek „Desembarco en el pto, de Huacho“, ISSN 0254-8240

K dosažení efektivního fungování společností, přistoupila japonská vláda v roce 1917 ke sloučení migračních společností pod koncern *KKKK (Kaigai Kogyo Kabushiki Kaisha, Oversease Development Company, Ltd.)*.⁷⁵

Zároveň bylo nutné zefektivnit činnost migračních společností na lokální a regionální úrovni. K roku 1915 tak vznikly pobočky společnosti *KKKK* v prefekturách Hirošimě a Kumamoto, následovány dalšími regiony po roce 1918. Japonská vláda poskytovala finanční dotace na podporu emigrace a zakládala řadu institucí: Ministerstvo vnitra (*Home Ministry*), Ministerstvo zahraničních věcí (*Ministry of Overseas Affairs*), Centrum pro emigraci (*Emigration Center*).⁷⁶ Řízená migrace formou soukromých migračních společností v úzké provázanosti ze strany japonské vlády se udržela až do II. světové války.⁷⁷

Celkový počet japonských námezdních dělníků dovezených mezi lety 1899 - 1909 činil 18 258 osob. Z uvedeného počtu tvořila necelá 4% ženské pohlaví (konkrétně 2 145 Japonek).⁷⁸

6.1.2 Obsah námezdních smluv

K bližšímu osvětlení migrace na základě smluvního systému dodávky pracovní síly je nezbytná stručná analýza obsahu námezdních smluv. Obecně byly kontrakty vyhotoveny ve třech kopiích: jedna byla určena pro majitele haciendy, kam byla poptávána pracovní síla, druhou disponovala imigrační společnost a třetí vyhotovení bylo určeno do rukou námezdního dělníka (z obsahu smlouvy plynula práva a povinnosti pro všechny tři zmíněné smluvních strany).

⁷⁵ Společnost *KKKK* byla financována i ze strany japonské vlády. Roční finanční příspěvek se pohyboval v hodnotách mezi 100 000 až 250 000 yeny. Více: TIGNER, s. 460 - 461

⁷⁶ TAKENAKA, Ayumi. *History of Immigration, Settlement, and Racionalization ...* s. 78

⁷⁷ Řízená migrace formou soukromých migračních společností v úzké provázanosti ze strany japonské vlády se udržela až do II. světové války. TAKENAKA, Ayumi. *History of Immigration, Settlement, and Racionalization ...* s. 78

⁷⁸ IRIE, Toraji. *History of Japanese migration to Peru. ...* s. 652. Dostupné z: URL: <http://www.jstor.org/stable/2509401>

Dohoda stanovovala minimální věk pro možnost výkonu námezdní práce v zahraničí. Potencionální zájemce musel být starší 20 let a mladší 45 let (námezdní dělníci z řad čínských kuliů dosahovali věku mezi 10 – 40 let) a musel být v dobré fyzické kondici. První kontrakty byly obdobně jako námezdní smlouvy kuliů sjednány na období čtyř let. Později byly dohody zkráceny na období dvou let, následně 1 roku a v závěru na pouhých šest měsíců.⁷⁹ Místem výkonu práce byly z většiny určeny zemědělské plantáže a výroby na zpracování cukrové třtiny.

Finanční odměna byla vyplácena dle počtu odpracovaných dní, většina majitelů haciend nicméně tento požadavek nerespektovala a vyplácela na základě množství vykonané práce. Výše odměna byla stanovena v hodnotě 1 solů 20 centů. Na rozdíl od japonských dělníků dostávala řada peruánských dělníků odměnu v podobě naturálií (zejména potravin). Obdobný systém výplaty v kombinaci naturálií a finanční odměny měl být aplikován i na japonské imigranty. S ohledem na protesty ze strany místních dělníků byla upřednostněna výplata vyplácena čistě formou finančního obnosu. Pozoruhodná je i měna, ve které byly vypláceny odměny. Jednalo se primárně o anglické libry, v menší míře pak byly odměny vypláceny v domácí měně. Měsíční plat odpovídal 2 librám 10 šilinkům. Vybrané imigrační společnosti vyplácely odměnu v prvních dvou letech nižší s tím, že v letech následujících ji navýšily. Tímto způsobem si společnosti zajistily určitou ochranu před možným rozvázáním smlouvy.⁸⁰

Většina migračních společností si tímto způsobem zavazovala plnění smluv, neboť z počátku zavedení dovozu námezdních dělníků bylo předčasné rozvázání smluv poměrně častým jevem. Společnosti tak přicházeli o finance a taktéž i důvěru jednotlivých majitelů haciend, kteří se smlouvou zavazovali k finančnímu plnění.⁸¹ Taktéž ze strany japonského dělníka bylo nutné uhradit imigrační společnosti poplatek za zprostředkování práce (v hodnotě patnácti yenu, konkrétně dvanáct yenu

⁸⁰ Společnost Morioko vyplácela první 2 roky o 8 šilinků méně, finální částka odpovídala hodnotě 10 liber.

⁸¹ Majitelům haciend a plantáží byla smlouvou stanovena povinnost úhrady nákladů spojených s dopravením dělníka z japonského přístavu do Peru, konkrétně na dané místo výkonu námezdní práce. Jednalo se konkrétně o 10 liber za každého námezdního dělníka (částka zahrnovala plavbu lodí z Japonska do Peru, náklady na zaslání telegramu) Dále mu ukládala povinnost zajistit dělníkovi denní stravu, lůžko a léky. Více: MORIMOTO, ...s. 53

hradil imigrant za podepsání smlouvy a zbylé tři za žádost). Migrační společnosti poskytovali smluvním dělníkům bezplatně oblečení, pár bot a sombrero.⁸²

Finanční odměny vyplácené japonským imigrantům dosahovaly poměrně slušné výše. Z počátku byly platy smluvních dělníků v porovnání s platy s platy místních pracovníků vyšší. V následujících letech se odměny japonských pracovníků výrazně snížily a Japonci se tak stali pro peruánské hacendados velmi dostupnou pracovní silou (v některých haciendách patřili dokonce k nejméně placeným pracovníkům).⁸³ I přestože odměny nedosahovaly na místní poměry vysoké hodnoty, ve srovnání s obdobnou prací v Japonsku byly téměř dvojnásobné. Určitá část smluvních dělníků byla schopna posílat ušetřené peníze do mateřské země a zajistit tak své rodiny.

Co se týče délky pracovní doby, byla stanovena dle místa výkonu práce: 10 hodin na plantážích a 12 hodin v továrnách. Smlouva zohledňovala i přesčasy, ty byly stanoveny maximálně v délce dvou hodin a placeny extra. O nedělích a svátcích se nepracovalo.

Vzhledem k vysokému počtu dělníků byl ke skupině čítající na padesát osob přidělen supervisor. Ten plnil úlohu prostředníka mezi danou migrační společností a majitelem haciendy. Musel tedy kromě japonštiny ovládat anglický nebo francouzský jazyk.⁸⁴ Náležitosti smlouvy se u jednotlivých migračních společností mohly drobně lišit, výše zmíněné znění dohody vycházelo z prvních kontaktů společnosti Morioka, nelze je tedy považovat za obecně platné.⁸⁵

⁸² MORIMOTO, Amelia. *Los Japoneses y sus descendientes en el Perú*. ... s. 53

⁸³ Jak uvádí Amelia Morimoto, někteří majitelé zemědělských velkostatků po dohodě s místními správci imigračních společností upravovali výši finanční odměny (skrže sepsání dodatků k původním znění pracovních smluv). Viz: MORIMOTO, Amelia. *Los Japoneses y sus descendientes en el Perú*. ... s. 79

⁸⁴ Finanční odměna supervisorovi byla vyplácena z jedné poloviny ze strany společnosti, z druhé ze strany majitele dané haciendy, na kterou byl supervisor přidělen. Více: MORIMOTO

⁸⁵ Znění ve španělském jazyce, viz příloha č.

6.1.3 Profil japonského přistěhovalece

Naprostou většinu z japonských přistěhovalců tvořili Japonci pocházející z chudých venkovských oblastí země. Jedním z důvodů vysokého podílu nemajetných vrstev obyvatelstva byly finanční náklady.⁸⁶ Jak japonská vláda, tak migrační společnosti se snažily najímat velké množství pracovníků z určitých prefektur a vesnic, neboť tím snižovaly celkové náklady na nábor potencionálních žadatelů o imigraci. Zároveň tím usnadnili jejich adaptaci do hostitelské země.

Na základě regionálního původu emigranti pocházeli z relativně z chudých zemědělských oblastí na jihozápadě Japonska. Na základě dat, která uvádí Amelia Morimoto vyplývá, že necelá polovina japonských imigrantů přicházejících do Peru v období do počátku II. Světové války pocházela z oblastí Okinawa, Kumamoto, Hiroshima a Fukuoka.⁸⁷

Vůbec nejvíce japonských přistěhovalců pocházelo z regionu Okinawa, jednu z nejhudších oblastí Japonska.⁸⁸ Pro centrální vládu představoval region Okinawa po dlouhá léta velké zatížení státní pokladny. Úroveň hospodářství byla trvale na velmi nízké úrovni. Veškerí zdroje příjmu regionu plynuly z cukerného průmyslu. Pokles cen cukru na světových trzích v roce 1920 znamenal fatální důsledky pro lokální ekonomiku, což se odrazilo v podobě velké vlny migrace směřující převážně do Spojených států, Brazílie a Peru.⁸⁹

Industriální prostředí měst vykazoval téměř nulovou participaci na smluvním systému dodávky námezdní pracovní síly. Níže uvedené údaje potvrzují, že japonští imigranti pocházeli převážně z chudých venkovských oblastí zemědělské produkci.

Z okolí velkých měst jako Tokyo a Osaka či Kyoto přicházelo do Peru jen necelé čtvrt procento japonských přistěhovalců.

⁸⁶ TAKENAKA, Ayumi. *History of Immigration, Settlement, and Racionalization* ... s. 80

⁸⁷ ITO, Luis; GOYA, Ricardo, *Inmigración Japonesa al Perú* ...s. 83

⁸⁸ Z emigrantů, kteří odešli před rokem 1926 tvořili Japonci z regionu Okinawa na 11 % z celkového počtu imigrantů, v letech 1926 – 1941 tento podíl vzrostl na 15%. Více: JICA, ... 1994

⁸⁹ TAKENAKA, Ayumi. *History of Immigration, Settlement, and Racionalization* ... s. 81

**Regionální původ japonských přistěhovalců
(1899 – 1923)**

Region	Počet imigrantů	Počet imigrantů (%)
Okinawa	3 686	20,1
Kumamoto	2 680	14,67
Hiroshima	1 702	9,32
Fukuoka	1 485	8,13
Yamaguchi	1 452	7,95
Fukushima	1 376	7,53
Nagasaki	48	0,26
Tokio	20	0,1
Osaka	10	0,05
Kyoto	2	0,01

zdroj: MORIMOTO, Amelia. *Los Japoneses y sus descendientes en el Per ...* s. 75 – 76

6.1.4 Význam rodiny jako stabilizačního prvku

Smluvní systém námezdní práce byl především založen na mužské pracovní síle. Nelze opomenout ani roli žen, které na jednu stranu svým počtem netvořily výrazný prvek první etapy japonského přistěhovalectví, na druhou stranu jejich přítomnost měla poměrně velký význam na celkovou funkčnost systému námezdní práce.

**Podíl žen a dětí na japonské imigraci do Peru
(1899 – 1923)**

rok	počet mužů	počet žen	počet dětí	celkem	%
1899	787	0	0	787	4,3

1903	1160	110	0	1 270	6,9
1906	586	9	1	596	3,2
1907	450	1	0	451	2,4
1908	2 362	82	4	2 448	13,4
1909	694	28	1	723	3,9
1910	447	11	1	459	2,5
1911	222	29	0	251	1,3
1912	575	74	13	662	3,6
1913	906	179	16	1 101	6
1914	730	186	32	948	5,1
1915	935	219	70	1 224	6,7
1916	963	138	36	1 137	6,2
1917	1 254	324	48	1 626	8,9
1918	1 230	426	4	1660	9,0
1919	1 991	158	0	1 349	7,3
1920	602	79	0	681	3,7
1921	565	79	0	644	3,5
1922	36	5	0	41	0,2
1923	192	8	0	200	1

Zdroj: MORIMOTO, Amelia. Japoneses y sus descendietes en el Perú, str. 72

Podíváme-li se blíže na problematiku zastoupení žen, konkrétně tedy na příkladu japonského přistěhovalectví do Peru, pak zjistíme, že žena plnila funkci jistého stabilizačního prvku. Jak je patrné z údajů z let 1899 - 1923, první skupinu dělníků dovezených do Peru tvořili výhradně muži. Jak již bylo zmíněno, první skupina přistěhovalců se potýkala s celou řadou problémů, které se migrační společnosti v následujících letech snažily eliminovat. Vzhledem k zastoupení vysokého počtu svobodných Japonců patřilo mezi jeden z četných problémů cizoložství.⁹⁰ Mnoho Japonců své sexuální potřeby provozovali s Peruánkami z okolí, což přirozeně vyvolalo značnou kritiku ze strany místního obyvatelstva. K řešení situace přistupovali majitelé haciend různě, například párkrát do roka zajistili služby prostitutek z okolních vesnic, avšak to problém řešilo pouze dočasně.

⁹⁰ např. v oblasti Cañete bylo z počtu 800 dělníků ve svazku manželském pouhých 10 % mužů

Dalším problémem, zejména u mladých Japonců, byl alkoholismus. Oproti tomu sezdaní dělníci se jevíli jako relativně bezproblémoví. Řada imigračních společností upřednostňovala z pracovníků směřujících za prací do zahraničí sezdané Japonce. Jako vůbec nejstabilnější se však prokázaly partnerské dvojice, imigrační společnosti tak brzy přistoupily k náboru žen⁹¹. V druhé skupině námezdních dělníků (v roce 1903) do Peru přicestovaly i první Japonky, jednalo se konkrétně o 108 žen. Celkově bylo zastoupení žen v systému námezdní práce nízké.⁹²

Je nutné zmínit taktéž zastoupení dětí v rámci migrace na základě smluvního systému. Podíváme-li se na údaje z let 1899 – 1923 byl podíl dětí v počátečních letech japonského přistěhovalectví téměř nulový. Naopak v letech 1912 – 1917 přicestovalo do Peru na 90 % dětí (celkem 215 dětí). Za zmíněné časové období přicestovalo celkem 95% dětí.

Tento nárůst můžeme přičítat pozitivnímu vývoji cen komodit na světových trzích, konkrétně cukrové třtiny a bavlny, a tak přirozeně došlo ke zvýšení poptávky po pracovní síle. Jak již bylo zmíněno, imigrační společnosti po předchozích zkušenostech v počátečních letech, preferovaly mezi žadateli o výjezd za prací do zahraničí primárně sezdané muže ideálně celé rodiny, neboť se prokázali být nejstabilnějšími pracovní silou.

Obecně období I. světové války a meziválečných let bylo charakteristické vysokou podporou imigrace ze strany japonské vlády. Důvodem byla především velmi vysoká nezaměstnanost v Japonsku, zejména prudký pokles emigrace z Evropy zapříčiněný událostmi I. světové války.⁹³

⁹¹ Zajímavostí taktéž jsou manželské svazky domluvené „na dálku“. Řada Japonců využívala služeb agentů – zprostředkovatelů kontaktu mezi japonským přistěhovalcem a ženami v Japonsku. Konkrétně japonští přistěhovatelci využívali služeb agentur, které zajišťovali vzájemnou výměnu fotografií, následně v případě oboustranné náklonosti byly ženy sezdané a řada z nich přicestovala do Peru. Viz: MORIMOTO, Amelia. *Los Japoneses y sus descendientes en el Perú ...* s. 72

⁹² MORIMOTO, Amelia. *Los Japoneses y sus descendientes en el Perú ...* s. 72

⁹³ K roku 1915 byly založeny migrační společnosti Hiroshimě a Kumamotu - hlavních oblastech náboru japonských námezdních pracovníků. Jednou z významných organizací v této oblasti byla “Oversease Development Company“

6.1.5 Demografické a socioekonomické údaje

Podíváme-li se blíže na statistiky k jednotlivým obdobím přílivu japonských imigrantů (tj. od roku 1899 do roku 1909) zjistíme, že v počáteční fázi přistěhovalectví se většina Japonců navrátila zpět do země, popřípadě odešla za prací do jiných zemí. Jako ukázkový příklad schopnosti rychlé adaptace Japonců do peruánské společnosti slouží poměrně značný nárůst imigrantů, kteří se zde natrvalo usadili: k roku 1899 zůstala v Peru necelá ½ přichozích, o sedm let později se hodnota téměř zdvojnásobila (ze 774 japonských imigrantů, se celkem 702 osob rozhodla usadit v Peru). V následujících etapách přistěhovalectví se tento fenomén ještě prohloubil (v roce 1909 se z celkového počtu 661 japonských dělníků navrátilo do Japonska pouze 5 osob). V dalších kapitolách práce blíže osvětlíme důvody, které přiměly japonské přistěhovalce k trvalému usazení.

Japonská imigrace do Peru (1899 – 1909)

rok příjezdu	počet celkem	úmrtí	zůstali v Peru	návrat do Japonska	emigrovali do jiné země
2/1899	790	151	361	151	127
7/1903	1175	157	816	101	98
11/1906	774	36	702	28	8
2/ 1907	453	55	363	29	6
5/1908	894	24	821	49	-
11/1908	602	9	567	24	-
12/1908	946	47	871	27	3
7/1909	551	2	544	5	-
9/1909	56	-	56	-	-
10/1909	54	-	54	-	-

6.2 Proměna japonského dělníka v ekonomicky prosperujícího jedince (1923 – 1936)

K listopadu roku 1923 byl oficiálně ukončen smluvní systém dodávky japonské námezdní síly. Stalo se tak na základě vzájemné dohody uzavřené mezi japonskými imigračními společnostmi a majiteli haciend, kam byli poptáváni japonští dělníci. Imigrační společnosti k roku 1923 svoji dosavadní činnost nově zaměřili na přepravu cestující mířících z Japonska do Peru, včetně japonských imigrantů.

Zrušení smluvního systému bylo postaveno na základě dvou hlavních důvodů. Na jedné straně byl mezi Japonci velmi malý zájem o námezdní práci v Peru, zapříčiněné velmi nízkými platy ze strany peruánských *hacendados*. Na straně druhé došlo v Peru k obecnému snížení poptávky po pracovní síle ze zahraničí.

S ukončením etapy přistěhovalectví na základě smluvního systému započalo druhé období japonské imigrace trávající až do roku 1936. V některých publikacích se můžeme setkat s pojmenováním „*Oncenio*“ („Jedenáctiletí“), odkazující k jedenácti let vlády Augustina Leguía. Proimigrační politika uplatňovaná v letech 1919 – 1930 měla za následek zvýšení počtu Japonců mířících do Peru. Co do počtu přistěhovalců bylo toto období japonské imigrace absolutně nejvýraznější (zejména v období let 1924 - 1930). Proimigrační politika byla úzce spojena s osobou prezidenta Augustina Leguía.⁹⁴ S nástupem Leguía do prezidentského úřadu byl zahájeno období tzv. hnutí

⁹⁴ Augusto Bernardino Leguía (vykonával prezidentské funkce v letech 1908 – 1912 a následně v letech 1919 – 1930. V roce 1920 založil vlastní politickou stranu „*Partido Democrático Reformista*“ (PDR), která byla složena převážně z okruhu přátel Leguía a sloužila především jako podpůrný orgán během druhého prezidentského období. Leguía byl v předchozích letech předsedou vlády (1904 – 1907). více: ROEDL, Bohumír. *Dějiny Peru a Bolívie*. ... s. 105

za „Novou vlast“ (*Patria Nueva*). Jedním z cílů hnutí byla i obnova projektu na „kolonizaci“ odlehlých oblastí Amazonie. K těmto účelům měla být využita stále narůstající vlna přistěhovalců. Leguíaova administrativa prokazovala velmi vtřícný přístup k přijímání imigrantů ze zahraničí, což dokazuje i celkový počet japonských imigrantů, kteří v tomto období směřovali do Peru. V předchozí období byl roční nárůst japonské populace v Peru kolem šestiset osob, v období *Oncenia* se roční nárůst zvýšil dvojnásobně, jak je zřejmé z údajů uvedených níže.

Japonská imigrace do Peru (1924 – 1930)

rok	počet japonských imigrantů
1924	751
1925	1 037
1926	1 362
1927	1 423
1928	1 153
1929	1 327
1930	880
Celkem	7 933

zdroj: MORIMOTO, Amelia. *Los Japoneses y sus descendientes en el Perú* s. 94

Abychom se krátce zmínili o roli imigračních společností v rámci druhé etapy japonské imigrace, i přes zrušení smluvního systému námezdní práce se na peruánském trhu udržela řada z nich. Společností, které svou činností zaměřily pouze na zprostředkování námezdních pracovníků, zanikly úplně. Naopak ty, které svou v rámci vedlejší činnosti se věnovaly přepravě osob eventuálně zahraničnímu obchodu, se udržely na pracovním trhu (většina z nich po roce 1923 vystupovala pod hlavičkou koncernu *KKKK*).⁹⁵

⁹⁵ Společnost *Kaigai Kogyo Kabushiki Kaisha* vystupující pod zkratkou *KKKK* vznikla v roce 1917. K roku 1920 se sloučila se společností *Morioka* a vystupovali jako jedna z hlavních japonských společností orientující svou činnost na pracovní migraci, přepravu osob a zahraniční obchod. Se zakončením smluvního systému se pod *KKKK* sloučila většina bývalých japonských migračních

6.2.1 Od plantáží k vlastnictví pozemků

K roku 1923 získali Japonci oficiálně status „nezávislého pracovníka“.⁹⁶ Smluvní systém byl sice oficiálně ukončen, nicméně pro řadu japonských námezdních dělníků, kteří byli v Peru usídleni po delší časové období, fakticky neznamenal nějakou závratnou změnu. Přesněji řečeno systém námezdní práce jako takové zrušen nebyl, Japonci pracující na haciendách obdrželi formálně status svobodného pracujícího, nicméně někteří z nich v práci na haciendách při pobřeží pokračovali i nadále. Z většiny případů setrvali ve službách původních majitelů haciendy. Méně časté byly případy, kdy se Japonci uchýlili k práci na vzdálenějších plantážích či šli do služby pod jiné zemědělské usedlosti.

Poměrně rychle po zrušení smluvního systému se začal formovat nový typ pracovního poměru v podobě „japonského enganchada“. Systém *enganchado* v tomto konkrétním případě nebyl vázán na místní populaci, nýbrž na bývalé supervizory a inspektory migračních společností. Vzhledem ke zkušenostem s praktikami smluvního systému se velmi dobře orientovali v prostředí haciend a práce na plantážích. Japonští *enganchados* si skrze nabídku lepšího výdělků poutali čím dál více zájemců z řad japonských přistěhovalců.⁹⁷ Někteří ze supervisorů nabízeli možnost práce na haciendách i po skončení oficiální lhůty uvedené v kontraktu. V tomto případě museli dělníci odvádět poplatek v hodnotě 5 – 10 % z platu. I přesto, že si supervizoři nárokovali určitou finanční částku, byl systém pro japonské dělníky poměrně výhodný, neboť jim po určitou dobu garantoval pracovní místo.

společností a hlavním předmětem činnosti se stala přeprava osob. Viz. MORIMOTO, Amelia. *Los Japoneses y sus descendientes en el Perú ...* s. 87

⁹⁶ Je zde nutné zmínit, že k roku 1923 byla v Peru již přítomna menší část japonských přistěhovalců, kteří do země přijeli již jako svobodní pracující. Již v roce 1903 přepravila společnost Morioka do přístavu Callao na 184 Japonců, kteří nebyli vázání kontrakty.

Viz. IRIE, Toraji. *History of the Japanese migration to Peru*. The Hispanic American Historical Review. N. 21, 1951. s. 651 - 652

⁹⁷ MORIMOTO, Amelia. *Los Japoneses y sus descendientes en el Perú, ...* s. 81 - 83

System *engache* byl na jedné straně výhodný pro *enganchados*, na druhé straně zapříčinil nejednotnost platů, čímž docházelo k nespokojenosti z řad japonských dělníků (v některých případech vedl i ke stávkám)⁹⁸.

V prvních desetiletích 20. století *hacendados* začali postupně přenechávat do pronájmu vybrané zemědělské usedlosti. Obrovské pozemky kolem haciend jim tak neležely ladem a příjmy plynoucí z pronájmu byly pro ně dostačující. S ukončením smluvního systému si do částečné správy (tj. „*yanaconaje*“) pronajmulo pozemky i pár japonských imigrantů.⁹⁹ Počet nezávislých zemědělců z řad japonských imigrantů (jak z první generace *issei*, tak představitelů generace *nisei*) během dvacátých let narostl zhruba o čtvrtinu.¹⁰⁰ Většina zemědělské produkce směřovala na vlastní spotřebu, později se japonští zemědělci zaměřili na produkci bavlny, ta směřovala převážně na zahraniční trhy, včetně Japonska. V pozdějších letech, s ohledem na narůstající napětí v peruánské společnosti byly ekonomické aktivity Japonců, zejména japonských společností zaměřených na produkci a prodej bavlny, jedním z hlavních argumentů proti japonské menšině.¹⁰¹

Nárůst počtu nezávislých japonských zemědělců (1923 – 1929)

rok	počet nezávislých zemědělců
1923	1 145
1924	1 145
1925	1 347
1926	1 388
1927	1 504
1928	1 492

⁹⁸ Ibid., str. 84

⁹⁹ Půda jim byla postoupena do krátkodobého pronájmu, jednalo se zejména o pozemky orientované na produkci bavlny

¹⁰⁰ IRIE, ... s. 74

¹⁰¹ V pozdějších letech, s ohledem na narůstající napětí v peruánské společnosti byly ekonomické aktivity Japonců, zejména japonských společností zaměřených na produkci a prodej bavlny, jedním z hlavních argumentů protijaponské kampaně ve 30. letech.

1929	1 640
------	-------

zdroj: IRIE, ... s. 74

6.2.1 Případová studie v údolí Chancay

S obdobím po skončení I. světové války a pozvolným úpadkem smluvního systému námezdní práce směřovala japonské imigrace do jiných oblastí země.¹⁰² Ve 20. letech se početná část Japonců soustředila do oblasti údolí Chancay. Na významu tento region nabral po I. světové válce, kdy bavlníkové plantáže zažívaly nebývalý rozkvět. Tím přirozeně rostla poptávka po pracovní síle. Výnosy plynoucí z exportu bavlny se promítly v podobě navýšení platů. Díky tomu se oblast údolí Chancay stala atraktivním místem pro mnoho japonských imigrantů.

Jedním z nich byl Ikumatsu Okada, který do Peru přicestoval s prvními japonskými imigranty. V roce 1899 se přesunul do údolí Chancay, kde jako smluvní dělník vykonával práci na zdejší haciendě. Později si v prostředí velkostatku otevřel menší krámk a získal část pozemků do správy „*yanaconaje*“. Už v roce 1923 se mu podařilo získat pod správu haciendu La Huaca a Jecuán, o necelých deset let později byl správcem již šesti zemědělských velkostatků. V údolí Chancay byl pověstný nejen jako vlivný zemědělec ale taktéž si získal zásluhy místních zavedením celé řady inovací (vybudováním vodní kanalizace, zavedením elektrického osvětlení, zakládáním škol, modernizací výroby, apod.). Počátkem čtyřicátých let už Okada spravoval nejen zemědělské usedlost, ale kontroloval i velkou část obchodu s potravinami.¹⁰³ Díky vytvoření pracovních míst se do oblasti Chancaye hrnula stále početnější vrstva japonských přistěhovalců. Kolem Okady se brzy vytvořila početná

¹⁰² Centrem první etapy japonského přistěhovalctví se stala oblast peruánského pobřeží kolem údolí Cañete a San Nicolás V oblasti Cañete se vytvořila menší japonská komunita, velká část Japonců si zde do pronájmu brala pozemky.

¹⁰³ Okada k roku 1941 vlastnil společnosti „*Negociación Agrícola Okada*“ a „*Sociedad Industrial Japonesa*“ skrze níž spravoval haciendy La Huaca, Jesús del Valle, Caquí, Miraflores, Jecuán a Laure, vlastnil obchody s potravinami, kontroloval výrobu v továrnách apod. Více: MORIMOTO, Amelia ... s. 91

japonská komunita.¹⁰⁴ Ve třicátých letech, v atmosféře zvyšujících se rasistických nálad ve společnosti, se stal příklad vlivnosti Japonců v údolí Chancay jedním z hlavních argumentů protijaponských kampaní za omezení japonského přistěhovalectví do Peru. V důsledku událostí 2. světové války byl Okadovi zkonfiskován veškerý majetek. V roce 1941 byl Okada deportován do internačního tábora ve Spojených státech.¹⁰⁵

Ekonomický a sociální vliv, kterého v relativně krátkém období dosáhl Okada vytvořil z Chancaye stalo jedno z hlavních center japonské imigrace. Na příkladu Okady můžeme částečně vykreslit charakteristiku japonského přistěhovalce, který položil základy budoucího směřování japonské komunity v Peru.

6.2.2 Z plantáží do měst

I přestože značná část Japonců byla i nadále zastoupena v zemědělském sektoru, výrazně narůstal počet těch, kteří postoupili z role námezdního dělníka do role drobných zemědělců a drobných podnikatelů.¹⁰⁶ Podobným vývojem prošla i řada čínských námezdních dělníků.¹⁰⁷

S rozvázáním pracovních dohod mohli námezdní dělníci využít části finančních prostředků nastřádaným prací na plantážích k přesídlení do měst. Zároveň řada nově příchozích měla tu výhodu, že se mohla napojit na rodící se

¹⁰⁴ MATOS MAR, José. *Yanaconaje y reforma agraria en el Perú*. Lima. Instituto de Estudios Peruanos. 1976. Dostupné z: <http://repositorio.iep.org.pe/bitstream/IEP/230/1/peruproblema15.pdf>

¹⁰⁵ MORIMOTO, Amelia. *Los Japoneses y sus descendientes en el Perú* ... s. 97

¹⁰⁶ MORIMOTO, ... s. 83

¹⁰⁷ Vzhledem k tomu, že smluvní systém u čínských dělníků byl založen obdobně jako u japonských imigrantů na základě kontraktů, které vymezovaly přesné časové období (v případě čínských kuliů tomu bylo po dobu 8 let). Ve většině případů po uplynutí lhůty osmi let byla řadě Číňanů nedobrovolně prodloužena pracovní smlouva. Na znění dohod u čínských dělníků se tak v podstatě nebral zřetel. Po zrušení systému námezdní práce se Číňanům podobně jako japonským přistěhovalcům naskytly nové pracovní možnosti. Až do konce 19. století se většina z nich i nadále věnovala zemědělství. Až v souvislosti s urbanizačními procesy počátkem 20. století si bývalí kuliové uvědomovali nutnost přesídlit do měst a zkusit se zaměřit na drobný obchod. Na základě dat z národního censu z roku 1908 vyplývá, že z celkového počtu usídlených Číňanů v Limě se zhruba polovina věnovalo obchodu. V tomto období můžeme vysledovat zrod čínské obchodní elity, kterou později nahradili Japonci.

ekonomické aktivity svých japonských předchůdců. Ti nabádali k imigraci do Peru rodinné příbuzné a přátele ze své mateřské země. Nabídka možného pracovního uplatnění byla pro nové japonské imigranty vhodným začátkem. Řada z nich práci u svých japonských příbuzných vnímala pouze jako dočasné zaměstnání, které by jim dovolilo nastřídat dostatečné finance pro založení vlastního podnikání.¹⁰⁸

Z počátku byla existence drobného podnikání záležitostí zemědělských velkostatků, kde byla v tomto období soustředěna nejpočetnější skupina japonské imigrace. Jednalo se konkrétně o zřizování a provoz menších provozoven se smíšeným zbožím, hostinců, apod.). I přestože v počátečních letech 20. století byl počet japonských prodejen poměrně zanedbatelný, odráží se v něm budoucí směřování ekonomických aktivit Japonců v Peru. Se zahájením podnikatelských záměrů se objevil pozdější symbol japonské komunity v Peru - holičství.

Počátkem roku 1924 bylo v Peru usídleno necelých 11 000 Japonců. Z čehož více jak třetina Japonců byla soustředěna do provincie Lima (konkrétně se jednalo o 8 755 osob).¹⁰⁹ Ve srovnání s rokem 1909, kdy pobývalo v peruánské metropoli pouhých 493 japonských přistěhovalců, se jednalo o obrovský nárůst.¹¹⁰ Finanční možnosti imigrantů byli poměrně limitované. Úspory nastřádané z námezdní práce na plantážích nebyly takové výše, aby dovolovali výraznější investice do podnikání. Z počátku svůj přivýdělek Japonci nacházeli v pouličním prodeji, větší část z nich byla zaměstnána jako pomocná síla v domácnosti. Možnost angažovat se v obchodní sféře byla pro Japonce okleštěna řadou omezení.¹¹¹

6.2.3 Fenomén japonských holičství

¹⁰⁸ MORIMOTO, Amelia. *Los Japoneses y sus descendientes en el Perú ...* s. 93

¹⁰⁹ Provincie Lima zahrnovala kromě hlavního města i oblast přístavu Callao, kde byla soustředěna významná část japonské imigrace. Více: IRIE, ... s. 662

¹¹⁰ FUKUMOTO, Mary. *Hacia un nuevo sol: Japoneses y sus descendientes en el Perú*. Lima: Asociación Peruano - Japonesa del Perú, 1997. ISSN: 0252-1865

¹¹¹ V průmyslu například peruánská vláda upřednostňovala zájmy místních podnikatelů popřípadě přistěhovalců evropského původu, pro asijské imigranty byl přístup na peruánský trh po dlouho dobu omezen

Úsilí hostitelských zemí vytvářet různá omezení omezující ekonomické aktivity zahraničních přistěhovalců vedla v mnoha případech ke koncentraci podnikatelské činnosti do jedné oblasti. Tento fenomén je viditelný nejen na příkladu Limy ale i jiných latinskoamerických měst, kde byla usídlena výrazná japonská menšina. Uvedme příkladem japonských imigrantů Buenos Aires. V průběhu velké části 20. století bylo na předměstí argentinské metropole na stovky prádelen, které provozovali japonští přistěhovalci. V Limě se tento fenomén odrazil v podobě japonských holičství. Pokud bychom měli označit symbol japonského přistěhovalectví v první polovině 20. století, pak se jím staly právě holičství.

Vzhledem k nízké hodnotě nutnosti počátečního kapitálu, bylo zřízení holičského případně kadeřnického salónu poměrně dostupné. Provozování těchto služeb rovněž nevyžadovalo nějaké výraznější znalosti. Podobně jako u příkladu prádelen v Argentíně vložila velká část Japonců své úspory do otevření kadeřnických a holičských salónů.¹¹² Necelých pět let od zahájení japonské migrace do Peru bylo v roce 1904 otevřeno první japonské holičství, o tři roky později počet vystoupal na dvacet pět provozoven. Počet japonských holičství a kadeřnictví nadále stoupal. K roku 1914 bylo z celkového počtu 110 holičství v Limě zhruba 80 provozoven v rukou Japonců. V roce 1924 tomu bylo obdobně: z celkem 176 holičství 130 z nich provozovali japonští přistěhovalci, případně jejich potomci.¹¹³

Vzhledem k vzrůstající aktivitě Japonců v drobném podnikání bylo zapotřebí zakládat obchodní sdružení. V roce 1907 byla založena první asociace sdružující majitele a provozovatele japonských holičství, tj. *Asociación de Peluqueros de Lima*, o dva roky později vzniklo podobné sdružení v Callao. *Asociación de Peluqueros de Lima* se stala zároveň první oficiální asociací v Peru sdružující japonské pracovníky.

¹¹² TAKENAKA, Ayumi. *History of Immigration, Settlement, and Racionalization*. ... s. 85

¹¹³ IRIE. *History of Japanese Migration to Peru*. *Hispanic American Historical Review* 32, 1951, s. 664

**Přehled počtu zřízených japonských holičství a kadeřnictví
(1904 – 1924)**

Rok	počet	ostatní	celkem	Rok	počet	ostatní	celkem
1904	1	70	71	1915	85	45	130
1905	7	65	72	1916	85	40	125
1906	15	50	65	1917	85	40	125
1907	25	40	65	1918	90	40	130
1908	35	40	75	1919	90	40	130
1909	50	35	85	1920	95	40	135
1910	55	35	90	1921	100	40	140
1911	65	35	100	1922	113	42	155
1912	70	30	100	1923	119	42	161
1913	75	30	105	1924	130	46	176
1914	80	30	110				

Zdroj: IRIE, Toraji. *History of Japanese Migration to Peru*. The Hispanic American Historical Review, N XXXI, 1951.

6.2.4. Role podpůrných organizací

V poměrně krátkém časovém odstupu od první migrační vlny japonských pracovníků byly zřizovány první obchodní sdružení, spolky, asociace a další obdobné organizace sdružující japonskou menšinu v Peru.¹¹⁴ Rostoucí finanční možnosti japonských imigrantů dovolily postupně získat prostředky na podporu institucí, které jim usnadnily integraci do peruánské obchodní sféry.

Oficiálně první sdružení japonských pracovníků bylo založeno v roce 1907 a byla jím asociace sdružující limské provozovatele kadeřnictví (*Asociación de Peluqueros de Lima*). V dalších letech ji následovala řada dalších organizací. V roce 1914 byla

¹¹⁴ Řada těchto institucí přesahovala roli krajanského sdružení, které měly primárně své aktivity směřovat k etnické soudržnosti a udržení tradičních hodnot japonského národa.

založena asociace pro provozovatele obchodů s domácími potřebami (*Asociación de Comerciantes de Artículos para el Hogar*), následujícího roku zahájila s celkem dvaceti sedmi členy svou činnost Japonská obchodní komora (*Cámara de Comercio Japonesa*), která v roce 1919 měla již na 108 členů.¹¹⁵ Ve stejném roce vzniká *Asociación de Proprietarios de Restaurantes* a *Asociación Central de Mercados*.¹¹⁶ Obchodní asociace plnily převážně funkci poradenských a zastupitelských orgánů na regionální a místní úrovni. Na celostátní úrovni splnila funkci plnohodnotného krajanského spolku *Sociedad Central Japonesa* založená v roce 1917.¹¹⁷ Prakticky všichni Japonci ve věku osmnácti a více let, kteří žili v Limě nebo v okolí, byli jejími členy. *Sociedad Central Japonesa* se řadila svým významem k nejdůležitějším organizacím japonské imigrace v Peru, později byla přejmenována na *Asociación Peruano Japonesa* a tento název si ponechala až do současné doby¹¹⁸. Mezi hlavní činnosti organizace patřilo:

- a) zlepšení podmínek v sociální a pracovní oblasti pro všechny japonské imigranty
- b) udržování diplomatických vztahů mezi Japonskem a Peru na vysoké úrovni
- c) zajištění sociální péče pro tělesně a duševně slabé
- d) pořádání společenských akcí a sportovních událostí
- e) zakládání a provozování japonských škol
- f) zakládání sportovních klubů a organizací

Funkci nejdůležitějšího orgánu v oblasti obchodních zájmů plnilo „sdružení japonských společností“ (*Association of Japanese Societies in Peru*). Její význam byl

¹¹⁵ MORIMOTO, Amelia. *Los Japoneses y sus descendientes en el Perú ...* s. 90

¹¹⁶Řada asociací byla založena na základě místního původu většiny japonských imigrantů, kteří v Peru byli usídleni. Jako jedna z prvních těchto asociací byla peruánská pobočka *Okinawa Overseas Association* (z oblasti Okinawa pocházelo na 60 až 70% japonských přistěhovalců). O něco později se zakládaly asociace v oblastech s vysokou mírou japonské menšiny. Uveďme jako příklad japonskou asociaci v okrese Libertad začala v roce 1917 a následovala v roce 1922 japonská asociace Chiclayo, japonská asociace Victoria a mnoho dalších v následujících letech. Viz: MORIMOTO, Amelia. *Los Japoneses y sus descendientes en el Perú ...* s. 96 - 97

¹¹⁷ K roku 1917 měla *Sociedad Central Japonesa* na 2 365 členů, k roku 1919 se počet vyšplhal na 2 904 členů.

¹¹⁸ Dnes plní asociace funkci kulturní sdružení a oficiální instituce zastupující japonské občany a obyvatele japonského původu žijící v Peru. Je zároveň průkopnickou institucí při výuce japonského jazyka a vydavatelem mnoha odborných prací vztahující se k problematice japonského přistěhovalectví do Peru. Spolu s peruánsko – japonským kulturním centrem (*Centro Cultural Peruano Japonés*) je hlavní organizací sdružující japonskou komunitu v Peru. Více: <http://www.apj.org.pe/>

především na celostátní úrovni, neboť byla nadřazená všem obchodním sdružením, která byla do té doby v Peru založena.

Četnost vzniklých asociací dokládá vzájemnou sociální soudržnost mezi Japonci, která byla posílena i vznikem skupin *tanomoshi* (zárodku pozdějších oficiálních bankovních institucí). Právě systém *tanomoshi* byl primárně založen na důvěře a svým způsobem pomáhal rozvíjet vzájemnou solidaritu napříč japonskou komunitou v Peru. Výrazná forma solidarity mezi japonskými přistěhovalci je viditelná i v dalších zemích, kam směřovala japonská imigrace. Etnická soudržnost mezi jednotlivými Japonci byla dále posílena narůstajícími rasistickými náladami ve společnosti, které byly přítomny již od poloviny 30. let minulého století.

6.2.5. Význam instituce školství

Komunita *nikkei* byla v Peru výrazně autonomní i v otázce školství. Obecně byli Japonci pověstní svým důrazem na vzdělání.¹¹⁹ Vzhledem k limitovanému počtu žáků v peruánských školách nebyla kapacita pro děti z řad imigrantů.

V roce 1908 byla založena první japonská škola v Cañete, Japonci tímto položili základ pro vytvoření vlastního systému školství. Až do období druhé světové války byly japonské děti soustředěny do specializovaných škol. Jednalo se převážně o školy nabízející základní vzdělání, vybrané instituce nabízely možnost prodloužení studia o delší období a substituovali tak částečně roli středních škol. Vznik japonských škol byl především dílem samotných japonských imigrantů, neboť značná část výdajů na provoz škol pocházela od rodin žáků.¹²⁰

¹¹⁹ Nejstarší zprávy o japonských vzdělávacích zařízeních pocházejí z osmého století se vznikem takzvaných konfuciánských kolejí, určených výhradně pro příslušníky dvorské šlechty. Po celém Japonsku se tento typ vzdělávacích zařízení rozšiřuje až zhruba v 17. a 19. století, kdy zahrnuje i neurozené obyvatelstvo včetně dětí z rolnických rodin. Blíže: CRAIG, Albert a REISCHAUER, Edwin O. *Dějiny Japonska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2009. ISBN: 978-80-7106-513-5

¹²⁰ Nejstarší zprávy o japonských vzdělávacích zařízeních pocházejí z osmého století se vznikem takzvaných konfuciánských kolejí, určených výhradně pro příslušníky dvorské šlechty. Po celém

Školy byly z počátku zřizovány v prostorách samotných haciend (obdobně jako v příkladu Cañete, kde byla škola vystavěna v *haciendě* Santa Bárbara). V dalších letech počet japonských škol rapidně narůstal, v roce 1935 bylo v Peru zřízeno na 35 škol, které poskytovaly vzdělání pro zhruba 2 500 žáků.¹²¹

Počátkem dvacátých let byla v Limě zřízena škola *Lima Nikko*, která patřila mezi nejlepší vzdělávací instituce v peruánské metropoli.¹²² Zároveň byla co do počtu žáků vůbec největší japonskou školou v Peru (s počtem 19 učitelů a 746 žáků v roce 1935 narostl na 50 učitelů a 1 500 žáků).¹²³ V dalších letech počet japonských škol rapidně narostl.¹²⁴ Před rokem 1941 byly v Limě čtyři japonské školy, hlavní institucí nicméně byla "*Lima Nekko*" (vzhledem k událostem z let 1939 – 1941 a stále vyostřenějším vztahům mezi Japonskem a západními státy škola vyměnila svůj dosavadní název za na *Escuela de Jesús María*, aby předešla narážkám ze strany odpůrců japonské imigrace, neboť Ti spatřovali v japonských školách instituce potlačující tradici peruánského vzdělávání). V některých ohledech školy odpovídaly požadavkům peruánského vzdělávacího systému. Poměrně důležité je zmínit, že v japonských školách se kromě výuky japonské historie, jazyka a geografie vyučovaly předměty dle standardní učební osnovy dané peruánským Ministerstvem školství. Část předmětů byla vyučována ve španělském jazyce.¹²⁵

Vedle poskytování základního vzdělání měli japonské školy zásadní význam v utváření národního vědomí a etnické příslušnosti. Japonským dětem měla být skrze tyto vzdělávací instituce vtisknut určitý kulturní vzor, který měly podědit následující generace *nikkei*.

Japonsku se tento typ vzdělávacích zařízení rozšiřuje až zhruba v 17. a 19. století, kdy zahrnuje i neurozené obyvatelstvo včetně dětí z rolnických rodin. Blíže: CRAIG, Albert a REISCHAUER, Edwin O. *Dějiny Japonska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2009. ISBN: 978-80-7106-513-5

¹²¹ TITIEV, Mischa. *The Japanese Colony in Peru* ... s. 233

¹²² *Escuela Lima Nikko* byla vůbec první japonskou školou v Latinské Americe. Škola byla oficiálně založena v listopadu 1920 na základě rozhodnutí japonského Ministerstva školství oficiální. Blíže: Ibid., s. 233

¹²³ Ibid., s. 233

¹²⁴ MORIMOTO, Amelia. *Los Japoneses y sus descendientes en el Perú* ... s. 90 - 91

¹²⁵ TITIEV, Mischa. *The Japanese Colony in Peru* ... s. 233

6.2.6. Problematika nízké míry míšenectví

V obecném kontextu je nízká míra míšenectví charakteristickým znakem japonských imigrantů první poloviny 20. století. Vůbec nejnižší počty míšeneckých páru jsou zaznamenány během první etapy japonského přistěhovalectví. Příčinu můžeme nalézat v motivaci jednotlivých Japonců přicházejících do Peru jako námezdní dělníci. Ti možnost práce v zahraničí považovali za pouhý nástroj k zlepšení své finanční situace. Vzhledem k tomu, že plánovali návrat do Japonska, neměli tak důvod zde zakládat rodiny.

Určitá forma endogamie, kterou zachovávali japonští přistěhovalci, byla předmětem pozdějších kritických ohlasů ze strany peruánské společnosti. V tomto ohledu se japonská menšina velmi odlišovala od svých čínských předchůdců. Míšenectví u čínských kuliů bylo výrazné už od počátku imigrace. Na základě údajů Normana a Gerbiho vyplývá, že z celkem 347 čínských dětí se 268 dětí narodilo míšeneckých rodinách. Oproti tomu z 25 sňatků bylo 6 manželských svazků s Japonkou a 19 svazků s peruánskými Japonkami (tj. ženami, které se narodily v Peru a disponovaly tak peruánským občanstvím).¹²⁶ Záznamy v matrikách z pozdějších třicátých let ukazují, že Japonci tvořili jedinou národní skupinu, u které převyšoval počet endogamních svazků nad svazky smíšenými (tj. manželskými svazky uzavřenými s Peruánkami). Platnost těchto čísel je nicméně sporná, neboť většina Japonců se zdráhala zaregistrovat své sňatky na peruánských matrikách. I přesto je míra endogamie zastoupená u japonských imigrantů a jejich potomků v Peru na velmi nízké úrovni.

Další z možných důvodů můžeme zaznamenat již v první etapě japonské imigrace, kdy majitelé haciend se snažili držet stranou japonské dělníky od zbytku pracovníků velkostatku. Tato forma izolace byla aplikována od prvních let přílivu japonského přistěhovalectví do Peru. Majitelé haciend se tak snažili zabránit možným konfliktům ze strany místních pracovníků, kteří vnímali své Japonce jako

¹²⁶ NORMANO, J. F., GERBI, Anonello. *The Japanese in South America*. ... s. 102

konkurenci. Zejména také chtěli předejít možnému zapojení japonských dělníků do organizovaných stávek peruánských zemědělců.¹²⁷ Z toho důvodu byla například většina příbytků japonských dělníků umístěna v odlehlejších částech haciendy. Japonci taktéž pracovali v oddělených skupinách.

Někteří odborníci na asijskou migraci zastávají názor, že nízká míra míšenectví souvisela s určitou formou sebeobrany v nepřátelském prostředí. Během anti japonského kampaně byla nízká míra míšenectví předhazována jako jedna z negativních charakteristik japonských přistěhovalců, který by mohl výrazně ohrožit kulturní jednotu Peruánců.

6.3. Japonský přistěhovalec jako nepřítel státu (1936 – 1945)

První projevy protijaponských nálad lze zaznamenat ještě před koncem první světové války. V roce 1917 bylo založeno tzv. „anti-asijské sdružení“, jehož představitelé měli za cíl prosadit zákon zamezující dalšímu přílivu asijských migrantů do Peru. Pro své aktivity využívali především různých propagandistických tiskovin (mezi nejznámější patřil *Hoja Amarilla*, v českém významu odkazující k „žlutému nebezpečí“ v podobě asijské migrace).¹²⁸ V této době se jednalo pouze o tento konkrétní případ, rostoucí kritika vůči přítomnosti japonských imigrantů v Peru byla v peruánské společnosti výrazněji zastoupena až v pozdější době.

Pokud bychom měli časově zařadit období, ve kterém v peruánské společnosti převládly názory odmítající japonskou imigraci v Peru, pak bychom jej dávaly do souvislosti s obdobím, ve kterém byly uplatňovány zákony omezující japonskou

¹²⁷ Pro majitele haciend Japonci nepředstavovali hrozbu v možném zorganizování protestů či stávek, ale v jejich možném zapojení a podpoření místních dělníků. Jak popisuje Morimoto objevily se manifestace peruánského dělnictva, v nichž japonští dělníci sehráli poměrně aktivní roli. Někteří je označovali termínem „japoneses peruanizados“, tj. „poperuánštění Japonci“. Více: MORIMOTO, Amelia ... s.80 – 81

¹²⁸ TAKENAKA, Ayumi. *History of Immigration, Settlement, and Racionalization* ... s. 86

imigraci a zejména pak zákonná opatření namířená k výraznému omezení ekonomického vlivu japonských přistěhovalců. Oproti vstřícné emigrační politice prezidenta Leguía, byla třicátá léta ve znamení vlád, jejíž cílem bylo výrazné omezení přílivu migrantů do Peru. Nová vládní garnitura se snažila o značné omezení aktivit zahraničních společností a obecně ekonomického vlivu přistěhovalců v Peru. Ať už se jednalo o vládu Sáncheze Cerra (1930 – 1933) či jeho nástupce Oscara R. Benavidese (1933 – 1939).

V souvislosti s událostmi Velké hospodářské krize se Peru na sklonku dvacátých let podobně jako řada dalších států potýkalo s nárůstem nezaměstnanosti, poklesem ekonomické produkce a celkově velmi špatnou sociální situací v zemi. To mělo za následek výraznou radikalizaci společnosti. Vojenská vláda hledala vhodné téma k odvrácení pozornosti od hospodářských problémů země. K tomuto účelu měli posloužit japonští imigranti, kteří nabývali stále většího vlivu, jak v zemědělských oblastech, tak ve městech. Přičinění viny ekonomicky prosperující menšině cizinců bylo sázkou na jistotu.

Počátkem třicátých let obrátila vláda svou pozornost na problematiku japonské imigrace a ve stejném období uplatnila řadu zákonů mířící k potlačení vlivu Japonců v Peru. Již v druhé polovině roku 1930 byl ze strany generála Cerry schválen zákon nařizující všem imigrantům pro vstup a pobyt na území Peru povinnost uhradit poplatek ve výši dva tisíce solů (na finanční poměry doby se jednalo o enormní sumu peněz). Eventuálně museli zájemci o vstup do země disponovat legálním pracovním kontraktem nebo mít oficiální doporučení od některého z rodinných příslušníků, kteří byli trvale usídleni v Peru. O dva roky později schválila vojenská vláda zákonné ustavení číslo 7505, jímž nařizovala zahraničním společnostem povinnost zaměstnávat určitý počet pracovníků z řad domácí populace. Podíl Peruánců v zahraničních podnicích byl stanoven na osmdesáti procentní hodnotu. S ohledem na japonské podniky, kde pracovní aparát tvořili především pracovníky z rodinných okruhů, mělo přijetí tohoto zákona vážné důsledky.¹²⁹

¹²⁹ MORIMOTO, Amelia. *Los Japoneses y sus descendientes en el Perú ...* s. 98 - 99

Pod názvem *Ley de Nacionalidad* byl v roce 1936 přijat prezidentem Benavidesem zákon, který měl obrovský dopad na budoucí vývoj japonského přistěhovalectví. Zákon uplatňoval systém kvót, na základě níž byl definován určitý počet kvalifikovaných pracovníků pro danou národnostní skupinu. Kvóty byly stanoveny na 16 000 imigrantů na národ. Vzhledem k počtu Japonců usídlených v zemi k roku 1930, který dle neoficiálních údajů odpovídal zhruba 20 osob, byla kvóta překročena ještě před uplatněním samotného zákona. Oficiální údaje uveřejněné zastupitelským úřadem v Limě se nicméně výrazně lišily od reálného počtu tak, aby se předešlo možným problémům. Zákonné restrikce se dotkly nejen japonských imigrantů ale i Japonců disponujících peruánským občanstvím.¹³⁰ Jedním z hlavních cílů dekretu bylo i omezení vlivu Japonců v údolí Chancay.¹³¹ Přijetí dekretu vyvolala značnou kritiku ze strany japonského diplomatického sboru, který považoval jeho přijetí za nepřátelský akt a namířený proti zájmům komunity *nikkei* v Peru.¹³²

Po uvedení zákona *Ley de Nacionalidad* v platnost, peruánská vláda schválila v následujících letech další zákonná opatření implicitně namířená proti Japoncům. V roce 1937 bylo pozastaveno udílení občanství cizincům, kteří se narodili v Peru před rokem 1936.¹³³ Japonci, kteří neregistrovali své děti před zmíněným rokem, již neměli možnost tak učinit zpětně. Registrace dětí do matriky byla navíc ztížena nedostatečnou mírou důkazních materiálů, která by jasně potvrzovala jejich původ. Ve většině těchto případů japonským imigrantům peruánské občanství nebylo uděleno.

Ve čtyřicátých letech byly uplatněny další zákony omezující udílení peruánské občanství. Legislativní opatření z roku 1940 se týkalo Japonců náležících ke generaci *nissei*. Zákon stanovil, že v případě odcestování do mateřské

¹³⁰ TAKENAKA, Ayumi. *History of Immigration, Settlement, and Racionalization* ... s. 87

¹³¹ konkrétně omezení ekonomického vlivu Okady - jednoho z nejvlivnějších japonských podnikatelů a statkářů této doby

¹³² TITIEV, Mischa, *Japanese Colony in Peru*, ... s. 228

¹³³ Více o tomto tématu: BARNHART, Edward N. *Citizenship and political tests in Latin America republics in World War II*. *Hispanic American Historical Review* 42: 297 – 332.

země za účelem studia, návštěvy rodinných příslušníků či absolvování vojenského výcviku automaticky bylo peruánské občanství automaticky odebráno.¹³⁴

V úplném znění zákonů nebylo explicitně deklarováno, že se vztahuje na japonskou imigraci, avšak je více než zřejmé, že tato opatření implicitně směřovala k potlačení japonského přistěhovalectví a omezení jejich ekonomického vlivu.

Uplatňování legislativních opatření ze strany peruánské vlády představovala pro Japonsce zásadní omezení jejich ekonomických aktivit a celkově do peruánské společnosti uplatňované restriktce vůči asijské migraci vnesly rasistické nálady doprovázené heslem „*yellow peril*“ – „žluté nebezpečí“. Byť tento termín užívaný převážně ve Spojených státech na počátku 20. století odkazoval na možné vojenské nebezpečí ze strany Číny, v Peru byl obecně vztahován k asijské migraci a stal se jedním z hesel protijaponské kampaně druhé poloviny 30. let.

6.3.1. Spouštěcí faktory

Výrazný nárůst protijaponských nálad byl v Peru postaven na několika faktorech, které se koncem třicátých let staly hlavními argumenty předních kritiků komunity *nikkei* i v Peru:

a) nárůst podílu japonské menšiny na celkovém demografickém složení obyvatelstva

Pokud bychom se zaměřili na demografické údaje vztahující se k japonské imigraci do Peru, pak se setkáme s mnoha odlišnými hodnotami. Pro přiblížení problematiky vztahující se k podílu japonské obyvatelstva v Peru nám poslouží porovnání z let 1918, 1930 a 1940. Dle údajů uvedených v periodiku *Perú Shimpo*, došlo během let 1918 - 1930 k nárůstu japonské populace v Peru zhruba o polovinu

¹³⁴ Posílání dětí na studia do Japonska byla předmětem řady kritik, Peruánci tento krok vnímali jako určitou formu znehodnocení peruánské školství. Více: TAKENAKA, Ayumi. *History of Immigration, Settlement, and Racionalization* ... s. 87

obyvatel (z původních 9 890 obyvatel v roce 1918 na 20 385 obyvatel japonského původu v roce 1930.¹³⁵ Už v polovině 20. let se Japonci stali nejpočetnější přistěhovaleckou skupinou v Peru. Japonská komunita v tomto ohledu překonala do té doby početnější čínskou menšinu.¹³⁶ Jejich přítomnost byla obzvláště patrná z důvodu vysoké koncentrace ve městech, na 87 % Japonců bylo soustředěno v Limě, což představovalo zhruba třetinu všech cizinců v metropolitní oblasti.¹³⁷ Ve 30. letech čítala japonská menšina v hlavním městě dle některých údajů zhruba sedmnáct tisíc residentů.¹³⁸ Během protijaponské kampaně uváděl propagandistický tisk často velmi přemrštěné údaje o celkovém počtu japonských imigrantů.

Obdobně i demografické údaje získané z všeobecného sčítání lidu se velmi odlišovaly od reálného počtu japonských rezidentů. Kupříkladu na základě výsledků z cenzu z roku 1940 byl počet Japonců v Peru stanoven na 25 000 obyvatel. Jiné zdroje oproti tomu uvádějí počet dvojnásobně vyšší.¹³⁹ Takto výrazný rozdíl mezi oficiálními údaji a nezávislými zdroji v podobě historických studií je dán především skutečností, že za obyvatele japonského původu byli v rámci oficiálního sčítání lidu považováni pouze představitelé první generace, tj. Japonci z generace *issei*, *nisei* a *sansei* v lidovém sčítání nebyli zohledněni.

b) narůstající ekonomický vliv japonských společností v Peru

Počátkem 30. let výrazně narostl počet odpůrců japonského přistěhovalectví. Světová hospodářská krize výrazně přispěla ke kritickému vnímání japonské menšiny. Ta byla považována za jednu z možných příčin ekonomického úpadku, neboť

¹³⁵ Deník *Perú Shimpō* patří mezi nevýraznější japonsko – peruánské periodikum. Od roku 1950 bylo Peru Shimpō vydáváno pouze v japonském jazyce (japo rvní jednojazyčné peridikum japonské komunity v Peru). V roce 1955 jej následoval druhé japonské peridikum: Peru Asahi Shimbun. Dodnes patří *Perú Shimpō* k významným informačním kanálům pro japonskou komunitu v Peru. Dostupný z: <http://www.perushimpo.com/>

¹³⁶ Představitelé čínské a italské imigrace byli částečně vstřebáni formou sňatků s Peruánci.

Viz: GERBI, ... s. 67

¹³⁷ TAKENAKA, Ayumi. *History of Immigration, Settlement, and Racionalization* ... s. 90

¹³⁸ Mary Fukumoto uvádí k roku 1930 počet japonských residentů v Limě na 17 525, oproti tomu Luis Ito ve své práci uvádí počet 9 783 japonských residentů, zároveň uvádí další dvě nejpočetnější zahraniční menšiny: Číňany s 5 404 residenty a Italy s 3 853 residenty.

¹³⁹ SEOANE, Manuel. *The Japanese are still in Peru*. *Asia and the Americas* 43, s. 647 - 676

kontrolovala značnou část obchodních aktivit. Peruánská vláda přistoupila ve třicátých letech k podepsání obchodních dohod s Japonskem, na základě níž měly být podrobeny kontrole veškeré obchodní aktivity japonských společností v Peru. Zároveň byla v polovině 30. let podepsána řada zákonů omezující obchodní aktivity Japonců usídlených v Peru. Uvedme příkladem zákon z roku 1936 stanovující procentuálně počet cizinců, kteří mohli být zastoupeni v jednotlivých sektorech peruánské ekonomiky.

c) kontrola produkce bavlny

Narůst počtu japonských společností orientovaných na produkci a prodej bavlny byl jedním z dalších argumentů, který vyvolával v peruánské společnosti značně negativní reakce. Negativní ohlasy na vliv Japonců v oblasti produkce bavlny můžeme zaznamenat již s událostmi kolem velké hospodářské krize, která v důsledku vedla k vlnám nacionalismu v peruánské společnosti. Peruánští nacionalisté připisovali hospodářské problémy rostoucí přítomnosti zahraničních společností.¹⁴⁰

V důsledku rozšíření obchodu s bavlnou v průběhu 30. let se japonský bilaterální obchod dostal do výrazně kladných čísel (oproti roku 1913, kdy přebytek činil 3.3 milionů \$, odpovídal v roce 1937 hodnotě 74 milionů \$ a o tři roky později se dostal až na hodnotu 87 milionů \$).¹⁴¹ Bilaterální obchod mezi Peru a Japonskem byl postaven na dodávce bavlny výměnou za zprostředkování a dovoz textilních produktů určených k domácí spotřebě. V souvislosti s rostoucím přebytkem obchodní bilance, na základě tlaku ze strany prezidenta republiky byl v polovině třicátých let vydán dekret, který výrazně omezil dovoz textilu z Japonska. Ve stejném roce peruánská vláda odstoupila od obchodní dohody s Japonskem.¹⁴²

¹⁴⁰ Jednalo se zejména o aktivity amerických společností, které kontrolovaly značnou část velkých korporací, dále britských firem ovládající železnice, důlní průmysl, zemědělskou produkci a zpracovatelský průmysl. Italové se angažovali především v bankovním sektoru, Němci kontrolovaly značnou část cukerného průmyslu. Japonci dominovali v oblastech produkce bavlny a oblasti maloobchodu.

¹⁴¹ RIPPY, J. Fred. *The Japanese in Latin America*. Inter-American Economic Affairs 3(1): 50–65., 1949

¹⁴² ITO, Luis; GOYA, Ricardo, *Inmigración Japonesa al Perú ...* s. 36

d) koncentrace Japonců v drobném podnikání

Ekonomické aktivity Japonců byly výrazně soustředěny do oblastí služeb. S přesunem centra japonské imigrace do měst Japonci získali v relativně krátké době dominantní postavení v oblasti drobného podnikání. Většina obchodů se spotřebním zbožím byla v rukou japonských obchodníků. Narůstající počet japonských provozoven vyvolával přirozeně značnou čísta kritiky u peruánské veřejnosti.

e) militarizace Japonska

Nepřátelství proti Japoncům bylo ve 30. letech umocněno zvyšující se militarizací a vojenskou agresí vůči asijským státům. V důsledku hospodářské krize a s ohledem na události první světové války získávala japonská armáda stále větší vliv, což mělo za následek zvyšující se militarizaci společnosti. Jedním z možných řešení hospodářských problémů byla expanzivní politika vůči asijským státům, zejména Číně. Agresivní politika ze strany Japonska vyvolala řadu negativních reakcí a obav, především ze strany Spojených států. Americká vláda tak výrazně apelovala na latinskoamerické země, aby jakékoliv oficiální styky s japonskou vládou.¹⁴³

V návaznosti na militarizace Japonska let se v peruánské společnosti stále častěji objevovaly úvahy o potenciální vojenské hrozbě. Peruánci se obávali především možné loajality ze strany japonské komunity v Peru. Vlna podezření vyústila v květnu 1940 v první organizovaný útok proti japonskému obyvatelstvu. Spouštěcím momentem se stala oficiálně nepotvrzená zpráva o nalezení desítek střelných zbraní ve skladech jednoho z japonských velkostatků. Bez oficiálního potvrzení zprávy ze strany peruánských úřadů se na desítky Peruánců shromáždilo ve vybraných čtvrtích Limy a Callaa a vyrabovalo japonské obchody. Na 800

¹⁴³ S uplatněním zákona z roku 1924 *National Origins Act* vyjádřily Spojené státy své obavy vůči vzrůstajícímu ekonomickému vlivu Japonska a zejména i japonských přistěhovalců usazených v USA. Obdobné restrikce vůči japonskému přistěhovalectví byly po vzoru americké legislativy uplatňovány v řadě latinskoamerických zemí, konkrétně v Guatemale, Panamě a dále taktéž ve Venezuele a Paraguay. Viz: TITIEV, Mischa. *The Japanese Colony in Peru ...*s. 238 - 239

japonských podniků bylo zničeno či z velké části poškozeno, mnoho Japonců bylo během srážek s Peruánci zraněno. Mylné podezření si vyžádalo tři oběti a jeden případ znásilnění.¹⁴⁴ Na základě škod způsobených na majetku japonských obyvatel vyplatila peruánská vláda odškodnění v hodnotě milionu jenů. Událost z května 1940 se stala vůbec prvním organizovaným útokem na japonskou menšinu v Peru, do které byli zapojeni převážně Peruánci z řad studentů limské univerzity¹⁴⁵.

f) koncentrace finančních prostředků mimo peruánské bankovní instituce

Peruánci s neshledem konstatovali, že řada firem je vedena kolektivními společnostmi, které často odmítají zveřejňovat údaje o skutečném obrátu kapitálu. Je zřejmé, že mnoho finančních transakcí probíhalo ve formě uzavřeného okruhu mezi japonskými imigranty a bankovními domy v mateřské zemi. Na peruánskou ekonomiku z tohoto hlediska měly japonské obchodní aktivity téměř minimální dopad. Je překvapivé, že s ohledem na vzrůstající obchodní aktivity nebyla v Peru založena jediná japonská banka, stejně tak zde nebyla otevřena žádná zahraniční pobočka.

Je překvapivé, že i přesto Japonci nevyužívali služeb peruánských bank.¹⁴⁶ Japonci kromě systému *tanomoshi* využívali převážně pro své ekonomické aktivity služeb

¹⁴⁴ TITIEV, Mischa. *The Japanese Colony in Peru* ...s. 238 - 239

¹⁴⁵ „En la tarde se pretendió organizar manifestaciones de mayor volumen, habiendo circulado volantes invitando al pueblo para ello ... Recibimos ayer la visita de un grupo de miembros del Centro Federado de Derecho de la Universidad de San Marcos, quienes nos manifestaron que en vista de que el Comunicado Oficial de la Dirección de Gobierno establece la falsedad de los rumores sobre actividades japonesas contrarias a nuestra soberanía habían acordado no concurrir a la manifestación proyectada para el mediodía de hoy en los jirones centrales...“

„Odpoledne bylo naplánováno uspořádání větší demonstrace většího, mezi lidmi kolovaly letáky s informacemi o chystané manifestaci, které vyzývali k účasti... Včera jsme uvítali návštěvu skupiny členů Centra pro studium práva na Univerzitě San Marcos. Ti nám předali informaci, že vzhledem k tomu, že představitel peruánské vlády oficiálně potvrdil nepravost zpráv o protizákonné činnosti japonských imigrantů. Z toho důvodu se rozhodli neúčastnit demonstrací plánovaných na dnešní poledne v centrálních částech města... Viz: LA PRENSA, 14-5-1940, MORIMOTO, Amelia, ... s. 105

¹⁴⁶ Ze záznamů peruánské průmyslové banky (*Banco Industrial*) vyplývá, že v roce 1941 poskytovaly peruánské finanční ústavy bankovní služby celkem 62 cizincům z 16 různých národností. Ze zmíněného počtu cizinců nepatřil ani jeden Japonec, je otázkou, zda-li tyto údaje můžeme považovat za relevantní s ohledem na události čtyřicátých let. Viz: TITIEV, Mischa. *The Japanese Colony in Peru* ... s. 228

finančních institucí usídlených v mateřské zemi. To samozřejmě způsobovalo nelibost u peruánských obchodních kruhů.¹⁴⁷

6.3.2. Význam role tisku v protijaponské kampani

Význam tisku v šíření povědomí o nebezpečí Japonců usídlených v Peru napříč peruánskou společností byl nesporný. Už ve dvacátých letech bylo možné dohledat v novinových plátcích články kritizující japonskou imigraci. Oficiálně byla organizovaná protijaponská kampaň v tisku rozpoutaná v polovině 30. let. Konkrétně se jednalo o deník *La Prensa*, jehož kampaň nesla název *La Infiltración Japonesa* (v českém překladu doslova „japonské pronikání“). Na obsahu textů se podílela řada peruánských politiků a intelektuálů.

V peruánském tisku se objevovaly ve velké míře články zaměřené na ekonomickou aktivitu Japonců v peruánské ekonomice.

„...budoucnost našeho národa je vystavena vážnému nebezpečí ze strany japonské kolonie, která využívá našich výrobních prostředků, zejména v oblasti zemědělství... je proto nutné přijmout okamžitá opatření, která omezí jejich činnosti v takové míře, aby to bylo slučitelné s oprávněnými zájmy národa...“¹⁴⁸

Předmětem výrazné kritiky, i ze strany uznávaných peruánských ekonomů, se stala problematika zasílání výrazného množství peněz do bankovních ústavů v Japonsku. Níže uvádím úryvek z článku od předního peruánského ekonomy Antonella Gerbiho:

¹⁴⁷ TITIEV, Mischa. *The Japanese Colony in Peru* ... s. 229

¹⁴⁸ „...son muy graves los peligros que envuelve para el futuro de la nacionalidad el acaparamiento que lea colonia japonesa lleva a cabo de nuestros medios de producción, principalmente los agrícolas ... siendo por esto necesario que se tomen inmediatas medidas que limiten esas actividades a un radio de acción que sea compatible con los verdaderos y legítimos intereses de la nación...“

„...skupina organizovaných cizinců, která zůstává oddělena od zbytku společnosti, nehovořící španělsky, nevyznávající katolickou víru, nepodílí se na společenském a kulturním rozvoji, posílá své peníze zpět do své mateřské země.“¹⁴⁹

Řada článků svůj obsah zaměřila na úlohu japonských společností kontrolující výrobu a produkci bavlny spolu se zvyšujícím odkupem zemědělských pozemků. Některé objektivní texty byl doplněn o pasáže, které postrádaly jakýkoliv známek objektivitu a byly pouhou ukázkou rasistických a xenofobních projevů v kombinaci se zvyšujícím nacionalismem. Méně radikálnější formy textů se objevily už v polovině dvacátých let, citovat můžeme například jeden z úryvků z článků peruánského novináře Genera Arbaizy:

„...žluté a domorodé závody, které mohou být spojeny vzdáleným příbuzenstvím, se setkávají po staletích odloučení a jejich obnovené smlouvy mohou přinést rasovou změnu... jestliže Japonci do velkého počtu se nalévají do amazonské pánve a aklimatizují se, Bude zvítězit v tom, co bílý muž selhal.“¹⁵⁰

Výraznou mírou do protijaponské kampaně přispěla i řada krajních politických hnutí včetně známé *Unión Revolucionario (Unie Revoluce)* a *Partido Aprista (Apristická strana)*, jejíž představitelé se podíleli na většině obsahu zpráv namířených zejména proti japonské komunitě v Peru. Své argumenty vztahovali na možné omezení národní a etnické kontinuity peruánské společnosti.

„...Ve skutečnosti by se naše domorodá rasa neměla mísit s rasou žlutou, neboť tento druh míšenectví nám nepřinese nic lepšího ani po stránce fyzické natož

¹⁴⁹ „...un grupo extranjero que permanece separado y organizando, gente que no habla castellano, no profesa la religión católica, no intenta participar en la vida social y cultural del país, envía a su dinero fuera.“

Zdroj: GERBI, Antonello, *economista peruano del Banco de Crédito del Peru, 1943*. Viz: Morimoto, Amelia...s. 104

¹⁵⁰ „...las razas amarillas y nativas, posiblemente enlazadas por un parentesco remoto, se están encontrando luego de siglos de separación, y sus renovados contratos pueden acarrear un cambio racial ... si los japoneses desembocan en la cuenca amazónica en gran numero y se aclimatan, ellos habrán conquistado en lo que el hombre blanco ha fracasado.“

Zdroj: KODANI, June. *La amenaza Japonesa en los escritos sobre la inmigración*. Primer Seminario sobre Poblaciones Inmigrantes. Lima, Consejo Nacional de Ciencia y Tecnología, 1988.

*morální, a je jen v našem zájmu, abychom naši rasu uchovali čistou a pokud bychom se měli mísit, pak proto, abychom byli lepší nikoliv pro pouhé etnické splynutí...*¹⁵¹

Do vypuknutí čínsko-japonského konfliktu v roce 1937 se v novinových člancích jen zřídka objevila ostřejší kritika vůči japonským imigrantům. Po roce 1937 se situace výrazně změnila a obavy z narůstající militarizace Japonska se staly tématem řady novinových plátku. Řada kritických článků z třicátých let byla postavena na událostech kolem vojenské expanze Japonska na asijském kontinentě.

*„Japonci nezapomínají, ani to, že politická expanze není jen určitým druhem transformace nebo pokračováním nějakého druhu ekonomického poručnictví. Po obchodníkovi obvykle přichází voják. Japonsko postupovalo v naléhavých situacích tím způsobem, že změnilo pořadí: nejprve poslat vojáka, aby později prosadil činnost obchodníka..“*¹⁵²

Role tisku v protijaponské kampani byla výrazná především v období třicátých let. S ohledem na události čtyřicátých let byla role propagandistického tisku spíše doplňující.

6.3.3. Prosinec 1941

Napadení americké námořní základny Pearl Harbor dne 8. prosince 1941 bylo zahájeno temné období japonské imigrace. Ihned po oznámení vstupu Spojených států do válečného stavu s Japonskem svolal prezident Manuel Prado téhož dne mimořádné zasedání vlády. Na něm bylo představiteli peruánské vlády rozhodnuto o oficiálním potvrzení spojení Peru se Spojenými státy. Usnesením z 8. prosince

¹⁵¹ „...Efectivamente nuestra raza aborigen no debe mezclarse con la amarilla porque este cruce no la mejora, ni física, ni moralmente, y en nuestro deber, si no podemos mantenerla pura, que al mezclarse sea para mejorar, pero no para retroceder énicamente...“ Viz: NOSIGLIA, P. En GUEVARA, Víctor, 1939., vice: MORIMOTO, Amelia... s. 103

¹⁵² „Los japoneses no ignoran, tampoco que la expansión política no es una simple transformación o secuela del tutelaje económico. Tras del comerciante viene generalmente el soldado. El Japón a veces, ha tenido en la urgencia apremiante de los acontecimientos que invertir el orden, mandando primero al soldado para afirmar después al comerciante...“ viz: SALINAS COSSIO, G. En GUEVARA, Víctor, 1939

byly bezodkladně zmrazeny veškeré finanční prostředky japonských společností, včetně Japonců pobývajících v Peru. Na základě znění prezidentského dekretu byly peníze svěřeny do správy oficiální instituce *Superintendencia de Bancos*, spadající do kompetence vedoucího orgánu řízení financí *Dirección General de Hacienda*. Následně byl sestaven registr japonských podniků a stanovena minimální částka, kterou mohli japonské podniky využít.¹⁵³ Podniky tak mohly učinit pouze v mimořádných případech a musely jasně specifikovat důvody pro udělení finančního příspěvku.¹⁵⁴

Ve sledu těchto událostí vydal konzulát v Limě příručku určenou všem japonským rezidentům, následně byla uveřejněna taktéž v peruánském novinovém tisku. Dle nařízení obsažených v této příručce byli Japonci vyzváni k zachování klidu a bylo jim doporučeno, aby se zdržovali jakýkoliv politických debat a účasti na manifestacích či jiném druhu veřejných setkání. Zároveň byli vyzváni nepodnikat zbytečné cesty, které by snesly odkladu.

Během válečných let nebyly zaznamenány žádné případy výtržností či nepokojů vůči japonské komunitě v Peru. Po zmrazení veškerých finančních prostředků následovaly další represivní opatření, které měly za následek vyvlastnění nebo nucené prodeje japonských obchodů a podniků. Velká část z původního majetku Japonců následně přešla do rukou Peruánců. Ekonomické aktivity Japonců a jejich potomků tak byly v Peru během války prakticky zastaveny, v drobné míře bylo povoleno provozování drobného podnikání (muselo však podléhat kontrole ze strany peruánských úřadů).

Je poměrně těžko odhadnutelná hodnota majetků a finančních prostředků, která byly v průběhu války zabaveny nebo vyvlastněny. Nicméně dle určitých odhadů se jednalo o majetek v celkové výši 41 960 982 peruánských solů.¹⁵⁵

¹⁵³ Jednalo se o částku v hodnotě 500 sol, kterou mohli japonské podniky měsíčně využít.

¹⁵⁴ *Ibid.*, s. 239

¹⁵⁵ V deníku *La Tribuna* z prosince 1945 je uváděna částka v přepočtu na 61,2 milionu amerických dolarů.

Peruánská vláda také okamžitě jednala o uzavření japonského velvyslanectví a dalších japonských zastupitelských úřadů působících na území Peru. Na základě dohody o spojení se Spojenými státy přistoupilo Peru v lednu roku 1942 k přerušování diplomatických vztahů s jednotlivými zeměmi Osy, včetně Japonska. V důsledku ukončení činnosti těchto institucí bylo na 290 zaměstnanců posláno zpět do Japonska a všechny konzulární úřady byly uzavřeny.¹⁵⁶ V dubnu 1942 byla v souladu s vládní vyhláškou pozastavena také veškerá činnost japonských škol. Zákaz činnosti taktéž podléhalo vydávání japonského novinového tisku. Zároveň došlo k rozpuštění japonských komunitních zařízení (spolků, asociací apod.).

V důsledku těchto drastických opatření se v dubnu roku 1942 rozhodlo odcestovat zpět do Japonska na sto čtyřicet jedna japonských imigrantů. Velká část obyvatel japonského původu byla v pozdějších měsících na základě rozhodnutí peruánské vlády deportována do Spojených států.

6.3.4. Násilné deportace

Japonský útok na severoamerickou válečnou základnu v Pearl Harboru vnímala řada latinskoamerických států jako bezprostřední hrozbu kontinentální bezpečnosti. Ve sledu těchto událostí se řada zemí zavázala k úzké spolupráci se Spojenými státy. V návaznosti na vstup USA do války, byla v lednu roku 1942 v Rio de Janeiru svolána panamerická konference, na které Spojené státy trvaly na úzké vojenské spolupráci se zeměmi Latinské Ameriky. Současně se americká vláda zavázala poskytnout hospodářskou pomoc zemím, které byly v důsledku války postiženy ztrátou evropských trhů. Americký tisk v duchu politiky dobrého sousedství stále častěji proklamoval jednotu amerického kontinentu.

S ohledem na to, že Spojené státy poskytovaly během válečných let peruánské vládě značné množství půjček, byl vliv americké zahraniční politiky v interních záležitostech země nesporný. Obdobně tomu bylo i v Peru. Na základě bezpečnostních opatření a

¹⁵⁶ TITIEV, Mischa. *The Japanese Colony in Peru ...* s. 240

doporučení Spojených států byla nařízeno vyhoštění všech Japonců, kteří zastávali vedoucí pozice ve zmíněných organizacích. Jednalo se celkem o 510 Japonců. Vzhledem k tomu, že nebylo jasné, jak dlouho válka potrvá, se k zmíněnému počtu přidala i řada rodinných příslušníků, počet tak logicky narostl. K zahájení programu násilných deportací přistoupila peruánská vláda až o něco později.

V důsledku událostí z prosince 1941 a s ohledem na početnou japonskou menšinu ve Spojených státech čítající v době útoku Pearl Harboru na 112 tisíc *nikkei*, se v americké společnosti stupňovaly protijaponské nálady. Strach z možných sabotáží, terorismu a špionáže ze strany japonských rezidentů vyvolával v americké společnosti značné napětí.¹⁵⁷ Ke zklidnění situace přistupovala americká administrativa v čele s prezidentem Franklinem Rooseveltem prostřednictvím uplatňování zákonných restrikcí namířených proti japonské imigraci. Po útoku na Pearl Harbor následovala ze strany americké vlády, podobně jako v Peru, celá řada zákonů postihující značnou část japonské populace.¹⁵⁸ V únoru roku 1942 vešlo v platnost vládní nařízení č. 9066. Dle nařízení č. 9066 byla nařízena deportace osob japonského původu bez ohledu na státní občanství do speciálně zřízených internačních zařízení. Vláda tak chtěla zabránit možnému využití Japonců pobývajících na území Spojených států k účelům špionáže či sabotážní akcí.

Vzhledem k uzavřenému spolenectví mezi Spojenými státy a vybranými zeměmi regionu přistoupila řada latinskoamerických vlád na základě výzvě ze strany Spojených států k uplatnění programu násilných deportací. Mezi lety 1942 – 1945 bylo ze zemí Latinské Ameriky do amerických internačních táborů deportováno na tři tisíce Japonců, Němců a Italů.¹⁵⁹ Ze strany Kolumbie, Ekvádoru, Panamy, Kostariky, Bolívie náleželo dalších více jak tisíc Japonců, Němců a Italů. Přibližně

¹⁵⁷ Již v roce 1940 schválil Kongres zákon o povinné registraci cizinců. Každý cizí rezident starší čtrnácti let se musel úředně registrovat a každý rok dostavit na místní poštu, aby poskytl přesné a aktuální údaje o svém bydlišti a zaměstnání. Cizinecké oddělení spolupracovalo s FBI a vojenskou rozvědkou a mělo tak velmi dobrý přehled o cizincích na území USA. viz: GILLON, Steven M. *Pearl Harbor: FDR vede národ do války*. Vyd. 1. Praha: Knižní klub, 2013, 222 s., [8] s. obr. příl. Universum (Knižní klub). ISBN 978-80-242-3696-4.

¹⁵⁸ zavíraly se japonské podniky, včetně obchodů a restaurací. Ministerstvo financí uvalilo totální embargo na obchod s Japonskem a zmrazilo aktiva všem japonským občanům. Více: OPATRŇÝ, Josef; RAKOVÁ, Svatava. *Dějiny USA*. Praha: Libri, 2003.

¹⁵⁹ MORIMOTO, Amelia. *Los Japoneses y sus descendientes en el Perú ...* s. 108

polovina z nich byla použita v rámci výměn válečných zajatců uskutečněných na základě dohody mezi americkou a japonskou vládou

Seznam osob určených k převozu do internačních táborů byl sestaven na základě tzv. „černých listin“ (*listas negras*), které vypracovávali peruánské tajné služby na základě úzké spolupráce s agenty FBI a vysokými představiteli z řad americké diplomacie.¹⁶⁰ Zatýkáni podezřelých osob byly prováděny částečně ilegálním způsobem, zadržené osoby, které byly určeny k deportaci bez pravomocného rozhodnutí uděleného na základě výsledku podezřelé osoby, obviněným navíc nebyla poskytnuta žádná forma právního zastoupení.¹⁶¹

Internační tábory byly označovány jako tzv. „přesídlovací centra“ (*Relocation Centers*), a byly určeny nejen pro obyvatele japonského původu. Mezi internované patřili dále Němci a Italové.¹⁶² Jednalo se především o osoby z diplomatických kruhů, ekonomicky vlivné lidi, osoby z intelektuálních kruhů, ale i drobné podnikatele.¹⁶³ Internační tábory disponovaly školami (děti a mladiství měli zajištěnu školní docházku), knihovnami, nemocnicemi, obchody, dokonce i hřbitovy. Jednotlivým rodinám byly přiděleny obydlí, jednalo se poměrně velmi malé místnosti, špinavé, vícečlenné rodiny byly natěsnány do menších pokojů. Většina Japonců se věnovala v prostředí internačních táborů různým typům pracovní činnosti, ženy například šití na strojích, muži byli povětšinou zaměstnání prací na okolních pozemcích či v továrnách umístěných u internačních táborů.¹⁶⁴

¹⁶⁰ Můžeme zde jmenovat například tajemníka amerického velvyslanectví v Peru Johna Emmersona. Viz: MORIMOTO, s. 109

¹⁶¹ Během války mnoho Japonců usídlených ve Spojených státech přišlo o veškerý majetek. Americká vláda nařídila zkonfiskování veškerých finančních prostředků. Odhaduje se, že výše finančních ztrát činila 400 milionů dolarů. Po válce americká vláda zpětně vyplatila jen 40 milionů dolarů. Blíže o tématu: ELLEMAN, Bruce. *Japanese-American civilian prisoner exchanges and detention camps, 1941–45*. Routledge, 2006. ISBN 978-0-415-33188-3.

¹⁶² Bylo vybudováno na deset internačních táborů, které se nacházely ve státech Arkansasu, Idaho, Wyomingu, Utahu, Kalifornii, Arizoně a Coloradu.

¹⁶³ MORIMOTO, Amelia. *Los Japoneses y sus descendientes en el Perú ...* s. 108

¹⁶⁴ *75 años de los campos de concentración en la EE. UU.* El País [online]. 21. 2. 2017 [cit. 2017-07-10]. Dostupné z: https://elpais.com/elpais/2017/02/17/album-02/1487363301_267437.html

Během druhé světové války bylo do internačních táborů převezeno na více jak 120 000 osob japonského původu (jiné prameny uvádějí na 110 000 Japonců umístěných během druhé světové války do internaních táborů).¹⁶⁵ Z Peru bylo určeno do internačních táborů na 1 800 Japonců.¹⁶⁶ Odhaduje se, že během druhé světové války opustilo Peru celkově 2 000 a 2 500 Japonců (což odpovídalo zhruba 10% celkového počtu japonských rezidentů v předválečných letech). Nicméně dle neoficiálních údajů byl počet Japonců, kteří opustili Peru výrazně vyšší.

Ke konci druhé světové války řada latinskoamerických zemí odmítli přijmout Japonce pocházející z amerických internačních táborů, následkem čehož bylo zhruba 1 000 japonských imigrantů deportováno do Japonska.¹⁶⁷

Většině Japonců, kteří zůstali během války v Peru, se podařilo přečkat válečná léta, ačkoli jejich ekonomické aktivity byly zatíženy řadou omezením. Ekonomické a sociální postavení japonských přistěhovalců se ale výrazně proměnilo. Velké množství těch, kteří se v předválečných letech zabývali zemědělstvím, převzali vybrané pozemky do krátkodobého pronájmu a spláceli je částí vypěstované produkce. Tato situace netrvala dlouho. Na základě vládní vyhlášky nebylo nadále možné přenechávat Japoncům pozemky do pronájmu. Někteří z japonských zemědělců následně přešlo do služeb svých bývalých pronajímatelů. Tímto způsobem se z bývalých zemědělských statkářů stali *peóny*¹⁶⁸. Jiní, kteří museli opustit práci v zemědělství, se přestěhovali do Limy, kde se snažili najít náhradní formu pracovního uplatnění. Někteří během války vystačili s úsporami, které nestrádali během předválečných let,

¹⁶⁵ *75 años de los campos de concentración en la EE. UU.* El País [online]. 21. 2. 2017 [cit. 2017-07-10]. Dostupné z: https://elpais.com/elpais/2017/02/17/album-02/1487363301_267437.html

¹⁶⁶ Do Spojených států bylo v roce 1942 z Peru deportováno na tři sta Němců a třicet Italů

¹⁶⁷ V době útoku na Pearl Harbour žilo na západním pobřeží USA asi 112 000 obyvatel japonského původu. Zhruba 32 000 až 40 000 z nich náleželo ke generaci *Issei*, tj. první generaci přistěhovalců bez amerického občanství. Zbýlých zhruba 72 000 až 80 000 náleželo již k druhé generaci, tzv. *Nissei*, která disponovala americkým občanstvím. Jednalo se tedy zhruba o 62 % všech později internovaných osob.

¹⁶⁸ *peón* = domorodý zemědělský dělník v Latinské Americe (tj. na území Střední a Jižní Ameriky, původně kolonizovaném převážně pod vlivem španělským a portugalským)

6.3.5. Poválečné období

Období následující po Pearl Harboru symbolizovalo pro japonskou komunitu jednu z temných stránek historie japonské komunity v Peru. Více jak tři a půl roku trvající útlak a společenská degradace ze strany peruánské společnosti vytvořila značnou nedůvěru vůči Peruáncům. Pozastavení činnosti japonských škol a novin bylo dalším přispívajícím faktorem.¹⁶⁹ U Japonců se během války projevovala i značná neochota číst či poslouchat informační kanály ve španělském jazyce.

V návaznosti na události ze srpna 1945, kdy byly shozeny atomové bomby na města Hirošimu a Nagasaki, se řada Japonců sdružila do tajných, vlasteneckých společností.¹⁷⁰ V Peru vykonávaly svou činnosti čtyři vlastenecké organizace: *Aikoku Doshikai* (*Love Country-Together Association*), *Yamato Minzokukai* (*Yamato People Association*), *Kyodo Remmeikai* (*United Action League*) a *Hogokukai* (*Service Country Association*). Všechny tyto organizace se veřejně prezentovaly jako společenské kluby. Počet jejich členů nebyl nějak závratný, mnoho z řad mladých Japonců je považovalo za zastaralé. Překvapivé je, že činnost těchto vlasteneckých spolků přetrvala i po skončení války.¹⁷¹

Podepsání kapitulace Japonska v létě roku 1945 znamenalo oficiální ukončení činnosti internačních táborů. Dle nařízení prezidenta Trumana byly postupně zahájeny jednání o navrácení osob z internačních táborů do zemí Osy. Od srpna 1945

¹⁶⁹ V Limě řada učitelů projevila snahy o opětovné otevření japonských škol, už necelý půl rok od uzavření škol podali učitelé žádost na Ministerstvo školství. Žádosti bylo částečně vyhověno a k roku 1942 byly opětovně otevřeny čtyři školy. Byly nicméně stanoveny striktní podmínky, za kterých je možné vykonávat činnost těchto vzdělávacích institucí. Školy měly být spravovány Ministerstvem školství, učitelský sbor musel být složen pouze z peruánských kantorů a výuka měla být vedena ve španělském jazyce. Další podmínkou bylo například zpřístupnění výuky pro peruánské děti. I přes veškeré snahy o zachování činnosti japonských škol během válečných let byla část z nich uzavřena ještě tentýž rok. Systém japonských škol v Peru v poválečném období již nedokázal navrátit svou původní slávu. Více: TITIEV, Mischa. *The Japanese Colony in Peru ...* s. 242

¹⁷⁰ Jednou z nejvýznamnějších vlasteneckých organizací byla "*Aikoku Doshikai*" (*Love Country-Together Association*) a patřil mezi nejvíce fanatické. Dle dostupných zdrojů nebylo potvrzeno, že by tyto vlastenecké organizace byly nějakým způsobem napojeny na ústřední japonskou vládu během válečného období. Více: TITIEV, Mischa. *Japanese Colony in Peru, ...* s. 243

opouštělo internační tábory na stovky Japonců. Vzhledem k tomu, že peruánská vláda zpočátku povolila návrat do země pouze Němcům, byla značná část Japonců nucena opustit internační tábory již pár měsíců po ukončení druhé světové války a odejít do Japonska (v prosinci roku 1945 bylo na osmset Japonců pocházejících z Peru do Japonska), a to i přesto, že značná část z nich trvala na možném návratu do Peru. V říjnu roku 1946 bylo ze strany peruánské vlády vydáno povolení na návrat Japonců, kteří disponovali peruánským občanství a případně i těm, kteří byli ve svazku manželském či jiném příbuzenském vztahu s Peruánci. Po čtyřech letech v strávených internačních táborech bylo na podzim téhož roku do Peru navraceno prvních sto Japonců. Z počátku roku 1947 bylo ve Spojených státech na tři sta Japonců, kteří vyčkávali na udělení povolení pro návrat do Peru. V souvislosti s pozastavením zpětných deportací počátkem padesátých let se část Japonců z této skupiny rozhodla trvale usídlit ve Spojených státech. Řada Japonců se se svými nejbližšími setkala až po více než pěti letech. Někteří se se svými rodinami již nesetkali.

Na počátku osmdesátých let byla zřízena americkým kongresem speciální komise na vyšetřování násilných deportací a internaci civilistů během druhé světové války (*Commission on Wartime Relocation and Internment of Civilians, CWRIC*).¹⁷² V roce 1983 vydalo *CWRIC* oficiální zprávu, na jejímž základě byly násilné deportace a internace obyvatel japonského původu shledány jako rasově a etnický motivovaný čin. Komise zároveň doporučila vyplatit náhradu všem přeživším obětem.

Americká vláda po více jak čtyřiceti letech od ukončení druhé světové války uznala svou odpovědnost za způsobená příkoří a Japoncům se koncem osmdesátých let dostalo oficiální omluvy.¹⁷³ V roce 1988 prezident Ronald Reagan podepsal zákon, na

¹⁷² Blíže: The Commission on Wartime Relocation and Internment of Civilians, *Personal Justice Denied*. Washington DC, Government Printing Office, 1982.

¹⁷³ V rámci padesátého výročí útoku na Pearl Harbor vydala americká vláda oficiální prohlášení: „*Mějme na paměti, že je důležité, vyrovnat se z minulostí. Žádný národ nemůže plně pochopit sebe sám, pokud nebo najít své místo ve světě, jestliže skrze svou slávu nevidí odraz své temné minulosti. My, občané Spojených států uznáváme nespravedlnosti v našich dějinách. Internace Američanů japonského původu byla velkou nespravedlností a nebude se již nikdy opakovat.*”

“*In remembering, it is important to come to grips with the past. No nation can fully understand itself or find its place in the world if it does not look with clear eyes at all the glories and disgraces of its past.*”

základě něhož bylo rozhodnuto odškodnit částkou ve výši 20 000 dolarů všechny dosud žijící oběti násilných deportací uskutečněných na obyvatelech japonského původu v letech 1942 – 1945. Celková výše odškodnění činila 1,25 miliardy dolarů. Zde je nutné podotknout, že nárok odškodného měli pouze Japonci, kteří byli před rokem 1941 usídleni ve Spojených státech.

Komunitě peruánských *nikkei* se dostalo oficiální omluvy za události z válečných let ze strany peruánské vlády až v roce 2011. Projev přednesl prezidentem Alan García u příležitosti sedmdesáti let od uplynutí prvních násilných deportací obyvatel japonského původu. Prezident vyjádřil plnou odpovědnost za hrubé porušování lidských práv, kterých se dopustila peruánská vláda v roce 1941. Zároveň odkazoval i na podíl části limské populace, v souvislosti s událostmi z května 1940, při níž došlo k násilnému rabování japonských podniků a obchodů.

„Jako prezident Peru, který zosobňuje národ, jsem před Vás dnes přestoupil, abych se omluvil za závažné porušování lidských práv a důstojnosti, kterému byli vystaveni peruánští Japonci a japonští občané v roce 1941. Vzhledem k tomu, že je tak lehké zapomenout, nechat v zapomnění události, v nichž peruánská vláda spolu s částí limské populace napáchala tolik závažných trestných činů. Mnoho z deportovaných Japonců se nevrátilo, mnozí z těch, co byli nespravedlivě uvězněni za drátěné ploty Ancónu, byli svědky odebírání svého majetku, zničení veškerých podniků a usedlostí, které vybudovali. Mnozí z nich už nebyli schopni obnovit své zemědělské farmy. A to vše, jako by upadlo do ticha a nikdy se nestalo“¹⁷⁴

We in the United States acknowledge such an injustice in our history. The internment of Americans of Japanese ancestry was a great injustice, and it will never be repeated."

zdroj: George Bush: "Remarks to World War II Veterans and Families in Honolulu, Hawaii," December 7, 1991. Online by Gerhard Peters and John T. Woolley, The American Presidency Project. Dosuptné z: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=20316>.

¹⁷⁴ „Hoy día vengo a decirles como Presidente del Perú que personifica la Nación que pedimos perdón por ese grave atentado contra los derechos humanos y la dignidad de los peruano-japoneses y japoneses en 1941“

„Porque es fácil dejar al olvido, dejar al silencio temas en los cuales tanto el gobierno peruano de entonces como parte de la población de Lima cometieron en verdad un grave delito“

„Muchos de los deportados no volvieron, muchos de los injustamente encarcelados tras alambradas en Ancón vieron cómo sus bienes habían desaparecido y se habían destruido sus pequeños comercios e industrias, y muchos no pudieron recuperar sus granjas y sus tierras agrícolas, y todo eso queda en el silencio como si nada hubiera ocurrido.“

6.4. JAPONSKÁ IMIGRACE PO ROCE 1945

Poválečné období zahájilo v pořadí čtvrtou etapu japonské imigrace do Peru. Druhá polovina čtyřicátých let byla pro japonskou imigraci charakteristická obnovením jejich ekonomických pozic a zahájením procesu integrace obyvatel Japonců a jejich potomků do peruánské společnosti. Období finanční podpory příbuzných v mateřské zemi skončilo. Roky následující po druhé světové válce výrazně proměnily charakter imigrace. Na japonského přistěhovalce bylo nyní nahlíženo jako na peruánského občana s japonskými kořeny.

První léta druhé poloviny 20. století se nesla ve znamení obnovy sociálních pozic komunity *nikkei* v peruánské společnosti. Události první poloviny čtyřicátých let zapříčinily poměrně zásadní proměnu role japonských imigrantů v peruánské společnosti. Ideál v podobě očekávaného návratu do mateřské země, přítomný až do druhé světové války, pominul a byl postupně nahrazen cílem vytvořit z Peru novou vlast. Sami Japonci si uvědomovali nutnost se plně integrovat do peruánské společnosti. Během válečných let jim byla odebrána značná část jejich majetku, čímž se dostali do velmi tíživé finanční situace. Jejich sociální a ekonomický status v podstatě odpovídal době počátku dvacátého století, kdy se formovaly první japonské podnikatelské aktivity. Návrat do válkou zdecimovaného Japonska pro ně v tuto chvíli nepředstavoval možnost zlepšení situace. Vzhledem k tomu, že většina Japonců pocházela z oblastí, které byly zasaženy atomovou bombou, byl mnohým z těch, kteří přemýšleli o možném návratu do země tento záměr znemožněn. Obecně se velká část Japonců v poválečných letech nacházela ve velmi špatné sociální situaci. Roky následující těsně po skončení druhé světové války pro ně znamenaly znovuvybudování ekonomických pozic ve společnosti. I přesto, že čtyřicátá léta byla

Zdroj: HIGA SAKUDA, Enrique. *Justo desagravio a la colectividad nikkei*, Alan García: *pedimos perdón*. Asociación Peruano Japonesa.[online]2011[cit.2017-07-16]. Dostupné z: <http://www.discovernikkei.org/en/journal/2011/9/29/justo-desagravio/>

velmi traumatickým obdobím v historii japonského přistěhovalectví, značně posílila jejich vzájemnou solidaritu.

Důležitou úlohu v přijetí komunity nikkei sehrály míšenecké svazky. Obecně velmi nízká míra míšenectví zaznamenaná již od prvních let japonského přistěhovalectví byla dlouhodobě překážkou k úplné asimilaci Japonců do peruánské společnosti. Od druhé poloviny 20. století tento trend upadal a potřeba zakládat míšenecké rodiny se ukázala být cestou k úspěšné integraci japonského obyvatelsta. Nárůst počtu japonsko-peruánských rodin od konce čtyřicátých let byl pro Peruánce stvrzením kulturní asimilace *nikkei*. V této době se pro představitele generací *nisei* a *sansei* ve velké míře začalo užívat označení „*Peruano-Japonés*“, což dále stvrzuje úspěšnost integrace Japonců.¹⁷⁵

Velká část rodin se zde již natrvalo usadila a s odstupem času postupně přerušovala i své rodinné vazby v Japonsku (byť v poválečných letech směřovala značná část financí od japonských přistěhovalců do válkou zdecimovaného Japonska, postupně se finanční hodnota peněz zasílaných mimo Peru výrazně snížila).

Až na počátku šedesátých let byla po dvaceti let trvajícím zákazu opět povolena japonská imigrace do Peru, a to na základě předem definovaného počtu. V prosinci roku 1960 tak do Peru přicestovalo na sto padesát Japonců, v pozdějších letech nedošlo k nárůstu přistěhovalectví v míře, která by alespoň z části odpovídala počtům japonských imigrantů v předchozích padesáti letech.¹⁷⁶

Od roku 1945 do poloviny sedmdesátých let činil nárůst japonských imigrantů necelých 8% oproti období let 1899 – 1944, kdy do Peru přicestovalo 92% Japonců. Proces přistěhovalectví byl ve své klasické podobě završen právě rokem 1941. Obecně lze považovat první polovinu 20. století za vrcholné období japonské imigrace, konkrétně období let 1899 – 1945.

¹⁷⁵ TAKENAKA, The Japanese in Peru ... s. 94

¹⁷⁶ Jednalo se o přímé příbuzné peruánských Japonců, kteří byli v zemi již trvale usazeni. Viz: MORIMOTO, Amelia. *Los Japoneses y sus descendientes en el Perú...* s. 148

Nárůst japonského přistěhovalectví do Peru (1899 – 1974)

časové období	podíl japonských imigrantů (%)
1899 – 1919	19 %
1920 – 1934	60 %
1935 - 1944	13 %
1945 - 1974	8 %

zdroj: Goya, R. en Ito, L ... s. 47

6.4.1. Zahájení procesu opětné integrace do společnosti

První léta druhé poloviny 20. století se nesla ve znamení obnovy sociálních pozic komunity *nikkei* v peruánské společnosti. Události první poloviny čtyřicátých let zapříčinily poměrně zásadní proměnu role japonských imigrantů v peruánské společnosti. Sami Japonci si uvědomovali nutnost se plně integrovat do peruánské společnosti. Během válečných let jim byla odebrána značná část jejich majetku, čímž se dostali do velmi tíživé finanční situací. Jejich sociální a ekonomický status odpovídal době počátku dvacátého století, kdy se formovaly první japonské podnikatelské aktivity. Idea možného návratu do válkou zdecimovaného Japonska pro ně v tuto chvíli nepředstavovalo možnost úniku. Vzhledem k tomu, že většina Japonců pocházela z oblastí, které byly zasaženy atomovou bombou, byl mnohým z nich návrat do mateřské země úplně znemožněn. Obecně se velká část Japonců v poválečných letech nacházela ve velmi špatné sociální situaci. Roky následující těsně po skončení druhé světové války pro ně znamenaly znovuvybudování ekonomických pozic ve společnosti. I přesto, že čtyřicátá léta byla velmi traumatickým obdobím v historii japonského přistěhovalectví, značně posílila jejich vzájemnou solidaritu.

Důležitou úlohu v přijetí komunity *nikkei* sehrály míšenecké svazky. Obecně velmi nízká míra míšenectví zaznamenaná již od prvních let japonského přistěhovalectví byla dlouhodobě překážkou k úplné asimilaci Japonců do peruánské společnosti.

Od druhé poloviny 20. století tento trend upadal a potřeba zakládat míšenecké rodiny se ukázala být cestou k úspěšné integraci japonského obyvatelstva. Nárůst počtu japonsko-peruánských rodin od konce čtyřicátých let byl pro Peruánce stvrzením kulturní asimilace *nikkei*. V této době se pro představitele generací *nisei* a *sansei* ve velké míře začalo užívat označení „*Peruano-Japonés*“, což dále stvrzuje úspěšnost integrace Japonců.¹⁷⁷

Souvisle s upevňováním sociálního postavení Japonci postupně obnovovali i své ekonomické aktivity, ať už se jednalo o návrat k podnikatelské činnosti, kterou vykonávali před válkou či o vyhledávání nových pracovních příležitostí. Situace byla ztížena nedostatkem finančních prostředků. S ukončením činnosti podpůrných obchodních sdružení a asociací ztratila komunita *nikkei* důležitý zdroj podpory.

Navzdory těmto znevýhodněním Japonci projevíli značnou iniciativu, vynalézavost a schopnost se přizpůsobit novým společenským poměrům v zemi, která pro mnoho z nich představovala již domov, nikoliv pouhou zemi, kam se odebrali za prací.

V poměrně krátké době se tak podařilo obnovit původní obchodní činnost řady Japonců (necelé tři roky po ukončení druhé světové války byla řada restaurací, kaváren a drobných podniků opět v majetku Japonců). Podíl na tom měli především samotní Japonci. Většina z původních provozovatelů, neměla dostatek kapitálu potřebných pro znovuotevření podniků. Někteří disponovali alespoň úsporami, které během války uschovali pro případ jejich možného zabavení peruánskými úřady. Většina byla odkázána na finanční pomoc ze strany svých japonských přátel a známých. Sounáležitost, kterou vyjádřila řada japonským imigrantů formou finanční podpory na obnovu podniků, byla zásadní. Japonci se primárně snažili o obnovu podniků, které během válečných let přešli do majetku jiných vlastníků. Vzhledem k poměrně vysokému počtu zkonfiskovaného majetku si řada Peruánců přišla na poměrně výhodné koupě. Japonci byli ochotni zaplatit i několikanásobně vyšší částku, jen aby mohli opět nabýt svůj majetek zpět. Ně kterým se tento záměr podařil a mohli koncem čtyřicátých let znovu otevřít své podniky, které jim byly zabaveny po roce 1941.

¹⁷⁷ TAKENAKA, The Japanese in Peru ... s. 94

Dle údajů Ministerstva financí (*Ministerio de Hacienda*) o počtu vydaných oprávnění na provozování obchodní činnosti vyplývá, že k roku 1941 bylo Japoncům vydáno na 109 obchodní licencí.¹⁷⁸ Následně během válečných let došlo k výraznému propadu (v roce 1945 nebyla Japoncům vydána žádná licence na provozování obchodní činnosti). Bezprostředně po ukončení válečného konfliktu a zahájení období narovnaných vztahů s Japonskem bylo zaznamenáno na 48 udělených licencí, o rok později se hodnota ztrojnásobila a dosáhla vůbec nejvyššího počtu (139 udělených obchodních oprávnění). Údaje z Ministerstva financí potvrzují, v jak krátkém čase byla japonská komunita v Peru schopna si zpět vydobýt své obchodní postavení.

Většina z licencí pocházejících z poválečných let byla vydána pro podniky, v nichž Japonci byli aktivní před rokem 1941, jednalo se zejména o bazary, kadeřnické salóny, obchody se smíšeným zbožím, restaurace apod. V této době nabývalo významu i drůbežnictví, tento byznys přilákal velký zájem i ze strany imigrantů. Na okraji Limy byla seskupována řada menších pozemků, na kterých vznikaly menší obytné domy, které si pronajímali početné rodiny a předzahrádky domů využívali k chovu drůbeže. Chov drůbeže se stal brzy velmi populárním i mezi Japonci, jednalo se obdobně jako u kadeřnických salónů o poměrně výnosný obchod. Počáteční kapitál minimální, náklady na provoz byly taktéž velmi nízké (do chovu drůbeže byla zapojeni téměř všichni členové rodiny, neboť se jednalo o poměrně velmi jednoduchou práci) a výnosy z prodeje dosahovaly slušné výše. Kromě tradičního zastoupení v zemědělství byli *nikkei* převážně zastoupeni v oblasti průmyslu a služeb.

V poválečném období následovala řada jednání směřující k obnovení japonsko – peruánské obchodní dohody. Obdobně jako v předválečných letech mělo Japonsko primárně zájem o bavlnu, k dalším produktů určeným k vývozu se řadilo uhlí, cukr a minerální nerosty. Do Peru měl směřovat především průmyslové zboží a výrobky zpracovatelského průmyslu.¹⁷⁹ Výsledkem jednání mezi oběma zeměmi, byla ke konci čtyřicátých let podepsány dohody o obchodní spolupráci mezi Japonskem a Peru (zastoupené společností *Importaciones Generales S.A.*).

¹⁷⁸ TITIEV, Mischa. *The Japanese Colony in Peru ...* s. 244

¹⁷⁹ *Ibid.*, s. 245

Pokud bychom se zaměřili na vývoj japonského přistěhovalectví z hlediska demografického vývoje, pak využijeme údajů z národního cenzu z roku 1966 a 1989. Dle nich vyplývá, že v roce 1966 odpovídal počet obyvatel japonského původu zhruba třiceti tisícům obyvatel. O více jak dvacet let později počet nikkei vzrostl na více jak čtyřicet pět tisíc osob. Ze sčítání obyvatel taktéž vyplývá, že v obou dekáдах (tj. v r. 1966 a v r. 1989) patřila k nejpočetnější skupině Japonců generace *sansei* a *nisei*, tedy dětí a vnuků imigrantů, kteří směřovali z Japonska do Peru.

Obyvatelstvo japonského původu dle generací (1966, 1989)

generace	1966	%	1989	%
Issei	5 863	18,3	2 311	5,1
Nisei	13 807	43,1	15 183	32,4
Sansei	11 956	37,4	21 827	48,8
Yonsei	376	1,2	6 165	13,5
Gosei	0	-	158	0,4
Celkem	32 002	-	45 644	-

zdroj: ZAI PERU NIKKEIJIN SHAKAI JITTAI. *Peru kokuni okeru nikeijin shakai*. Tokio, 1969. (Censo 1966); MORIMOTO. *Población de origen japonés en el Perú: perfil actual*. Lima, Comisión Conmemorativa del Nonagésimo Aniversario de la Inmigración Japonesa al Perú, 1991. (Censo Nacional Nikkei 1989).

V Limě i v průběhu druhé poloviny 20. století byla soustředěna početná menšina obyvatel japonského původu. Peruánská metropole si tak udržela pozici hlavního centra komunity *nikkei* v Latinské Americe. Na základě údajů ze sčítání lidu uskutečněných v polovině šedesátých let a na konci let osmdesátých vyplývá, že počet obyvatel japonského původu se udržel v obou dekáдах na necelých 85% populace *nikkei*. V konkrétních číslech se se jednalo v roce 1966 o 29 975 nikkei a v roce 1989 o 38 492 obyvatel japonského původu. Region La Libertad byl po Limě dalším centrem japonské komunity v Peru. V druhé polovině století narostl počet nikkei v regionu Madre de Dios nacházející se v jižní části peruánské Amazonie.

Japonské přistěhovalectví do Peru jako fenomén období první poloviny 20. století (pokud opomeneme poslední desetiletí století devatenáctého) již ve své klasické podobě nebyl překonán. Nicméně nelze opomenout, že i v druhé polovině 20. století do Peru směřovala, byť ve velmi malém počtu část japonských přistěhovalců. Naopak je v druhé polovině 20. století zaznamenán vysoký nárůst počtu peruánských imigrantů do Japonska. Tento fakt jen dokazuje, jak silné historické pouto vytvořily dva kulturně odlišné světy.

Závěr

Za faktory, které výrazně ovlivnily příliv japonské imigrace do Peru, můžeme na základě podrobnější analýzy shledat: ukončení dovozu čínských kuliů s kterými vyvstala potřeba nalezení vhodné pracovní síly; změnu politické garnitury v Japonsku, která výrazně podporovala pracovní migrace obyvatel a v pozdějším období japonské imigrace je nutné zmínit i význam úlohy migrační politiky Spojených států.

V průběhu jednotlivých etap japonského přistěhovalectví můžeme zaznamenat několik základních tendencí. Na počátku japonské imigrace do Peru byl počet Japonců poměrně nízký, ekonomická aktivita námezdních dělníků byla soustředěna primárně do zemědělství a samostatné podnikání nebylo v tomto období u japonských imigrantů až na výjimky zastoupeno. Většina japonských námezdních dělníků byla soustředěna na plantáže při peruánském pobřeží, menší část byla poptána na práci ve vnitrozemí a do měst. Vnitřní fungování japonské komunity se teprve rodilo. Řada Japonců po skončení čtyřletého kontraktu se odebrala do oblasti hlavního města, kde své ekonomické aktivity soustředila zejména do drobného podnikání. Již v prvním desetiletí 20. století tak můžeme zaznamenat první japonské provozovny. Velký význam pro nárůst obchodních aktivit u japonských přestěhovalců mělo zakládání podpůrných organizací v podobě asociací sdružující japonské obchodníky, zemědělce apod. S ohledem na vysokou míru komunitního života u japonských přistěhovalců byly v Limě a okolí zemědělských velkostatků zakládány první školy.

Dvacátá léta byla charakterizovaná výraznou proměnou sociálního a ekonomického statusu japonského přistěhovalce. S ukončením migrace na základě smluvního systému byla již značná část Japonců soustředěna do měst, v první čtvrtině 20. století

zde bylo usídleno na více jak dvě třetiny japonských přistěhovalců. Přesídlení do měst přirozeně vyžadovalo schopnost adaptace, a to jak v ekonomickém tak sociálním ohledu. Ze zemědělce se rodil drobný obchodník. Fenomén drobného podnikání byl v Limě symbolizován v podobě několika desítek kadeřnických salónů, restaurací, kaváren a obchodů se spotřebním zbožím.

Velký význam pro neobvykle rychlý nárůst ekonomických aktivit japonských přistěhovalců měl systém *tanomoshi*. Skrze vytvoření různých sdružení v oblasti finančnictví, kulturních aktivit a vzdělávání se stali soběstačnou jednotou ve společnosti a utužovali sounáležitost a loajalitu, která jim později zajistila ekonomickou prosperitu a stabilní místo ve společnosti. Na jednu stranu spolky a asociace představoval pro Japonce ochranný mechanismus, zároveň však vytvořil bariéru mezi Peruánci a jimi samotnými.

Nízká míra integrace, narůstající ekonomický vliv spolu s expanzivní politikou Japonska se staly koncem třicátých let hlavními argumenty, které v období militantního nacionalismu posloužily jako základ budoucí protijaponské kampaně. Významnou úlohu pro utvoření negativního pohledu na japonskou menšinu plnil propagandistický tisk. Vrcholem protijaponské kampaně byly nepokoje z roku 1940, které následovala řada represivních zákonných opatření ze strany peruánské vlády směřující převážně k eliminaci ekonomických aktivit a obecnému omezení přistěhovalectví. Událostí ze 7. prosince 1941 započalo temné období historie japonského přistěhovalectví. Konfiskace majetku, násilné deportace více jak 1800 osob do internačních táborů ve Spojených státech, kompletní dezorganizace, snížení sociálního a ekonomického statusu. I přesto se rozhodla většina původních japonských přistěhovalců navrátit zpět a plně se integrovat do peruánské společnosti. S koncem čtyřicátých let se většina z nich vrátila ke svým původním profesím, značná část obnovila podniky, které jim byly násilně vyvlastněny či zabaveny během válečných let. Spolu s obnovením ekonomických aktivit byla obnovena činnost japonských škol, japonského tisku, kulturních a sportovních organizací. Během období druhé poloviny 20. století byla dokončena kompletní integrace japonské komunity do peruánské společnosti.

V současné době komunitu *nikkei* v Peru tvoří zhruba sto tisíc obyvatel japonského původu z pěti různých generací: Issei, Nisei, Sansei, Yonsei a Gosei.

Seznam použité literatury:

ALBERT, Bill. *The peruvian sugar industry. 1880 - 1920*. Norwich, University of East Anglia, School of Social Studies, 1976. ISBN:8567-348-23-2

ARONA, Juan. *La inmigración en el Perú*. Lima, Ed. Enrique R. Lulli, 1971. ISBN 13: 9781148233253

ARROYO BUGANZA, Dircea. *La Migración japonesa a la ciudad de México en la década de los treinta del siglo XX*. Universidad Iberoamericana. Estudios con Reconocimiento de Validez Oficial por Decreto Presidencial del 3 de abril de 1981, México, D.F., 2009.

BALBOA NAVARRO, Imilcy. *La protesta rural en Cuba, resistencia cotidiana, bandolerismo y revolución (1878-1902)*. Colección Tierra nueva e cielo nuevo – Svazek 47. ISSN: 1698-0778, ISBN: 840008148X.

Banco Interamericano de Desarrollo, *Cuando Oriente llegó a América: contribuciones de inmigrantes chinos, japoneses y coreanos*. Washington D. C., 2004. [cit. 2017-06-20]. Dostupné z: https://issuu.com/idb_publications/docs/book_es_10298

BONILLA, Heraclio. *Guano y Burguesía en el Perú*. Lima, Instituto de Estudios Peruanos, 1974. ISBN: 9789978670262

CRAIG, Albert a REISCHAUER, Edwin O. *Dějiny Japonska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2009. ISBN: 978-80-7106-513-5

OVERSEAS COMMUNITY AFFAIRS COUNCIL REPUBLIC OF CHINA. [online] 1991 [cit. 2017-06-26]. Dostupné z: <http://www.ocac.gov.tw/OCAC/Eng/Pages/VDetail.aspx?nodeid=414&pid=336264#>

HU-DEHART, Evelyn. “*Chinos comerciantes en el Perú: Breve y preliminar bosquejo histórico (1869-1924)*”, en Primer Seminario sobre Poblaciones Inmigrantes, 1986. ISBN: 978-9972-51-321-3

FUKUMOTO, Mary. *Hacia un nuevo sol. Japoneses y sus descendientes en el Perú. Historia, Cultura e Identidad*. Lima. Asociación Peruano Japonesa del Perú (APJP), Agencia de Cooperación Internacional del Japón (JICA), 1997.

HARZIG, Christiane; HOERDER, Dirk. *Connecting Seas and Connected Ocean Rims: Indian, Atlantic, and Pacific Oceans and China Seas Migrations from the 1830s to the 1930s*, 2011.

HIGA SAKUDA, Enrique. *Justo desagravio a la colectividad nikkei, Alan García: pedimos perdón*. Asociación Peruano Japonesa.[online]2011[cit.2017-07-16]. Dostupné z: <http://www.discovernikkei.org/en/journal/2011/9/29/justo-desagravio/>

GARDINER, C. Harvey, *The Japanese and Perú*. 1873-1973. Albuquerque, University of New Mexico Press, 1975.

GALLAGHER, Kevin P. (2010). *China Discovers Latin America*. Berkeley Review of Latin American Studies, Fall 2010.

GOMEZ- SCHLAIKIER, Sigrid. *La competencia intercultural como llave para el desarrollo del Perú*. Cuadernos de Difusión, Volumen 14, Número 26, 2009.

GONZÁLEZ, Jaime. *El drama de los peruano-japoneses encarcelados en campos de detención en EE.UU.* BBC. BBC Mundo [online]. 2015 [cit. 2017-07-10]. Dostupné z: www.bbc.com/mundo/noticias/2015/01/141212_eeuu_peru_japoneses_campos_inter namiento_guerra_mundial_jg

BUSH, GEORGE B: "*Remarks to World War II Veterans and Families in Honolulu, Hawaii*," December 7, 1991. by Gerhard Peters and John T. Woolley, *The American Presidency Project*. [online] 1991 [cit. 2017-06-26]. Dostupné z: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=20316>.

CHOU, Diego L. *Los Chinos en Hispanoamérica*. FLASCO, San José de Costa, 2003.

CHANG-RODRÍGUEZ, Eugenio. *The Chinese in Peru: Historic and Cultural Links*. Review: Literature and Arts of the Americas, Vol. 39, N° 1, 2006, 131-145. Londres: Routledge. ISBN 978-0-313-34339-1

ESTELLÉ MÉNDEZ, Patricio. *Epistolario de Don Bernardo O'Higgins con autoridades y corresponsales ingleses, 1817-1831*. Universidad Católica de Chile, 11, 1976.

Inmigración y comunidad de origen japonés en el Perú, en Europa, Asia y África en América Latina. México, UNESCO - Ed. Siglo XXI, 1989; pp. 291 - 322.

INSTITUTO NACIONAL DE ESTADÍSTICA E INFORMÁTICA. [online] [cit. 2017-05-10]. Dostupné z: <http://inei.inei.gob.pe>

IRIE, Toraji. *History of the Japanese migration to Peru*, en *The Hispanic American Historical Review*, N° XXXI, 1951.

ITO, Luis; GOYA, Ricardo, *Inmigración Japonesa al Perú*. Lima, Ed. Perú Shimpō S.A., traducción parcial de Ch. Saito, 1974, s. 1 - 204 (sección en japonés).

KABOŇOVÁ, Petra. *Čínští smluvní dělníci na Kubě ve třetí čtvrtině 19. století*. Praha, 2007. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Fakulta filozofická. Středisko Ibero-amerických studií. Vedoucí práce Josef Opatrný.

KIKUMURA-YANO, Akemi (ed.). 2002. *Encyklopedia of Japanese Descendants in the Americas*. Walnut Creek, California: Altamira Press-Japanese American National Museum. ISBN-13: 978-0759101494

KLÍMA, Jan. *Dějiny Brazílie*. Nakladatelství Lidové noviny, Praha, 2011. ISBN: 978-80-7422-107-1

KODANI, June. *La amenaza Japonesa en los escritos sobre la inmigración*. Primer Seminario sobre Poblaciones Inmigrantes. Lima, Consejo Nacional de Ciencia y Tecnología, 1988.

LAUSENT - HERRERA, Isabelle. *Pasado y presente de la comunidad japonesa en el Perú*. Colección Mínima. Francés de Estudios Andinos-Instituto de Estudios Peruanos, 1991. [cit. 2017-7-18] Dostupný z: <http://www.bbc.com/news/world-latin-america-31295270>

MASTERSON, Daniel M.; FUNADA-CLASEEN, Sayaka. *Searching for Home Abroad: Japanese Brazilians and Transnationalism* by Jeffrey Lesser. *The Japanese in Latin America*. Latin American Politics and Society, Vol. 47, No. 4 (Winter, 2005), pp. 184-189 Published by: Distributed by Wiley on behalf of the Center for Latin American Studies at the University of Miami.

MATOS MAR, José. *Yanaconaje y reforma agraria en el Perú*. Lima. Instituto de Estudios Peruanos. 1976. [cit. 2017-07-05]. Dostupné z: <http://repositorio.iep.org.pe/bitstream/IEP/230/1/peruproblema15.pdf>

MORIMOTO, Amelia. *Inmigración y comunidad de origen japonés en el Perú: Balance de los estudios y publicaciones*. Asociacion Latinoamericana de Estudios de Asia y África. XIII. Congreso Internacional de ALADAA. Fondo editorial del Congreso de Perú, 2008. Dostupný z: http://ceaa.colmex.mx/aladaa/memoria_xiii_congreso_internacional/images/morimoto.pdf

MORIMOTO, Amelia. *La memoria del ojo; cien años de presencia japonesa en el Perú*, Fondo editorial del Congreso de Perú. Perú, 1999. ISBN: 9789972755163

MORIMOTO, Amelia. *Población de origen japonés en el Perú: Perfil actual*. Lima, Perú: Comisión Conmemorativa del Nonagésimo Aniversario de la Inmigración Japonesa al Perú, 1991.

MORIMOTO, Amelia, *Los Japoneses y sus descendientes en el Perú*, Fondo editorial del Congreso de Perú, Perú, 1999. ISBN: 9972-755-17-7

NAUPARI ROBLEDO, José Luis. *La persecución a la colectividad japonesa en el Perú 1941-1945*. Pontificia Universidad Católica del Perú. Escuela de Posgrado, Lima, 2011. Dostupný z: <http://tesis.pucp.edu.pe/repositorio/handle/123456789/4808?show=full>

NIEVES AYALA, Arturo, *El Perú y la inmigración de posguerra*. Lima: Imprenta Enrique R. Lulli, 1946.

NORMANO, J. F., GARBI, Anonello. *The Japanese in South America*. Lima, 1943. ISBN: 9780275975357

OPATRŇY, Josef. *Amerika v proměnách staletí*. Praha: Libri, 1998. ISBN 80-85983-42-7.

PERU SHIMPO. [online]. [cit. 2017-6-25]. Dostupný z: <http://www.perushimpo.com/>

ROCCA TORRES, Luis, *Japoneses bajo el sol Lambayeque*. Lima: Universidad Nacional Pedro Ruiz Gallo-Asociación Peruano-Japonesa del Perú, Comisión Conmemorativa del Centenario de la Inmigración Japonesa al Perú, 1997. ISBN: 9789972550003

ROEDL, Bohumír. *Dějiny Peru a Bolívie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-839-6.

RIPPY, J. Fred. *The Japanese in Latin America*. Inter-American Economic Affairs 3(1): 50–65., 1949.

RODRIGUÉZ PASTOR, HUMBERTO. 2000. “*Herederos del Dragón. Historia de la Comunidad China*”. Congreso de la República, Lima. ISBN: 9972-755-54-1.

SAKUDA, Alejandro. *El futuro era el Perú: Cien años o más de inmigración japonesa*. Lima: Edición Esicos, 1999.

SEOANE, Manuel. *The Japanese are still in Peru*. Asia and the Americas 43.

STEWART, Watt, *Servidumbre china en el Perú*. Lima, Ed. Mosca Azul, 1976.

TAKENAKA, Ayumi. *Latin American Perspectives*, Vol. 31, No. 3, East Asian Migration to Latin America (May, 2004), pp. 77-98 Dostupný z: <https://ayumitakenaka.files.wordpress.com/2011/02/the-japanese-in-peru-history-of-immigration-settlement-and-racialization.pdf>

TANENBAUM, Barbara E. *Encyklopedia of Latin American History and Culture*, Free Press, 1996. ISBN: 0684804808. s. 363 – 364

THE ASSOCIATION OF NIKKEI & JAPANESE ABROAD. *Who are "Nikkei & Japanese Abroad?"* [online]. 2015 [cit. 2017-7-11]. Dostupný z: <http://www.jadesas.or.jp/en/aboutnikkei/index.html>

THE COMMISSION ON WARTIME RELOCATION AND INTERNMENT OF CIVILIANS, *Personal Justice Denied*. Washington DC, Government Printing Office, 1982.

THORNDIKE, Guillermo. *Los Imperios del Sol. Una Historia de los japoneses en el Perú*. Visión del Perú Siglo XX. Lima: BRASA, 1996. ISBN: 9788483893777

TIGNER, James L. *Japanese Immigration into Latin America: A Survey*, Journal of Interamerican Studies and World Affairs, vol. 23, No. 4 (Nov. 1981). Dostupný z: <http://www.jstor.org/stable/165454>

TORRES CUZCANO, Victor. *El Perú frente a la Cuenca del Pacífico: flujo comercial con los países asiáticos*. 1991.

TSURUMI, Rebecca Riger. "A Socio-Historical Overview of the Japanese Presence in Peru." *The Closed Hand: Images of the Japanese in Modern Peruvian Literature*, Purdue University Press, 2012, pp. 1–32. JSTOR, Dostupné z: www.jstor.org/stable/j.ctt6wq664.5.

YAMAWAKI, Chikako. *Estrategias de vida de los inmigrantes asiáticos en el Perú*. Editorial IEP, Perú, 2002. ISBN: 9789972510786

75 años de los campos de concentración en la EE. UU. El País [online]. 21. 2. 2017 [cit. 2017-07-10]. Dostupné z: https://elpais.com/elpais/2017/02/17/album-02/1487363301_267437.html

Příloha 1.

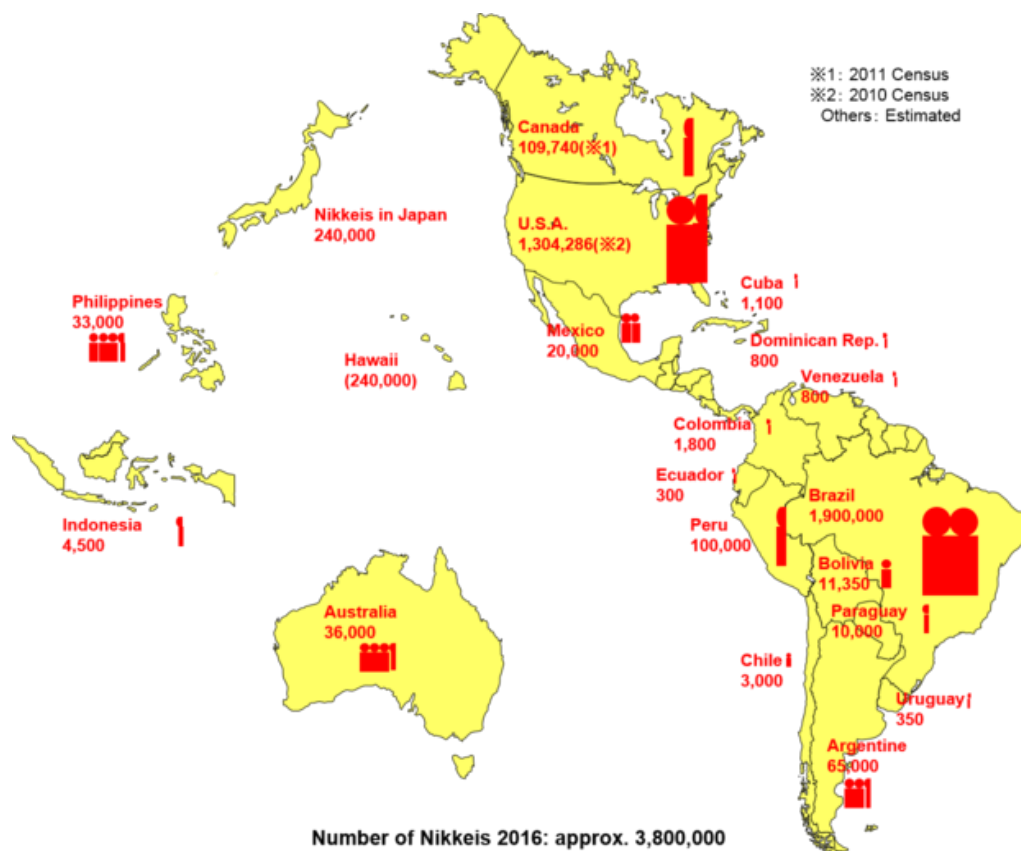
Distribuce japonských přistěhovalců dle místa výkonu práce (1924)

Provincie	Počet japonských imigrantů
Lima	8 755
La Libertad	680
Junín	290
Ancash	211
Ica	199
Lambayeque	176
Madre de Dios	162
Piura	70
Arequipa	50
Cuzco	26
Huánuco	24
Ayacucho	10

Zdroj: IRIE, Toraji. History of the japanese migration to Peru, 1951

Příloha 2.

Počet obyvatel japonského původu ve světě

zdroj: THE ASSOCIATION OF NIKKEI & JAPANESE ABROAD. *Who are "Nikkei & Japanese Abroad?"* [online] 1991 [cit. 2017-06-21]. Dostupné z: <http://www.jadesas.or.jp/en/aboutnikkei/index.html>

Příloha 3.

Japonská imigrace do Peru (1899 – 1909)

Název společnosti	Rok a měsíc vylodění do Peru	Počet osob	Muži	Ženy
Morioka	únor 1899	790	790	0
Morioka	červenec 1903	1175	1067	108
Morioka	listopad 1906	774	762	12
Morioka, Meiji	únor 1907	453	451	2
Morioka	květen 1908	894	854	40
Meiji	listopad 1908	602	586	16
Morioka, Meiji	prosinec 1908	946	922	24
Morioka	červenec 1909	551	527	24
Morioka	září 1909	56	52	4
Morioka	říjen 1909	54	54	0
Celkem		6 295	6 065	230

zdroj: IRIE, Toraji. *History of the Japanese migration to Peru*. The Hispanic American Historical Review, N. XXXI, 195., s. 651 - 652

Příloha 4.

Počet čínských rezidentů v zámoří (oficiální údaje z r. 2011)

oblast	počet
Asia	30 041 000
Amerika	7 498 000
Evropa	1 565 000
Oceánie	955 000
Afrika	249 000

zdroj: *OVERSEAS COMMUNITY AFFAIRS COUNCIL REPUBLIC OF CHINA*. [online] 1991

[cit. 2017-06-26]. Dostupné z:

<http://www.ocac.gov.tw/OCAC/Eng/Pages/VDetail.aspx?nodeid=414&pid=336264#>

Přiloha 5.

Tratado de Paz, Amistad , Comercio y Navegación.

*Primer Tratado entre Perú y el Japón
(21 de agosto de 1873)*

Tratado de Paz, Amistad , Comercio y Navegación.

MANUEL PARDO, Presidente de la República del Perú, y el imperio del Japón, celebró, por los respectivos Plenipotenciarios, en el veintiuno de agosto de mil ochocientos setenta y tres, un TRATADO DE PAZ, AMISTAS, COMERCIO Y NAVEGACIÓN.

Cuyo tenor es el siguiente:

S.E. el Presidente de la República del Perú y su majestad el Embajador del Japón, animados del deseo de fijar sobre bases sólidas y duraderas las relaciones de paz y amistad que felizmente existen entre ambas países, y de facilitar el comercio entre sus respectivos ciudadanos y súbditos, han resuelto, con tan importante objeto, celebrar un Tratado, y, al efecto, han nombrado por sus plenipotenciarios a saber:

S.E. el Presidente de la República del Perú , a don Aurelio García y García, Capián de Navío de la Marina y Enviado Extraordinario y Ministro Plenipotenciario de aquella República en los Imperios del Japón y China; y

Su Majestad el Emperador del Japón a Soyeshima Tane Omi; Ministro de negocios Extranjeros de su majestad Imperial

Los cuales, después de haberse comunicado sus respectivos plenos poderes, hallados en buena y debida forma, y en atención a que en el presente año debe comenzar la revisión de todos los tratados del Japón, y a que el Gobierno Japonés desea establecer con el Perú las mismas relaciones que mantiene con los otros estados, asegurando así eficazmente los intereses de ambas Naciones mientras se verifica la revisión mencionada. han convenido en concluir y firmar un Tratado preliminar de Paz, Amistad, Comercio y Navegación, y estipulado los artículos siguientes...

Příloha 6.

Přepis projevu prezidenta Alana Garcíu u příležitosti sedmdesáti let od zahájení násilných deportací obyvatel japonského původu do internačních táborů ve Spojených státech

14. 6. 2011

„Como ésta puede ser una de las últimas ocasiones en la que esté con ustedes como Presidente, quisiera decir algo que es muy importante y que hay que decir delante de ustedes para que ustedes lo transmitan a todos los peruanos japoneses del Perú.

Perdonen pues a quienes cometieron ese grave delito y miremos hacia el futuro después de haber reconciliado nuestros espíritus. Viva la amistad del Japón y del Perú. Viva la Asociación Peruano Japonesa.

Estos 100 años han sido 100 años de aporte y armónica relación, sin embargo no exenta de graves problemas, y el principal de ellos ocurrió en 1941, cuando miles de ciudadanos japoneses o hijos de japoneses fueron arbitraria e ilegalmente detenidos, muchos de ellos deportados a los Estados Unidos, cientos de ellos encerrados en medio de alambradas en Ancón, y aprovechando esa circunstancia, turbas de bandidaje asaltaron sus viviendas, asaltaron sus comercios, ocuparon sus bienes y de esa manera se perpetró contra los japoneses y peruano-japoneses un atentado por el cual nunca el gobierno peruano ha pedido perdón o disculpas.

Hoy día vengo a decirles como Presidente del Perú que personifica la Nación que pedimos perdón por ese grave atentado contra los derechos humanos y la dignidad de los peruano-japoneses y japoneses en 1941.

Porque es fácil dejar al olvido, dejar al silencio temas en los cuales tanto el gobierno peruano de entonces como parte de la población de Lima cometieron en verdad un grave delito.

Muchos de los deportados no volvieron, muchos de los injustamente encarcelados tras alambradas en Ancón vieron cómo sus bienes habían desaparecido y se habían destruido

sus pequeños comercios e industrias, y muchos no pudieron recuperar sus granjas y sus tierras agrícolas, y todo eso queda en el silencio como si nada hubiera ocurrido.

Como yo soy amigo de Japón, como yo respeto y admiro la cultura japonesa, y como creo que mi gobierno ha hecho bien en profundizar la relación del Perú con Japón, he venido a decirles en esta última oportunidad a muchos de esos hijos de peruano-japoneses maltratados en 1941, perdonen ustedes a quienes entonces cometieron ese legicidio, no sabían lo que hacían, no comprendían que estaban hiriendo la relación de dos pueblos que se han hermanado a lo largo de la historia por la cuantiosa e importante migración y también por la coincidencia de sus destinos.

Para mí, como Jefe de Estado, es muy importante lo que en este momento estoy haciendo, porque sé que alcanzo al corazón de quienes descienden de esos japoneses y peruano-japoneses, y porque sé que alcanzo al espíritu de quienes, no estando ya entre nosotros, saben que se reconoce que fueron víctimas de una injusticia.

Perdonen pues a quienes cometieron ese grave delito y miremos hacia el futuro después de haber reconciliado nuestros espíritus.

Viva la amistad del Japón y del Perú. Viva la Asociación Peruano Japonesa.“

Zdroj: HIGA SAKUDA, Enrique. *Justo desagravio a la colectividad nikkei, Alan García: pedimos perdón.* Asociación Peruano Japonesa.[online]2011[cit.2017-07-16]. Dostupné z: <http://www.discovernikkei.org/en/journal/2011/9/29/justo-desagravio/>

Příloha 7.

Počet ekonomických jednotek z řad obyvatel japonského původu dle místa pobytu (1989)

lokalita (zahrnuje jak provincie, regiony tak distrikty)	počet ekonomických jednotek z řad obyvatel japonského původu (dle místa pobytu)	Celkem (%)*
Lima	7 594	68,1
Callao	643	5,8
La Libertad	446	4
Huaral	334	3
Huacho	241	2,2
Madre de Dios	218	2
Ancash	206	1,9
Lambayeque	205	1,8
Junín	194	1,7
Cañete	157	1,4

zdroj: MORIMOTO, Amelia. *Los Japoneses y sus descendientes en el Perú, ...* s 54